

EPISODIS DE LA HISTÒRIA DE LLAGOSTERA

Segles XVI-XVII

Josep Cantó i Pagès / Antoni Mascort i Vert

Col·lecció Beca Esteve Fa Tolsanas

La col·lecció *Beca Esteve Fa Tolsanas* de l'Arxiu Municipal de Llagostera pretén difondre els treballs guanyadors de les beques convocades per l'Ajuntament de Llagostera. L'objectiu és fomentar la recerca en els diferents àmbits de la nostra vila i del seu entorn més immediat.

EPISODIS DE LA HISTÒRIA DE LLAGOSTERA, Segles XVI-XVII

Josep Cantó i Antoni Mascort

2003

Cantó, Josep

Episodis de la història de Llagostera. Segles XVI-XVII

ISBN: 84-922266-3-3

I. Mascort, Antoni II. Llagostera. Ajuntament

1. Llagostera - Història local - S. XVI/XVII

946.71 Gi Llagostera "15/16"

Col·lecció Beca Esteve Fa Tolsanas, 1

1a. edició: abril 2003

© del text: Josep Cantó i Antoni Mascort

©: Ajuntament de Llagostera

Correcció lingüística: Maria Eugènia Mascort

Assessorament: Josep Matas

Disseny: Roberto Pintre

Impressió: Impremta Nonell

Dipòsit Legal: GI-315-2003

I S B N: 84-922266-3-3

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la seva transmissió a través de qualsevol mitjà, bé sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o d'altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Presentació	9
Pròleg	11
Introducció	13
1. <i>Els senyors i barons de la baronia de Llagostera i vila de Caldes de Malavella</i>	15
2. <i>El baró de Llagostera és assassinat a Barcelona</i>	19
3. <i>Un ban prohibint la caça</i>	21
4. <i>Una treva entre vilatans</i>	22
5. <i>Els moros a la costa</i>	23
6. <i>Unes denúncies per incendis</i>	25
7. <i>Una nova baronessa</i>	26
8. <i>L'expulsió dels bandolers</i>	27
9. <i>La baronessa nomena un nou batlle</i>	29
10. <i>Una comanda de setanta porcs per a Barcelona</i>	30
11. <i>El puig de les forques</i>	32
12. <i>L'encomanda de dues vaques</i>	33
13. <i>Els veïnats de Llagostera al segle XVI</i>	35
14. <i>L'elecció dels jurats</i>	36
15. <i>L'arrendament de la carnisseria</i>	37
16. <i>El mas d'en Saura</i>	38
17. <i>Un nomenament de batlle controvertit</i>	40
18. <i>La prohibició de treure gra, cànem i lli</i>	41
19. <i>L'era del castell</i>	42
20. <i>Alguns dels noms més corrents a Llagostera als segles XVI-XVII-XVIII</i>	44
21. <i>Els propietaris de la vila del segle XVII</i>	45
<i>Reconstrucció de l'estructura urbana de Llagostera. Segle XVII</i>	47
22. <i>El dret a vendre peix</i>	51
23. <i>La mort del batlle</i>	52
24. <i>La neteja dels camins</i>	53
25. <i>Un aprenent de ferrer</i>	55
26. <i>Una campana nova per a Llagostera</i>	56
27. <i>L'excomunió per mitjà dels pecats reservats</i>	58
28. <i>Un atemptat contra el batlle</i>	59

29. Una petició d'ingrés a la inquisició i demografia del castell de Llagostera	60
30. La porta falsa del castell	61
31. La negativa del poble a ajudar el rei	63
32. L'elecció dels soldats per a la companyia del marquès d'Aitona	64
33. El baró promet 500 lliures per a la construcció de l'església ..	65
34. La pesta arriba a Llagostera	66
35. Una prohibició de viure junts	69
36. Miquelets i facinerosos	71
37. La creació d'un consell particular o "estret"	74
38. El batlle és ferit de mort per un tret	75
39. Les tragines de blat del rei	77
40. L'arrendament de la gabella, la fleca i la taverna	79
41. Un nou sistema d'elecció dels jurats	81
42. Les dificultats econòmiques del baró	82
43. El traspàs de la notaria de Caldes a Llagostera	84
44. La defensa dels privilegis de la baronia	87
45. Un testament	89
46. L'allotjament dels soldats	91
47. Un miracle a Sant Grau	93
48. L'origen del carreró més petit de Llagostera	95
49. El pubill Geroni	96
50. Joan Fonalleras és nomenat exactor del contraban	98
51. La conciliació dels conflictes entre veïns	100
52. La complexa administració d'un mas	101
Epíleg	105

Amb aquest llibre que teniu a les mans s'inicia una nova col·lecció dins del ja ampli ventall de publicacions locals. Es tracta de la Col·lecció Beca Esteve Fa Tolsanas.

La Beca Esteve Fa Tolsanas va ser creada per l'Ajuntament de Llagostera el 1997 amb l'objectiu de fomentar la recerca i contribuir al coneixement de la realitat actual i històrica de la vila. Al mateix temps es feia un acte de reconeixement a l'Esteve Fa, un home inquiet amb un gran coneixement del nostre entorn i amb la capacitat d'encomanar el seu entusiasme per tot el que es referia a Llagostera.

Episodis de la història de Llagostera, segles XVI-XVII és el projecte guanyador de la segona edició de la Beca Esteve Fa Tolsanas convocada l'any 1999. Amb la seva recerca Josep Cantó i Antoni Mascort ens aproximen a uns segles que en el cas de Llagostera són encara molt poc coneguts. Ens ofereixen petites pinzellades de la vida quotidiana, de l'activitat econòmica i també de la vida institucional, com els nomenaments dels batlles o l'elecció dels jurats pel Consell de la Universitat. Són retalls de la història recuperats dels arxius i exposats de manera amena i entenedora.

Aquest llibre, que constitueix una aportació important, ens fa avançar en el coneixement del nostre passat.

Lluís Postigo i Garcia
Alcalde de Llagostera

La història no és pas una ciència simple: ni pura narració ni pura crítica de textos; és més aviat un ampli complex de ciències que reclama un treball de conjunt. Objectiva en les seves intencions per la seva imparcialitat, subjectiva perquè depèn del poder de reconstrucció purament personal de l'investigador. La història és una reconstrucció crítica del passat viscut pels homes en societat.

Els *Episodis de la història de Llagostera, segles XVI-XVII* poden ésser llegits amb la sana curiositat de saber coses dels avantpassats, a vegades prou recents, per tenir-ne una referència molt viva, molt acostada. Una lectura que pot ésser encetada per qualsevol pàgina en la seguretat que sempre satisfarà la nostra curiositat.

A més, a partir d'aquesta curiositat per saber coses del passat de la vila i dels seus habitants, els episodis constitueixen una mena de fitxer que ens ha de permetre endinsar-nos en la trama de la història total de la vila. Més enllà dels fets relatats, cal aprofundir en les causes que els provocaren per tal d'aconseguir una visió àmplia. Cal anar vers la història total.

Els diversos capítols que ens ofereix aquesta obra constitueixen portes obertes a inserir-los en la trama de la història social, econòmica, política, en l'organització agrària i en la vida civil de la població en els seus afers de cada dia, potser moltes vegades rutinària, però sempre viva i actuant.

Els *Episodis* forneixen moltes possibilitats als lectors interessats i camins fressats per continuar investigant ja que cada un d'ells constitueix un tema que pot ésser interessant i gratificant.

Els amics Antoni Mascort i Josep Cantó han fet un bon treball i un bon servei a la vila de Llagostera.

Gabriel Roura
Director de l'Arxiu Capítular de Girona

Tal com especifica el títol, aquest llibre és una recopilació d'uns esdeveniments ocorreguts a la nostra vila durant els segles XVI i XVII. En molts casos es tracta de fets que, sense tenir una gran transcendència, reflecteixen el dia a dia, la vida quotidiana dels nostres avantpassats. Són petites històries que ens donen a conèixer les peculiaritats d'aquella societat la qual, mirada des de la perspectiva actual, veiem molt llunyana. Molts dels fets i històries que expliquem formen part de les tradicions o els costums que hem heretat dels nostres predecessors.

L'obra en conjunt tracta d'una gran diversitat de temes amb el denominador comú de tenir per escenari la nostra vila. Pels seus carrers i places, d'ara fa més de tres-cents anys, veureu passar sabaters, sastres, pagesos, teixidors, fusters, ferrers, mestres de cases, paraires, notaris, carreters, etc., treballant, enfeïnats, preocupats per temes segurament no tan allunyats dels que ens preocupen avui. Tot i que formen una unitat, cada episodi es pot llegir de manera separada. Hem procurat que el contingut de cada un d'ells sigui atractiu i allisonador, sense arribar al terme estricte anomenat moralitat.

Fent un seguiment de cada fet esdevingut en aquests dos segles, podrem compulsar la diferència i conjecturar l'evolució i la transformació sofertes en la vida social i els avenços aconseguits fins avui, que han comportat la recuperació d'uns drets inalienables de l'individu, els més fonamentals dels quals, a part d'altres alliberaments, creiem que rau en l'eradicació de l'explotació de l'home per l'home, pràctica habitual a l'època, per part dels prepotents, en aquest cas els barons, els senyors i els més afavorits econòmicament, i l'abolició de la pena capital; malauradament no s'ha arribat a aconseguir una prescripció general en aquestes dues eventualitats esmentades.

Aquest llibre no és una col·lecció de contes ideats o inventats, sinó de relats de fets reals, quasi tots avalats pel testimoni de notaris de l'època i, per tant, hem de creure que van succeir així. Hi trobareu temes per a tots els gustos: el sistema emprat per elegir els jurats, la promulgació de bans, els arrendaments singulars, un casament invalidat, les conciliacions i treves entre vilatans, assassinats,

l'emplaçament de l'era del castell, l'aprenentatge d'un ferrer, els polèmics allotjaments de les tropes, etc.; fins i tot s'hi explica un miracle, el de Sant Grau, que encara que no correspon a Llagostera, sinó a Tossa de Mar, hem determinat incloure-l'hi per la presència de dues persones destacades de la vila, com eren Pere Albertí, donzell del castell de Llagostera, i el notari Jaume Axandri.

Per a l'elaboració de la genealogia dels senyors i barons de Llagostera ens hem basat en les dades de la Gran enciclopèdia catalana, veus "Montcada" i "Cruïlles", i en el llibre *Els castells catalans*, volum III, editat per Rafael Dalmau, excepte aquells casos que es facin constar expressament en les referències i notes documentals.

L'arbre genealògic dels Medinaceli és tret de *Documentación de la Casa de Medinaceli: El Archivo General de los Duques de Segorbe y Cardona*. Anexo. Dirección de Archivos Estatales. Madrid 1990.

Per acabar, sols ens resta manifestar que per a nosaltres és una satisfacció poder transmetre aquest testimoni de la història de la nostra vila a les generacions futures.

ELS SENYORS I BARONS DE LA BARONIA DE LLAGOSTERA I VILA DE CALDES DE MALAVELLA

1

Ens conta la història que la primera vegada que s'esmenta el nom de Llagostera és en un document de l'any 855, en què Carles el Calb confirma els béns del monestir de Santa Maria de la Grassa. Hi consta com a Sancti Felicis de Locustaria.

Fins al segle XIII se'n tenen poques notícies tot i que se sap que una tal Emo femina va vendre una part important de la *vall de Locustaria a Gersinde*, comtessa l'11 d'agost del 914¹. També se sap que la vídua del comte de Barcelona, Ramon Borrell, va fer restitució de Llagostera al bisbe de Girona, i que a la 2ª meitat del segle XI Llagostera era del comte Ramon Berenguer. Al segle XII era de propietat reial. El 8 dels idus d'abril del 1187 el rei Alfons I va concedir a Bernat de Gascons la dècima de l'impost sobre el pa i el vi de les parròquies de Sant Feliu de Llagostera i de Sant Esteve de Caldes de Malavella, amb pacte que, cada any, Gascons havia de donar cinquanta-cinc porcs de 2 sous, i, deu anys més tard, li va concedir la tasca -onzena part de la collita- sobre el cànem i el lli de Llagostera; en contrapartida havia d'entregar seixanta porcs anuals².

Recordem també l'important privilegi del rei Jaume I del 1241. L'agost del 1266 l'infant Pere incloïa Llagostera en les donacions fetes a la seva muller.

Amb aquestes poques dades es pot comprovar com Llagostera va canviar de senyor diverses vegades.

Arribem al 13 de les calendes d'agost del 1288 en què el rei Alfons II, a carta de gràcia, va vendre el castell de Llagostera al vescomte Dalmau de Rocabertí per 32,480 sous³.

Amb aquest personatge comença la llista de senyors i de barons de la baronia de Llagostera i vila de Caldes de Malavella, en la qual incloem la data de la seva mort.

Escut dels Cruïlles a la façana de l'actual Ajuntament.

1 *Liber feudorum maior*, pàg.395

2 ACA. *Batl·lia general de Catalunya*, llibre III

3 ACA. *Batl·lia general de Catalunya*, llibre III

1304 – DALMAU DE ROCABERTÍ, vescomte de Rocabertí, senyor de Llagostera.

Pare de:

1323 – GUERAU DE ROCABERTÍ,

baró de Navata, senyor de Llagostera.

Mort Guerau de Rocabertí, Llagostera torna a ser propietat reial.

El rei Jaume II –el 3 de les calendes d'abril del 1324–, en franc alou, va donar Llagostera a Ot de Montcada, el seu cunyat. Dos anys abans, el Rei s'havia casat amb Elisenda de Montcada, germana d'Ot.

1341 – OT DE MONTCADA,

senyor de Llagostera i d'Aitona.

Pare de:

v.1352-PERE DE MONTCADA,

senyor de Llagostera. Almirall d'Aragó.

El 23 de febrer del 1375 el rei Pere el Cerimoniós va erigir Llagostera en baronia, i el primer baró va ser el fill de

Pere:

1404 – GASTÓ DE MONTCADA,

primer baró de Llagostera.

Germà de:

1419 – ROGER DE MONTCADA,

baró de Llagostera.

Oncle-avi de:

d.1423-ELIONOR DE MONTCADA,

baronessa de Llagostera.

Gastó s'havia casat amb Elionor de Cervelló, amb qui va tenir una filla, de nom Jofredina, que va casar-se amb un Montcada –Pere, baró de Vilamarxant–, i van tenir Elionor.

Hi ha qui opina que Roger era el pare d'Elionor, però considerem més fidedigne que sigui tal com ho expliquem.

Elionor de Montcada, casada amb Joan Bernat de Cruïlles, no va tenir descendència. La baronia va passar a Pere Galceran, germà de Joan Bernat, dels Cruïlles de Calonge i Bestracà.

1447 – PERE GALCERAN I DE CRUÏLLES,⁴ baró de Llagostera, Calonge i senyor de Lloret.

Pare de:

v.1474–MARTÍ GUERAU I DE CRUÏLLES,

baró de Llagostera, Calonge i senyor de Lloret.

Pare de:

v.1497-PERE GALCERAN II DE CRUÏLLES, baró

de Llagostera, Calonge i senyor de Lloret.

Pare de:

1512 – FRANCESC DE CRUÏLLES,

baró de Llagostera, senyor de Lloret. Va ser assassinat a Barcelona.

Pare de:

1564 – MARTÍ GUERAU II DE CRUÏLLES,

baró de Llagostera, senyor de Lloret. Mort

Martí Guerau, va quedar al capdavant de la baronia la seva vídua:

1576 – JERÒNIMA BENETA DESCOLL,

baronessa de Llagostera.

En no tenir descendència, aquesta va fer hereu el seu nebot:

– **DALMAU DE ROCABERTÍ-TAGAMANENT**, baró de Llagostera. Aquest era fill de Jaume de Rocabertí-Tagamanent i d'Aldonça Descoll.

Reclamada la baronia per una neboda de Martí Guerau i Jerònima Beneta Descoll, però de la branca dels Cruïlles, Dalmau va haver de lliurar-li la possessió d'aquesta baronia. Es tractava de:

– **ELISABET DE VILARIG I CRUÏLLES**,

baronessa de Llagostera.

Filla de Jofre de Vilarig, baró de Siurana, i de Rafaela de Cruïlles –germana de Martí Guerau–, per sentència del 16 de gener del 1595, va haver de lliurar la baronia a un Cruïlles de la branca de Castellfolit.

La raó d'aquesta última reclamació podem trobar-la quan Joan Bernat de Cruïlles i Elionor de Montcada van fer hereu Pere Galceran. Casat amb Brígida de Blanes, van tenir dotze fills, i van cedir la baronia a Martí

4 Tot i que el nom d'aquest domini és baronia de Llagostera i vila de Caldes de Malavella, en l'elaboració del present treball utilitzem preferentment només la primera part del títol.

El baró, o senyor jurisdiccional de Lloret, era el capítol canonical de la Seu de Girona, que regia la jurisdicció mitjançant el canonge paborde. Gran part de la propietat territorial era domini directe del capítol. La baronia tenia el govern judicial, civil i administratiu del terme del castell, amb la potestat de dictar ordinacions i bans, amb la sola limitació que no fossin contraris a les Constitucions Generals de Catalunya. La jurisdicció criminal, des de l'any 1325, pertanyia a la casa de Montcada per privilegi del rei Jaume II.

Guerau, en detriment del seu germà Bernat (- Guerau). Quan Martí Guerau II i Jerònima Beneta van morir sense fills, el descendent de Bernat (- Guerau) va pledejar i va aconseguir que es pronunciessin a favor seu. Per la seva part, els Montcada -de la branca de Xiva i marquesos d'Aitona- en la persona de Francesc I de Montcada i de Cardona, segon comte i primer marquès d'Aitona, mort l'any 1594, havien pledejat contra els Cruïlles per la baronia i els va ser adjudicada. El 1574 Francesc I havia comprat a Lluís Enríquez de Cabrera els vescomtats de Cabrera (Vidreres, Sils, Riudarenes...) i de Bas. Es produïa el fet insòlit d'haver-hi allora els Cruïlles i els Montcada al capdavant de la baronia. A més, durant uns anys els la Nuça van ser barons - proindivís- junt amb els Cruïlles. Francisco de la Nuça de Monbui es va casar amb Elisabet de Vilarig i Cruïlles que com hem dit va haver de lliurar la baronia a:

1611 - GUERAU I DE CRUÏLLES, DE SANTA PAU,

baró de Llagostera, primer comte de Montagut. Era baró proindivís amb Francisco de la Nuça. L'any 1597 tots dos van promulgar un ban que prohibia treure determinats productes de la baronia⁵.

A Guerau I va succeir-lo el seu fill:

d.1611-GUERAU II DE CRUÏLLES, DE SANTA PAU, baró de Llagostera, comte de Montagut.

Germà de:

1625 - HUG II DE CRUÏLLES, DE SANTA PAU, baró de Llagostera, comte de Montagut.

Era baró proindivís amb Bonaventura de la Nuça Monbui i Vilarig, fill de Francisco de la Nuça. El 1622 Bonaventura va prendre possessió del castell i baronia de Llagostera⁶.

A Hug II va succeir-lo el seu fill:

1670 - GALCERAN II DE CRUÏLLES, DE SANTA PAU,

baró de Llagostera, comte de Montagut. Aquest s'havia casat amb Rafaela de Margarit.

Sense fills, va fer hereva la seva neboda Rafaela de Negrell i Bas⁷.

Sembla que s'acaba la nissaga dels Cruïlles a la baronia, o almenys no n'hem trobat més dades.

Tot i que als Montcada cap a la fi del segle XVI se'ls va adjudicar la baronia, els Cruïlles van continuar figurant i, pel que hem comprovat, actuant també com a barons. Fins ben entrat el segle XVII als Montcada no els trobem exercint com a senyors i barons de tota la baronia; concretament l'any 1639, quan es va convocar una reunió de la Universitat de Llagostera per elegir els homes per incorporar-se a la companyia del marquès d'Aitona, que lluitava contra els francesos al comtat del Rosselló⁸.

De tota manera, en documents del 1649-1650 figura com a baró Francesc de Cabanyes, però en una escriptura el notari fa constar: (...) *per Emanuel d'Aguar i d'Acuna, procurador general de l'Excel·lentísim marquès d'Aitona, amo i senyor de tot el castell i baronia de Llagostera i vila de Caldes de Malavella*⁹.

El primer en la llista dels nous barons va ser:

1594 - FRANCESC I DE MONTCADA, baró de Llagostera, segon comte i primer marquès d'Aitona, vescomte de Cabrera i Bas. Pare de:

1626 - GASTÓ II DE MONTCADA, baró de Llagostera, marquès d'Aitona, vescomte de Cabrera i Bas.

Pare de:

1635 - FRANCESC II DE MONTCADA, baró de Llagostera, marquès d'Aitona, vescomte de Cabrera i Bas.

Pare de:

1670 - GUILLEM RAMON IV DE MONTCADA, baró de Llagostera, marquès d'Aitona, vescomte de Cabrera i Bas.

Pare de:

1674 - MIQUEL I (-FRANCESC) DE MONTCADA, baró de Llagostera, marquès d'Aitona,

5 AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 333, pàgina solta a l'interior

6 AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 365, pàg. 9

7 Llibre Noblesa catalana, pàg. 320

8 AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 370, pàg. 40

9 AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 380, pàg. 383

vescomte de Cabrera i Bas.

Pare de:

1727 – GUILLEM RAMON V DE MONTCADA,
baró de Llagostera, marquès d'Aitona,
vescomte de Cabrera i Bas.

Pare de:

1756 – (MARIANA-) TERESA DE MONTCADA,
baronessa de Llagostera, marquesa d'Aitona,
vescomtessa de Cabrera i Bas.

Després de la mort de Guillem Ramon, el procurador de la seva filla Teresa i del seu marit Lluís Antoni Fernández de Còrdova va venir a Llagostera el 14 de febrer del 1727 –en nom de tots dos– a prendre possessió del castell i baronia. Va fer el mateix a Caldes de Malavella ¹⁰.

Amb la mort de Teresa, s'acaben els Montcada com a barons de Llagostera i Caldes de Malavella, ja que els seus descendents seran els Fernández de Còrdova.

1768 – LLUÍS ANTONI FERNÁNDEZ DE CÒRDOVA,

baró de Llagostera, duc de Medinaceli.

Pare de:

1789 – PERE ALCÁNTARA FERNÁNDEZ DE CÒRDOVA,

baró de Llagostera, marquès d'Aitona, duc de Medinaceli.

Pare de:

1806 – LLUÍS MARIA FERNÁNDEZ DE CÒRDOVA.

baró de Llagostera, marquès d'Aitona, duc de Medinaceli.

Pare de:

1840 – LLUÍS JOAQUIM FERNÁNDEZ DE CÒRDOVA,

baró de Llagostera, marquès d'Aitona, duc de Medinaceli.

Pare de:

1873 – LLUÍS TOMÀS FERNÁNDEZ DE CÒRDOVA,

baró de Llagostera, marquès d'Aitona, duc de Medinaceli.

Aquest l'any 1865, a través del seu administrador i procurador, Narcís Pons i Coll, va vendre la casa castell al poble de Llagostera ¹¹.

Amb aquesta operació sembla que queden totalment liquidades totes les propietats pertanyents al baró, dintre la baronia de Llagostera, malgrat que durant un temps segueix conservant el domini directe, o emfiteùtic, de tots els seus béns immobles.

Amb ell tanquem la llista de senyors i barons que al llarg de sis segles van dominar el que avui és la nostra vila.

Les fonts consultades per fer aquesta relació són, a part de les ja citades:

–Gran enciclopèdia catalana, veus *Montcada i Cruïlles*.

–Els castells catalans, volum III, editat per Rafael Dalmau Documentació de la casa de Medinaceli.

¹⁰ AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 444, pàg. 21

¹¹ AMLLA. Llibres d'Actes del Ple, 5 de desembre de 1865.

EL BARÓ DE LLAGOSTERA ÉS ASSASSINAT A BARCELONA

Libre de coses asenyalades, pàg. 360

2

Un jove escriptor de Barcelona, de nom Pere Joan Comas, treballava amb el notari Francesc Vilar. Durant dos anys i mig aquest noi va copiar nombrosos documents, escriptures i llibres del Consell de la ciutat. Va portar els quaderns amb els textos copiats a un llibreter per relligar-los i posar-hi la coberta, per així tenir-ho com a llibre. No va tenir temps de recollir-lo, ja que per aquest fet va ser denunciat, jutjat i empresonat *alguns dies a la presó del Sr. Bisbe de Barcelona*.

L'arriscada recopilació d'aquest jove escriptor ha permès conèixer alguns fets històrics de Catalunya, que en bona part restarien desconeguts si no hagués estat per la seva iniciativa i també si anys més tard i *ab el degut permís*, segons consta en la pàgina 7, no s'hagués publicat aquest llibre amb el títol de *Libre de coses asenyalades*, en què hi ha un capítol dedicat a l'assassinat de Francesc de Cruïlles i de Redon –baró de Llagostera– i del seu sogre, Baldiri Agullana.

Eren anys d'intrigues i d'enfrontaments entre diferents bàndols d'influents i poderosos. Unes de les *famílies* enfrontades eren els Agullana amb els Sarriera i els Cartellà. A Francesc de Cruïlles se li atribuïa la mort de Benet de Cartellà.

L'any 1512 el baró i el seu sogre es van refugiar a Barcelona, a casa dels hereus de Joan Esteve –antic mercader –, al carrer d'en Gignàs. Allà esperaven ser en lloc segur, però... el 30 de gener, a la una de la nit, T. Cartellà i Miquel Sarriera –batlle general de Catalunya¹², amb una quarantena d'homes armats amb *masses, piques de ferro, barrils de pólvora e alquitrà*, van anar al carrer de les Basses de Beseia i van entrar en una casa deshabitada la paret del darrere de la

(A. Mascort)

Vista del carrer d'en Gignàs, on va ser assassinat el baró de Llagostera.

¹² Batlle general de Catalunya: oficial de nomenament reial, documentat ja al segle XIII. Es cuidava de l'administració del patrimoni reial, amb una jurisdicció civil i criminal i amb competència en matèria mercantil, qüestions de duanes, preses, naufragis, importació i exportació, etc.

Miquel Sarriera i de Margarit –emparentat amb els Cartellà– va ser batlle general de Catalunya des del 1501. Va succeir el seu pare, Joan Sarriera, en aquest càrrec important.

qual donava a la casa on hi havia els dos refugiats. Un cop dintre van rebentar la paret mitgera i van degollar tots dos homes.

Després de cometre els assassinats, van fugir per on havien entrat, passant per la baixada de Viladecols, el carrer Regomir i anant de dret *fins a la mar e après no sen trobá rastre algú*.

La descripció i els noms dels carrers –tres d'ells conserven el mateix nom- han permès localitzar el lloc aproximat on van passar els fets, que es troba molt a prop del darrere de l'actual edifici de Correus. Aquests crims van causar un gran rebombori a la ciutat, per la categoria dels personatges. Durant dos dies no es va saber res dels assassins –talment com si la terra els hagués engolit –, però al migdia del 2 de febrer sortia del monestir de Framenors la quarantena d'homes armats amb ballestes parades i espingardes¹³.

Al capdavant hi anaven Sarriera i Cartellà, els quals, passant pel carrer de les Polleres, la plaça del Vi, la Llotja i el camí de l'Arena, van arribar on el primer tenia ancorat el seu vaixell. Un cop dins la nau van hissar banderes i van tirar bombardes. Mentrestant havia corregut la veu que intentaven fugir. Per això el veguer de Barcelona, Benet Durall, acompanyat d'un notari i de testimonis, es va acostar al vaixell amb una barca per requerir-los, però els altres, en veure que se'ls apropaven, van hissar veles per fugir en direcció a la costa de llevant.

Davant d'aquests fets tan greus

protagonitzats pel batlle de Catalunya, es van reunir els consellers per estudiar la situació i prendre mesures. Es va decidir reunir cinquanta homes per reforçar el sometent, que ja havia sortit en direcció a Mataró amb el lloctinent general Jaume de Luna, el governador general de Catalunya Pere de Cardona, el veguer Benet Durall i alguns oficials.

El dia 4, a la nit, l'expedició va arribar a Palamós. El vaixell dels fugitius estava ancorat al cap del moll. Passada una estona van observar com arriaven una barca i amb uns quants homes es dirigien a terra, on els van sorprendre i detenir. En fer-se de dia el governador es va apropar al vaixell tot cridant perquè es rendissin en nom del Rei. Ningú li va contestar. També el lloctinent s'hi havia apropat i, cominant-los a rendir-se, tampoc no en va obtenir resposta. Llavors van prendre la decisió d'atacar el vaixell amb una bombarda grossa, que van tragar al cap del moll. En començar a disparar, els navegants van hissar la vela del trinquet i de la mitjana per fer-se a

¹³ *Espingarda: semblant a una escopeta de canó molt llarg, amb ànima llisa i clau de pedra foguera.*

la mar. Bufava un vent fort i la mar esvalotada dificultava la maniobra de sortida. Després d'una estona d'incertesa el vaixell va embarrancar en unes roques. Sarriera, en veure que la situació era molt crítica, *ab set o vuit de altres saltaren ab un asquiff*¹⁴ *ab trosos de remes ...*, que poc després també va embarrancar. Sarriera es va llençar a l'aigua nedant tant com va poder..., però aquesta, molt enfurismada, tenia més força que ell i es va negar.

Una part dels fugitius també van morir ofegats, mentre que a la resta els van capturar.

D'aquesta manera tan rocambolesca va acabar aquest fet sagnant, que en l'època va tenir molta repercussió per la rellevància dels protagonistes que hi van prendre part.

El carrer d'en Gignàs es troba en plena ciutat vella.

UN BAN PROHIBINT LA CAÇA

AHG. Notarià Caldes-Llagostera. Ll. 232, pàg. 4

3

Durant segles, el ban o crida va ser la manera emprada per trametre les ordres de les autoritats directament al poble, i com que la major part dels habitants era analfabeta, aquest era el millor sistema, ja que es llegia en veu alta; a Llagostera normalment es feia a la plaça de Dalt, actualment de la Llibertat. Era llegit pel nunci i en alguns casos pel mateix notari que l'havia redactat, començant amb la fórmula: *Ara oiats tothom generalment que es notifica...* (Ara escolteu tots generalment que es notifica...).

El dia 2 de novembre del 1524 el baró Martí Guerau de Cruïlles va promulgar-ne un referent a la caça a la baronia. La protecció de la fauna, lluny de ser una mesura presa en el nostre temps, ja era imposada oficialment als caçadors al segle XVI com es fa palès en aquest ban, tot i que les raons de la prohibició eren diferents de les actuals.

S'hi revoca e per revocades vol qualsevols licencies donades per los officials de la present baronia vila y termens, de cassar pardius e flaysans ni flancolins. Axi matex

¹⁴ Asquiff (esquif): embarcació de servei d'una galera.

mana dit senyor sots pena de deu lliures que no sia ningú qui gos cassar pardius ab pardigot, ni cassar flaysans ni flancolins.

A més d'advertir que els infractors s'exposaven a la pena de pagar 10 lliures barceloneses, també avisaven que tindrien el mateix càstig qui u sabia que vagan a cassar hi non denunciàrà.

Per tant, quedava clar per a tothom el que calia fer si no volien pagar el que era una quantitat respectable per a moltes economies de l'època.

Avui la cinegètica ha esdevingut un esport en què no es tracta de matar la peça per fretura, sinó per plaer; en canvi, antigament era una necessitat ja que ajudava a atenuar la manca de subsistències existents.

En aquest ban s'observa com la veda solament afecta unes espècies

determinades com són pardius, faisans i francolins, molt apreciats en la gastronomia pels grans senyors i per la classe privilegiada, la qual cosa fa entendre que la seva protecció no tenia res a veure amb el perill d'extinció d'aquestes aus, perquè al capdavant també eren sacrificades pels qui promulgaven la seva aparent protecció.

Actualment, la legislació dedicada a la conservació de les espècies fonamentalment pretén evitar-ne la desaparició a causa de la progressiva anihilació del sistema ecològic, que malauradament és una trista realitat.

El ban, com a manera d'informar i advertir els veïns, es va mantenir al nostre poble fins al segle passat -dècada dels seixanta (1960)- i l'últim nunci va ser Robert Sabater.

UNA TREVA ENTRE VILATANS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 238, pàg. 35 i 40

4

El batlle en terres de la Corona d'Aragó exercia de representant i administrador dels drets d'un senyor territorial. En el cas de la baronia de Llagostera, el batlle estava al servei del baró, en nom del qual actuava i exercia. El nomenament del batlle era prerrogativa del baró, que escollia la persona adient i fidel com a representant seu per a aquest important càrrec. Normalment era nomenat cada tres anys.

Entre les seves funcions tenia la d'evitar enfrontaments entre els vilatans i una de les maneres de posar-hi fi quan es

produïen era fer firmar una treva als qui estaven enemistats.

El 16 de novembre del 1547 el batlle, Pere Galí, va reunir Antoni Verder *natural del regna de Aragó*, i Guerau Puig, pagès, tots dos habitants de Llagostera, i davant dels testimonis Antoni Rafart, treballador, i Toni Sabater, pagès, els va explicar que el motiu d'haver-los cridat no era altre que el de posar pau entre tots dos, ja que estava cansat de la seva enemistat i les baralles contínues. Per això havia decidit fer-los firmar una treva de sis mesos.

Els va explicar que aquesta consistia a fer un jurament, en què durant aquest temps cap dels dos no faria mal, ni faria fer-ne, ni a persones ni a béns de l'altre, *ans si la huna part sabrà que l'altra degue pendra mal lon avissaria e si lo contrari era fet, la qual cosa Deu no vulla, volen eser tinguts per traydós y trencadós de Sagraments.*

L'explicació del batlle era plena de bones intencions, però si l'enfrontament entre tots dos arribava a ser molt greu possiblement no seria suficient per persuadir-los de posar fi a l'hostilitat. El que va dir tot seguit, tal vegada, era l'argument de pes per aconseguir la pau. Va continuar dient que el qui incomplís el jurament incorreria en una pena de 50 lliures barceloneses; d'aquestes, la

meitat serien *per la part obedient y l'altra miytat a la Justicia, la qual pena se obligan pagar a arbitra del Senyor baró del Castel de Lagostera.*

Per tant, aquesta seria una raó prou important perquè les dues parts bel·ligerants possessin fi a la seva enemistat o, si més no, miressin de re-frenar els impulsos i no fer cap malifeta a l'altre, així evitarien el càstig, que de passada beneficiaria en 25 lliures el seu contrincant.

Tots dos, acabada l'explicació, van firmar la treva.

Uns dies després –17 de desembre –, el batlle va reunir Guerau Gasconell i Martí Gascons –tots dos pagesos– i també va fer-los firmar una treva de sis mesos.

ELS MOROS A LA COSTA

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 238, pàg. 137 i 146

5

En segles passats la mar Mediterrània era una via de comunicació molt important que apropava pobles i cultures, ahora que feia possible un comerç fluid; però també era solcada per vaixells pirates i naus enemigues que portaven el perill a les nostres costes. Una prova de les incursions devastadores de turcs, àrabs, moros, etc. són les nombroses torres de guaita que es van construir al litoral de la Península per vigilar l'arribada de vaixells enemics, així podien avisar les poblacions del perill i organitzar la defensa corresponent.

A Llagostera arribaven notícies, que des de la costa anaven trametent fins a l'interior, de la proximitat d'aquestes naus i els homes del poble es preparaven per si havien d'intervenir.

L'any 1551 va donar-se un d'aquests casos. Martí Guerau de Cruilles, baró de Llagostera, va manar mitjançant un ban que tots els homes de la vila i terme que disposessin d'armes –ballestes, arcabussos, etc.– les tinguessin ben preparades. Aquest ban va tenir lloc el 19 de juny i el nunci Antoni Puget el va llegir a la plaça de Dalt; s'hi anul·laven

les últimes ordres referides a la prohibició de portar armes *defensivas y ofensivas*. A més, ordenava que *ab la present pública crida tots los dits vasals y poblars pogan aportar totas maneras de armas acostumadas de portar*, i els recomenava que *tingan ditas armas molt ben adressadas per que si era menester per anar la costa a causa dels moros*.

Feia referència a les ordres, que ara revocava, donades en un altre ban del passat 18 de gener que havia fet fer en nom d'ell al seu procurador general Miquel Albertí, cavaller, familiar de la Inquisició¹⁵, en què prohibia *portar balestes, arcabussos y otras armas de dret prohibidas sots pena de deu lliuras barcelonesas, desaparadas yL [50] qui las*

portará paradas [carregades]. També aprofitava per fer saber que *per lo semblant proybex jocs de cartas i de daus*. La revocació no afectava aquest últim tema del joc.

El ban havia tingut lloc –cosa inusual– a l'església, i el va llegir fra Balel, prevere de Tossa, des de la trona durant la missa dominical.

En no disposar, com hi ha actualment, d'uns efectius armats i preparats per portar a terme la tasca de defensa de persones i béns, els nostres avantpassats havien d'assumir aquest paper agafant les armes i sortint a defensar les possessions dels senyors amenaçades per pirates, bandolers, bandositats entre senyors i malfactors en general.

La torre Albertí, casa pairal dels procuradors del baró de Llagostera.

¹⁵ Familiar de la Inquisició: servidor laic del Sant Ofici.

En el transcurs del temps hem heretat infinitat de costums dels nostres avantpassats, molts d'ells bons, d'altres no tant i alguns del tot reprovables, com és el cas de la piromania, que malauradament s'ha conservat fins als nostres dies. És evident que els incendis s'han produït, algunes vegades, per causes fortuïtes, però d'altres han estat provocats per la mà de l'home com a fruit d'una venjança, d'interessos particulars, o senzillament per causar dany.

L'estiu de l'any 1551 un seguit de focs van alarmar i indignar els habitants del nostre poble, ja que tot apuntava que aquests havien estat provocats. Les denúncies van ser presentades el 9 d'agost davant el batlle, Roc Duran, i la cort del castell de Llagostera. La primera va ser la del propietari del mas Gascons que explicava com *lo segon die que era Dimenja del present mes y any li havian posat foc en un camp, que es estat del mas Xifra de la Serra, lo qual foc li feu molt dany y també al Mas Pintor.*

El segon de presentar-la va ser Guerau Gasconell, i deia que el dia de Sant Salvador li havien *posat foc en un bosc entre lo camp de Vidal y lo seu quintá, lo qual foc li ha fet molt dany y també anan Gascons, demanan justícia de ditas cosas.*

En un capítol anterior hem pogut observar com quatre anys abans el llavors batlle Pere Galí havia fet firmar una treva de sis mesos a Gascons i a Gasconell. Segurament devia haver posat fi a l'enemistat entre tots dos, ja que s'observa com aquest últim fa constar que el foc també havia perjudicat la propietat de Gascons. O potser tenien una altra treva firmada i convenia complir-la correctament, i allunyar-se de qualsevol sospita...

A aquestes denúncies van sumar-s'hi les de Madona Nicolaua, Francesc Busso, sastre, Gotarra de l'Església i la casa d'Albertí. Tots ells van dir que el dia abans *que era disapta alguns fills de iniquitat los havian posat foc y cremadas moltas suredas y també algun ort y tancas y serments gregas y arbras.* Per tot el dany sofert van demanar que es fes justícia.

El batlle anava de corcoll amb tant de foc, però els incendiaris no devien tenir cap escrúpol ja que no es van compadir d'ell i també van cremar-li unes *tancas y arbras.*

Emprant aquest sistema, els devastadors de la natura dissortadament han perdurat fins als nostres dies i la seva acció destructora continua, moguda per pràcticament els mateixos motius indignes que cinc segles enrere.

L'any 1564 va morir Martí Guerau II de Cruïlles, baró de Llagostera, de la vila de Caldes de Malavella i del terme i vila de Lloret, i va quedar al capdavant de la baronia la seva vídua, Jerònima Beneta Descoll. El 17 de juliol del mateix any el seu procurador va ordenar un ban en què, entre altres coses, revocava totes les llicències i els guiatges¹⁶ concedits fins aleshores, i si algú els volia de nou havia de tenir el consentiment de la nova baronessa, o del seu procurador.

Les altres disposicions d'aquest ban eren les següents:

Manava a tothom que no tingués la gosadia de portar pedrenyal¹⁷, ballestes¹⁸ parades [carregades] ni altres armes prohibides a les places i al terme de la baronia, sense llicència escrita, sota pena de ban i de perdre les armes, a més de pagar 25 lliures. Qui no les pogués pagar restaria tancat a la presó durant 60 dies. Ordenava que ningú no s'atrevis, dintre el terme de la baronia, a desafiar ningú ni a cometre bregues i baralles, ni a dir paraules injurioses l'un a l'altre, sota la dita pena.

Manava que quan les campanes toquessin el so de *via fora*¹⁹ tothom hi acudís amb les armes bones, com eren arcabús, pedrenyal o ballesta. En aquest

cas mentre durés el so, es donaria facultat i llicència de portar les armes parades. En cas de desobeir i de no acudir-hi en un termini de tres hores, incorrerien en la pena de pagar 60 sous.

Ordenava que ningú no s'atrevis a acudir-hi amb armes *desonestes*²⁰, sota pena de ban, de perdre les armes i d'estar un any a galeres al servei de sa majestat. Ordenava que cap gascó, francès, ni altres estrangers no portessin cap mena d'arma, sinó un ganivet normal, sota pena de ban, d'anar a galeres i de perdre les armes.

Manava que ningú no tingués la gosadia de comprar ni acaparar forments²¹, ordís, civades, ni altres vitualles en la dita baronia, sota pena de 10 lliures i de perdre el gènere adquirit.

Decretava que ningú no tragués de la baronia cap classe de forments, ordís, civades, ni altres vitualles, sota la dita pena si desobeïen. I que ningú tragués les garbes del terme de la baronia, sota pena de 60 sous.

Decretava que ningú no tingués la gosadia de donar, vendre, ni treure de casa seva cap tipus de gra, ni de pagar res d'aquest a ningú, fins que haguessin passat els arrendadors de la senyora baronessa, sota pena de 60 sous.

Finalment, manava que ningú no s'atrevis

16 Guiatge: salconduit o carta personal per protegir una persona, o també mercaderies

17 Pedrenyal: arma de foc que es disparava amb pedrenyera o pedra foguera.

18 Ballesta: arc amb una corda, muntat a l'extrem d'una peça de fusta llarga, per disparar sagetes

19 Via fora: toc o crit d'alarma per mobilitzar la gent

20 Armes desonestes: els instruments que no eren reconeguts com a armes.

21 Forment: blat superior

a caçar cap classe d'animal en la dita baronia, sota pena de perdre la caça i de pagar 60 sous, que es dividirien en dues parts: una, per al denunciant el nom del qual quedaria en secret, i l'altra, per a la Cort de la senyora baronessa.

Aquest ban va ser llegit el mateix dia 17 de juliol del 1564 tant a la plaça pública de Llagostera com a la de Caldes de Malavella.

D'aquest primer ban promulgat per la nova baronessa destaquen algunes de les penes a què s'exposava l'infractor: pena de ban, perdre les armes i pagar 25 lliures, o si no les podia pagar, passar-se seixanta dies a la presó; pena de ban, un any a galeres i perdre les armes, etc.

Quan algú era citat en un ban era mal senyal, ja que volia dir que es trobava al

marge de la llei. La paraula *bandit* prové de *ho han dit en un ban*, és a dir, un *bandit*.

S'observa que els gascons, francesos i estrangers en general –en el cas d'anar armats– també s'exposaven al fet que el seu nom sortís en un ban, a més d'estar-se un any a galeres i de perdre les armes. Sobre aquestes últimes i vist ara al segle XXI, quan es llegeix que s'usaven pedrenyals, arcabussos i ballestes (les armes del moment), no es pot evitar un petit somriure en pensar que per Llagostera la gent anava armada amb aquests estris... Malament ho tenien els acaparadors de gra, els afeccionats a la caça, etc. En resum: moltes prohibicions, com es pot observar, és el que tenien els nostres avantpassats.

L'EXPULSIÓ DELS BANDOLERS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera, Ll. 259, pàg. 10

8

Al segle XVI, mentre Llagostera començava a construir a la part coneguda com a *reremur* les primeres cases fora de la muralla, per terrenys de la baronia i altres contrades proliferaven els bandolers, lladres i malfactors, que tenien atemorits els habitants d'aquestes terres.

Per posar fi als excessos i crims comesos per aquesta gent, la baronessa de la baronia de Llagostera, Jerònima Beneta Descoll, va manar convocar una reunió

per firmar la *concordia havia fermada la Vegaria de ciutat de Gerona y altres ciutats y Vegarias, per la expulsió dels bandolés, lladres y malfactors que tenien tant supeditada tota la terra*.

El dia 7 de gener del 1566 va ser convocada i congregada la Universitat²² dels homes de la vila i terme de Llagostera, al paviment²³, com era costum. Estava encapçalada pel batlle, Miquel Albertí, i els jurats Joan Galceran, Jaume Alou i

²² *Universitat*: col·lectivitat dels veïns d'una ciutat o vila amb una certa representació, als quals es reconeixia uns privilegis davant del poder del rei, del senyor o de tercers. Va tenir el seu origen al segle XIII.

²³ *Paviment*: rampa o pujant que servia per anar de la plaça de Dalt a la plaça del Castell i que va ser enderrocat l'any 1748.

Gaspar Xíffra. En nom i representació de la baronessa hi era present Miquel Martí que, a més de notari públic de Girona, era el seu procurador general. També van assistir-hi un total de cinquanta-nou homes de la vila i terme de Llagostera. Va començar la reunió i *fet silenci per lo honorable Miquel Martí, procurador general de la dita señora Baronessa, per part de aquesta a ells exposat y dit fessen la convensió del que per part de la Sra. Baronessa ens ha estat exposat y reflectit, so es, que fermanen la concòrdia...*

Després d'escoltar la petició de firmar el que altres vegueries i ciutats ja havien fet, els jurats en nom de la Universitat i singulars persones, tots junts, van respondre que ells, en nom de tots el presents i absents així com dels esdevenidors, eren favorables al fet que es fes i firmés la dita concòrdia per a l'expulsió dels bandolers i d'altra mala gent. I van proposar que fossin elegits i nomenats deseners, cinquantaners i un centener²⁴ per la Universitat de Llagostera, homes aptes per a aquesta tasca, però demanaven que els deseners i cinquantaners estiguessin a les ordres del centener. També recalaven que aquestes forces fossin voluntàries i disposessin d'armes per a la seva feina. Referent a aquestes últimes, els jurats deixaven clar que no volien que els passés el mateix que succeïa normalment, ja que moltes vegades els veïns de la Universitat de Llagostera eren desarmats per oficials

ordinaris i extraordinaris, o comissaris reials, sense causa, i exigien que els oficials no poguessin agafar les armes als deseners ni cinquantaners, perquè ben poc es guanyaria volent posar ordre si la gent nomenada estava desarmada. Els jurats seguien exposant les seves conclusions i proposaven, per poder cobrir els danys causats pels bandolers, lladres i malfactors, que la Universitat de Llagostera es fes càrrec de pagar els damnificats, per danys o robatoris a persones, cases, masos i heretats dels habitants de Llagostera, i també les persones que eren elegides per a la persecució dels bandolers i malfactors, però no altres persones fora de la vila, terme o batllia de Llagostera. I a continuació puntualitzaven que, si els robatoris, morts, danys, crema de cases o altres propietats eren causats per bandolers o persones que tenien pares, mares, germans o parents dintre el terme de Llagostera, primer s'embarguessin els béns d'aquests per pagar els danys causats, abans de recórrer als béns de la Universitat o singulars d'aquella. També es preveia que aquestes forces voluntàries podrien excedir-se i causar problemes i danys, en comptes de perseguir els malfactors; si arribava a passar això proposaven que fossin castigats a pagar tot el mal que causessin. A més volien *y son de parer que aquest orde sols sie durador per tot lo temps de la vida natural de la Sra. Baronessa y no mes,*

²⁴ Centener: cap de les companyies formades per cent homes o centenars de les milícies catalanes, anteriors al Decret de Nova Planta. Tenia sota les seves ordres dos cinquantaners. Aquests eren grups de cinquanta homes, formats per cinc deseners. Cada desener era integrat per una desena d'homes. (GEC).

ans morint sie a beneplàcit de ells servir lo predit orde, si en fan. També donaven aquest parer sense, emperò, perjudici dels privilegis, llibertats i facultats de la dita Universitat i singulars d'aquesta, concedits i atorgats tant pel difunt noble Sr. Martí Guerau de Cruïlles com pels seus predecessors.

Després que els jurats fessin aquesta llarga exposició, els singulars presents van aprovar-ho i van consentir en tot.

El batlle i els jurats i singulars persones en nom de la Universitat van acordar i prometre a la Sra. baronessa i a l'Honorable Miquel Martí, el seu procu-

rador general present en nom d'ella, que pagarien tots els robatoris, cremes i qualsevol altre dany que es fes a persones, béns o propietats, així com els qui seran elegits per a la persecució dels bandolers, lladres i malfactors.

A més de l'acord que van firmar per acabar amb la delinqüència, destacariem la predisposició dels jurats per la salvaguarda dels privilegis i les llibertats aconseguits fins aleshores. Al llarg del temps va mantenir-se aquest esperit i fermesa, segons es pot constatar en nombrosos documents.

LA BARONESSA NOMENA UN NOU BATLLE

AHG. Notaria Caldes-Llagostera, Ll. 256, pàg. 83 i 92

9

Tal com estava acordat, i com ja havia esdevingut costum, cada tres anys el baró elegia i nomenava el batlle.

El mandat de Miquel Albertí com a primera autoritat de Llagostera s'estava esgotant, per la qual cosa el Consell de la Universitat va fer la terna amb els noms dels qui proposava; després, la baronessa va escollir el qui seria el seu home de confiança com a batlle de la vila.

Una vegada triat, el 27 de febrer del 1566 va ser publicat i llegit a la plaça pública un ban de la baronessa, en què notificava i feia saber que *tothom age tenir y obeir per balle de la vila y terme de Llagostera a Garau Rovira, álias Balell, del terme de Llagostera y en aquell agen donar fe y crehensa, axí com a la persona de la dita Sra., sots pena de infidelitat altrament.* El nou batlle va posar-se tot seguit a

treballar, ja que el mateix dia 27 va fer publicar i llegir un ban en què feia saber a tothom que disposava que tots els qui necessitessin un guiatge per sortir fora de la baronia el demanessin, ja que no volia que ningú sortís sense estar identificat.

També manava que ningú no tingués la gosadia de portar ballestes, ni pedrenyals parats per la vila de Llagostera, sota pena de 60 sous i de perdre les armes.

A més, no volia que ningú s'atrevis a caçar perdus, francolíns o faisans al terme, sota pena de 10 lliures.

Per últim, manava que ningú no matés el bestiar de l'altre, sota pena de 10 lliures i de pagar el valor de l'animal.

Aquestes van ser les seves primeres disposicions com a nou batlle de Llagostera.

Dos mesos més tard –el 21 d'abril –, va ordenar un altre ban en què notificava a tothom que cada divendres, per les qüestions que li pertocaven a ell, tindria judici a la plaça pública del poble, sempre que l'haguessin avisat dos dies abans.

Va aprofitar per advertir que ningú no tingués la gosadia de *jurar de Déu ni de Sta. Maria sots pena de 5 sous*.

En aquest cas, l'acusador o denunciant cobrava una tercera part d'aquests 5 sous.

També advertia que si l'acusat no volia pagar-los s'estaria cinc dies a la presó a pa i aigua.

Finalment, va recordar que *qui hoirà jurar a laltre y no lacusará, incideix en la matexa pena*.

A partir d'aquell moment, caldria anar en compte amb el que es deia, i amb aquest últim paràgraf els qui escoltaven jurar no deurien estar en pau amb la seva consciència... O delators o còmplices.

La plaça Llibertat era el segle XVI la plaça on el batlle impartia justícia i resolía els conflictes entre veïns.

AMLLA. Col·lecció Ajuntament de Llagostera. (ATV)

UNA COMANDA DE SETANTA PORCS PER A BARCELONA

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 278, pàg. 9

10

L'any 1577 Antic Galceran, pagès del castell de Llagostera, va rebre un encàrrec del Magnífic Sr. Miquel Quintana, doctor del Reial Consell de la tresoreria del

Principat de Catalunya. La comanda era *per comprar o fer los comprar en lo empurdá, setanta porcs grossos y portar aquells en la Ciutat de Barcelona*.

En rebre la proposta Galceran devia estar molt content, ja que representava tenir bons ingressos, alhora que era una satisfacció haver estat requerit per aquest organisme del Principat. El termini que li donaven per portar-los a Barcelona era d'un mes, a partir del dia o dies que fes la compra.

Avui aquest encàrrec resultaria una cosa senzilla i resolta en molt poc temps, però era una altra època i hi havia moltes dificultats, tant pel que fa referència als subministradors dels porcs com a les vies de comunicació per transportar els animals.

Per començar havia de recórrer moltes masies per comprar-los, ja que la majoria d'aquestes en criaven i n'engreixaven molt pocs. La feina que tindria per reunir-ne setanta.

Però, una vegada reunits devia venir el problema de portar-los a Barcelona. De quina manera els traslladaria? En ramada? En carretes? La infraestructura viària era molt deficient, amb camins o carreteres de mal transitar, pedregosos o enfangats. A més, podem sumar-hi també el perill que suposaven els bandolers. I tot això en ple hivern.

L'Antic Galceran devia pensar en aquestes i altres dificultats, que a la fi el van fer decidir a demanar al seu germà Miquel –que vivia dintre el recinte emmurallat– que li deixés la casa per

trobar-se amb el batlle, el notari i dos testimonis. El germà no va tenir cap inconvenient que anessin a casa seva.

El 27 de desembre de l'any 1577 van reunir-se a casa de Miquel Galceran²⁵, pare de professió, el batlle de Llagostera, Pere Mestra, junt amb Antic Galceran, el notari Pere Ribot i els testimonis Bernat Rofranges, àlies Gali –mestre de cases –, i Antoni Magi –carnisser– de Sant Feliu de Guíxols.

Galceran va explicar que tenia llicència del Magnífic Miquel Quintana de Barcelona per comprar setanta porcs a l'Empordà. Una vegada adquirits tenia un mes de termini per portar-los a Barcelona amb *una certificatoria de má del matex Quintana* –que va mostrar als assistents –, mentre els informava que no podia fer-se càrrec del subministrament dels porcs *per causa de moltes ocupacions mias, com encara per la incomoditat del temps*.

Aquestes van ser les raons que va al·legar Antic Galceran per no complir la comanda feta des d'aquest organisme de Catalunya. En tractar-se d'un afer oficial, havia demanat la presència del batlle en la declaració feta i que el notari en donés fe.

Així va acabar aquest subministrament, frustrat per les grans dificultats que al segle XVI representava portar a terme un encàrrec d'aquesta importància.

²⁵ La casa on van reunir-se estava situada prop del portal de la muralla exterior, conegut com del Pi o d'en Nicolau. En el plànol del segle XVII figura com a propietària Maria Coll. L'any 1606 Bernat Coll va comprar tota la propietat –casa, pati i hort– a Montserrat Galceran. Actualment correspon al núm. 17 del carrer de Sant Pere.

EL PUIG DE LES FORQUES

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 287, pàg. 96

ACSCF. Fons Capdevila. Llevador de rendes del marquès d'Aitona, pàg. 135

11

El Puig de les Forques és un topònim de Llagostera reiteradament esmentat en documents dels nostres arxius. Un nom una mica misteriós...

En un contracte d'arrendament del 18 de setembre del 1581 figura el nom de puig de les forques com a afrontació d'un camp anomenat camp pagés que Joan Pagés de Ciutat de Gerona arrenda a Guillem Barrera, sabater de la vila de Llagostera. Per les dades es podia deduir que estava situat en direcció al veïnat de Ganix, ja que aquest camp afrontava a sol ixent amb el puig de les forques mitjançant camí Sglesies [esglesier] de Ganix i a tramuntana, amb un tal Tarré Ferrer.

Sense més dades era impossible localitzar aquest puig, però en un document del 1737 el trobem altra vegada, i també el mas Tarré Ferrer.

En aquesta data el propietari del mas era Pere Tarré Collell i declara les seves propietats al marquès d'Aitona, que són les següents:

Casa del mateix mas, era, bassa, quintanal a la part de migdia y ab terra boscosa a tramuntana, tot contiguo que conté 8 vessanes de terra. A sol ixent afronta amb el puig de les forques, que també és seu. Anotarem que a migdia ho fa ab Fonalleras, mediant camí missader del veïnat de Ganix.

Té una altra peça de terra erma situada

El puig de les Forques, avui puig del General, poc després de la inauguració del dipòsit de les aigües.

al mateix veïnat de Cantallops, al dit puig de les forques, de 3 vessanes. A ponent afronta amb Fonalleras, dit camp Pagés, mitjançant camí missader al veïnat de Ganix.

I per últim té una peça de terra boscosa en la qual son construïdes tres columnes de pedra, anomenat lo Puig de las Forcas. Està situada a la part de sol ixent de la casa i quintà.

Amb totes aquestes dades s'ha pogut situar aquest puig.

Es tracta del que encara avui molta gent coneix com el puig i es recorda també, però menys, com el puig del general. Fins l'any 1971 encara existia la casa del mas que durant generacions va ser conegut com el mas Tarré Ferrer. Antigament era el mas Marquès.

Des del 5 de maig del 1963 les escoles CEIP Lacustària ocupen bona part dels

terrenys d'aquest mas. Als anys trenta van començar a construir-les, però a causa de la Guerra Civil (1936-1939) es van interrompre les obres.

Així doncs, el puig de les forques seria on actualment hi ha el dipòsit de l'aigua potable.

Desconeixem si les forques –tres pel que sembla, ja que citen tres columnes de pedra– van ser utilitzades alguna vegada per penjar algun malfactor, bandoler, etc. Les forques posades dalt d'un puig simbolitzaven el dret del senyor feudal sobre la vida dels seus vassalls. També servien com a advertència per als forasters que al castell de Llagostera hi havia una autoritat que administrava justícia i, per tant, havien de servir com a elements intimidatoris i per fer desistir els temptats de cometre malifetes dins el terme.

L'ENCOMANDA DE DUES VAQUES

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 292, pàg. 10

12

Segles enrere, la situació de precarietat econòmica de la petita pagesia –la més necessitada– la feia recórrer a un tipus de tracte que, tot i no reportar-li gaires beneficis, l'ajudava a sobreviure. El bestiar de la seva propietat era escàs, per tant, qualsevol ajuda era benvinguda per tirar endavant i el sistema utilitzat representava per al pagès posar-hi la feina i la manutenció, però sense haver de desemborsar cap diner.

El 12 de febrer del 1582 es va signar un d'aquests acords entre Joan Verdera,

àlies Ruirà, i Joan Rissech, àlies Morell, pagès de Santa Ceclina. Verdera va entregar a Rissech dues vaques que aquest havia de cuidar i engrèixar. De comú acord les van taxar en 13 duros i 10 sous, però Rissech no les havia de pagar sinó que, firmant un rebut o carta de pagament, es comprometia a respondre pel preu estipulat en cas que es morissin i al mateix temps quedava assentat aquest valor per a quan les venguessin. Deixem, emperò, que ens ho expliquin per mitjà del document:

Jo, Joan Rissech, álies Morell, pagés de la parróquia de Santa Ceclina os confés y atorc [reconec]deure tretse duros y deu sous a vos Joan Verdera, álies Ruir, pagés de la parróquia de Llagostera y son dits 13 duros y 10 sous per rahó de una vaca de pel vermell y altra de pel moré, las quals vacas me aveu venudas per dit preu y jo de vos rebudas y ditas vacas me teniu acomanadas per dit preu y los guanys que de ellas proceirà més de dits 13 duros 10 sous, se té de partí per igual part entre vos y jo, emperó los dits tretse duros y mitj restan sempre francos per vos dit Joan Verdera, sobra ditas vacas. Es pacte que cascuna de las parts tinga libertat per exernir [decidir] y partir ditas vacas ab lo profit que ab ellas será [després de venudes, repartir-se els guanys] y el que voldrá exernir fassa la

estima de dit bestiar y laltre pot pendre, o deixar. Y lo dit Morell no pot vendre ditas vacas, sens primer donar la fadiga [preferència] a dit Joan Verdera y per açó lo dit Morell ne obliga sa persona y bens, sens requesta [requeriment]de dias a pena de terç.

Aquests tractes o similars actualment ens semblen inversemblants, però era un costum molt arrelat i freqüent entre els petits pagesos, que en certa manera ajudava els qui tenien uns mitjans econòmics migrats que no els permetien poder comprar el bestiar, situació que al segle XVI devia ser molt corrent.

El sistema emprat per Verdera i Rissech s'ha mantingut al llarg del temps, ininterrompudament fins a la dècada del 1960.

Encomanar vaques per ser criades era un sistema encara utilitzat a la dècada de 1960.

(J. Cantó)

Actualment a Llagostera hi ha deu veïnats: Bruguera, Cantallops, Creu de Serra, Gaià, Ganix, Llobatera, Mata, Panedes, Pocafarina i Sant Llorenç.

En documents de la segona meitat del segle XVI, una part d'aquests veïnats ja

hi figura: Bruguera, Cantallops, Ganix, Mata, Panedes i Sant Llorenç. El terme de Llagostera estava dividit en dinou veïnats almenys, ja que són els que hem localitzat a través dels documents. Eren els següents:

VEÏNAT	MAS	PROPIETARI ²⁶
BRUGUERA		Jaume Boig
LES BUADES	Bauler	
CABANYES	Puig	Llorenç Puig
CANTALLOPS	Tarré Ferrer	
CARBONERA DE LA ESGLÉSIA	(prop de la riera Cagarella)	Joan Gotarra
FONALLERAS	Tarré	
GANIX	Font	
LLOREDA		Maurici Sureda
MATA	Mestres	Salvi Pascual
PANEDES		Pau Ferrer
DEL PI		Joan Mestre(a)Valmanya
RIDAURA	Moner	Joan Moner
SALELLAS	Domènech	Francesc Domènech
SANT LLORENÇ	Rissech	Miquel Rissech
LA SERRA	Gasconell	
SUREDA		Montserrat Ballell
VILAVELLA	Mondo	Jaume Mondo
VILAR	Alou	Jaume Alou

L'obscuritat del temps passat no ens deixa entreveure l'origen dels noms dels veïnats, però hem de suposar que van ser col·locats per motius geogràfics, re-

ligiosos, per lligams amb la natura o simplement pel nom o sobrenom d'una casa que va ser originària en un territori que posteriorment es va anar poblant.

²⁶ Propietaris amb el mas o terres dintre el veïnat.

Hi ha alguns exemples que sembla que ho demostren, com són:

- BRUGUERA:** Lloc de brucs
CABANYES: Cognom o lloc de cabanyes
FONALLERAS: Mas d'aquest nom
LLOREDA: Lloc plantat de llorers
MATA: Terreny poblat de matolls
RIDAURA: Zona per on passa el riu d'aquest nom
SANT LLORENÇ: Ermita dedicada a aquest sant
SUREDA: Lloc plantat de suros (alzina surera)

Hem de subratllar que aquesta explicació resumida és conjectural per manca d'una base documental que ho demostrï definitivament.

Mas Galceran veïnat de Mata

Foto cedida per Sra. vídua de Bassols

L'ELECCIÓ DELS JURATS

AHG, Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 291, pág. 56 i 154

14

Els jurats, a diferència del batlle que era nomenat pel baró, eren elegits pel sistema d'insaculació, dit també de sac. Aquest procediment, que es practicava almenys des del segle XVI, consistia a col·locar primer els noms dels caps de casa que podien optar-hi en uns paperets dintre d'una boleta de cera, anomenada rodolí, i després es posaven les boles dintre d'una bossa o sac (insacular) que es treien a la sort. D'aquesta manera s'elegien els qui serien els representants de la col·lectivitat o Universitat. Això semblava la norma general per a tots els pobles de Catalunya, però a

Llagostera no es va començar a fer servir aquest sistema fins a la meitat del segle XVII, segons un document localitzat del 30 de maig del 1658²⁷.

Aquest procediment va ser promogut pel rei Ferran II per trencar les oligarquies locals i evitar els abusos que es feien a l'hora d'elegir els nous jurats, ja que normalment resultaven escollits els partidaris dels qui ja governaven la vila i, per tant, calia evitar aquesta situació de privilegi que tenien.

Pel sistema d'elecció, usat fins al segle XVII, el 20 de juny del 1583 Guerau Ballell, Bartomeu Soler i Damià Prat, tots

²⁷ Vegeu el capítol: Un nou sistema d'elecció dels jurats.

ells pagesos de la parròquia de Llagostera y en lany present per lo consell de Llagostera assignats y elegits per jurats de dita parròquia, o altrament anomenats cónsols regint la Universitat de Llagostera en lo any present y corrent, lo qual comensará a 24 del present mes de juny de 1583 y finirá a 23 de juny de 1584, los quals sus dits juran y prometen sobra los quatre Sts. evangelis, ab llurs mans tocant, en poder del honorable balle de Llagostera, que regiran y governaran la Universitat o comunitat de Llagostera i miraran per lo be y útil de aquella com millor sabran y podran...

El 23 de juny de l'any següent tal com estava previst es van elegir tres nous jurats: Guerau Vidal i Joan Mestre, àlies Valmanya, tots dos pagesos, i Jaume Cabanyes, àlies Samsó, teixidor.

Com es pot observar els jurats eren tres, amb un mandat d'un any.

El Decret de Nova Planta al segle XVIII va donar lloc a la reforma general del règim local. Els representants de la vila van passar a ser els regidors, en substitució dels jurats i els consellers.

Per la categoria de Llagostera li van correspondre cinc regidors.

L'ARRENDAMENT DE LA CARNISSERIA

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 291, pàg. 124
AMLLA. Llibre de resolucions, 1797-1807.

15

Una de les fonts d'ingressos de què disposaven els barons era l'arrendament de la carnisseria del castell. Es tractava de l'únic establiment autoritzat a sacrificar i escorxar bestiar i a vendre'l al públic. A Llagostera durant segles va estar ubicada sota el que anomenaven "paviment", situat a la plaça de la Libertat o de Dalt per on es pujava a la plaça del Castell. Quan l'any 1748 van enderrocar-lo, van treure també la carnisseria, però la Universitat va construir-ne una de nova al costat d'on hi havia hagut l'altra, sota l'escala que va substituir el "paviment". Els treballs de matar i d'escorxar el bestiar es feien a la mateixa plaça i podem imaginar-nos el mal efecte i la pudor que devia fer i la brutícia que devia haver-hi, precisament al lloc més cèntric

d'aquella Llagostera que feia pocs anys havia començat, molt tímidament, a sortir de les muralles.

El 18 de març del 1584 Pere Albertí, procurador general dels barons de Llagostera, va arrendar la carnisseria a Miquel Raig, teixidor de lli, per dos anys que començaven a comptar a partir del dia de Pasqua d'aquest any i acabaven la vigília de Pasqua del 1586. El preu acordat va ser de 14 duros, en moneda barcelonesa, pels dos anys: 7 duros a pagar el dia 1 del propvenient agost i els altres 7 restants, l'1 d'agost del 1585.

L'arrendatari podia vendre *carn, axí de bous, moltós, porchs, crestats, ovelles y altra carn acostumada de tallar y vendre en carnisseries*.

Hi havia una clàusula que deia que si

l'arrendatari no tallava o no feia tallar carn, o estava alguns diumenges sense vendre'n, Albertí tindria la llibertat de fer un altre arrendament de la carnisseria pel temps que restava d'aquest contracte a qui li semblés, i en aquest cas Miquel Raig estaria obligat a pagar els 14 duros i d'aquests no podria recobrar-ne cap. Com a avaladors hi havia tres pagesos: Pere Mestre, Joan Parera i Antic Galceran, que responien pels 14 duros de l'arrendament.

Aquest contracte va ser dels últims que van fer-se, ja que ens consta que l'any 1595 el propietari era Joan Vingut, pagès del veïnat del Vilar, que aquest mateix any la va vendre a Pere Mir, sastre.

Es desconeix la data exacta en què els barons van desfer-se de la carnisseria i la van vendre a algun particular.

Aquesta, a principis del segle XIX, es va canviar de lloc – va passar provisionalment al carrer de Sant Antoni, al local on hi havia hagut fins feia poc l'hospital de pobres –, i en una acta de l'Ajuntament del 5 de maig del 1805 es feia menció dels inconvenients que te-

nia al lloc on havia estat sempre, és a dir, a la plaça de Dalt. El regidor degà va exposar que *respeto que la carniceria pública se habia sacado del parage donde estaba de antes porqué estaba mal vista e indecente, causando fotor y molestia así a los particulares de este pueblo y forasteros que por allí pasaban, como a los Sres. Capellanes de esta parroquial Iglesia cuando subían y bajaban de la Iglesia, e hacían las procesiones que indispensablemente habían de pasar y pasaban por el frente de dicha carniceria, causando pesadumbre a todos los vecinos de ver aquel espectáculo de carne muerta y ganado que se mataba, esparciéndose por allí mucha sangre y otras inmundicias...*

Després de tant de temps d'estar situada al lloc més cèntric de la Llagostera emmurallada, al segle XIX –passant poc temps al carrer de Sant Antoni com hem apuntat– va anar a parar al carrer Alt de Girona, paratge que quan va redactar-se aquest document al segle XVI era terra de conreu, fora de la muralla.

EL MAS D'EN SAURA

ACSCF. Fons Capdevila. Llevador de rendes del marquès d'Aitona, pág. 27

APLL. Llibre de capbreus del 1574, pág. 125

16

La muralla exterior del castell de Llagostera tenia dos portals d'entrada. El que estava situat a sol ixent van anomenar-lo "Portal del Pi", però a partir del segle XVI era més conegut com "d'en

Nicolau" pel fet que el propietari de l'important mas Nicolau tenia la casa al costat d'aquest portal. La masia no ha estat localitzada; fins avui només se sap que l'era estava situada en bona part de

(J. Camió)

Les restes de l'antic mas Saura encara es poden veure a la façana posterior de la casa situada al final del carrer de la Pau.

la propietat on actualment hi ha el Museu Vilà.

L'altre portal, ubicat a migdia, era conegut com "d'en Saura" al qual, com el primer, van donar el nom d'un pagès important que tenia l'habitatge dintre la muralla, just al portal.

Continuant la recerca d'aquestes propietats, en un llibre del 1737 hi apareix la de Miquel Rissech dita la "Casanova", que antigament era el mas Saura. Per la situació d'aquest, descrit junt amb l'era, la bassa, l'hort, el clos i les terres contigües a la casa, després de comprovar-ho sobre el terreny no va quedar cap dubte que es tractava de la casa pairal d'en Saura i que, per tant, actualment encara existeix.

El 1674 aquesta propietat era de Bernat de Vilossa de la Bisbal.

Es dona la circumstància que la casa

d'aquest mas, com d'altres, en l'actualitat és dintre el nucli urbà, si bé en un punt una mica apartat com és el carrer de la Pau. És molt possible que molta gent no hagi passat mai per aquest indret, tot i estar tocant a la carretera de Girona a Sant Feliu de Guíxols, junt a la benzineria, coneguda com a can Sais. El motiu de desconèixer-lo és, potser, el fet de ser un carrer amb sortida a un camí per anar als horts i camps, sense connexió amb cap via important.

Al final del carrer hi ha una casa molt gran, que fa la impressió que ens ha de barrar el pas. Aquesta és la que havia estat la casa pairal d'en Saura. Evidentment no té res a veure tal com és ara a com devia ser al segle XVI, en què el propietari va donar nom a un dels portals d'entrada al castell de Llagostera.

UN NOMENAMENT DE BATLLE CONTROVERTIT

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 303, pàg. 194

17

L'últim membre del llinatge dels Cruïlles que va portar el títol de baró de Llagostera i Caldes de Malavella –dels Cruïlles de Calonge i Bestracà– va ser Martí Guerau II. Era casat amb Jerònima Beneta Descoll i no va tenir descendència. Quan va morir, el 1564, va succeir-lo la seva vídua i durant dotze anys aquesta va portar les regnes de la baronia.

Va nomenar com a successor el seu nebot Dalmau de Rocaberti-Tagamanent, fill d'Aldonça Descoll. Després de la mort de la baronessa l'any 1576, va començar a exercir com a nou baró, però uns anys més tard la baronia va ser reclamada per Isabel de Prunera Vilarig i Cruïlles, filla de Jofre de Vilarig –baró de Siurana– i de Rafaela de Cruïlles, germana de Martí Guerau II.

Es desconeix el procés que es va seguir en la reclamació que va fer –com a descendent directa– per aconseguir arrabassar la baronia al seu familiar, i quan va tenir lloc, però podem situar el 1587 com l'any en què va començar a exercir com a senyora de la baronia, ja que el 15 de febrer, amb motiu de la terna per elegir el batlle, va escriure als jurats i al Consell de la Universitat de Llagostera per recusar la llista dels candidats que li havien presentat, dient-los que:

Vostra letra tinc rebuda y entés lo que en ella me escriviu y quant en la terna que haveu feta, la qual me aporta en Mir vos dic que jo haguí consell, y na tornat haver

ara y tots los advocats me diuen que no es rahó se admeta una terna com aqueixa (...) mon intent no es de perjudicarvos en ninguna cosa vostros privilegis y axi nom pareix que vosaltres vullau perjudicar los senyors de Llagostera, lo ques faria acceptant aqueixa terna y per lo que es ma voluntat se fassa altra terna (...) y que tingan compte en posar persones les quals convenen per la bona administració de la justícia y descárrech de nostres consciencies, sols que la terna se fassa ab diligència (...). Tinc entés que lo Sr. Dalmau ha escrit aquí sa intenció sobre la terna que enviareu assí per en Mir y si aqueixa terna no es ben feta, com jo tinc consell, no se jo com lo pot anomenar lo dit Sr. Dalmau y si acás volia que dit Mir fos batlle, ma voluntat es que nol obeïau fins a tant sia vist per justícia si hu podrà fer, o no, y no us descuydeu en ninguna manera que no es pose en la terna que fareu ara ningú de ells que ja eren anomenats en la primera (...).

Fa la impressió que en aquells moments regnava el desconcert, ja que la titularitat de la baronia no devia ser gaire clara i tant Dalmau com Isabel pugnaven per nomenar un batlle de la seva confiança. En el moment de fer la primera terna –formada per tres homes– per nomenar-lo, el Consell del poble hi havia posat els tres candidats simpatitzants de Dalmau de Rocaberti, cosa amb la qual Isabel no estava d'acord i exigia canviar tots els candidats.

El dia 24 del mateix mes es van reunir el batlle Pere Mestra, els jurats Bartomeu Gotarra i Bartomeu Rissech amb altres membres del Consell de la vila per decidir -d'acord amb els desitjos de la baronessa- els homes que figurarien en la llista, o terna, per a l'elecció del batlle. L'altre jurat, Pere Mir -de qui es fa menció en la carta -, no hi va assistir. Es va acordar que fossin Antic Galceran i Bartomeu Soler, tots dos pagesos, i Jaume Samsó, teixidor de lli, els integrants d'aquesta nova terna que es presentaria perquè fos elegit el batlle, càrrec que s'exerciria durant tres anys.

Era costum que el dia 6 de gener -diada de Reis- se celebrés aquesta reunió per fer una llista de tres homes, que després es presentaria al baró perquè aquest en triés un. L'escollit començava a exercir el dia de Carnestoltes.

Fins l'any 1595, Isabel de Prunera Vilarig i Cruïlles va ser baronessa de Llagostera i Caldes de Malavella. Un temps abans, Guerau de Cruïlles -dels Cruïlles de Castellfolli- va pledejar en contra d'Isabel per la possessió de la baronia i els tribunals van decidir a favor seu, segons sentència del 16 de gener del 1595.

LA PROHIBICIÓ DE TREURE GRA, CÀNEM I LLI

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 333, pàgina solta a l'interior

18

El dia 27 de juliol del 1597 de nou trobem un ban, que com s'ha dit en altres capítols servia per fer saber a la població qualsevol disposició dictada pel senyor feudal, o autoritat nomenada per ell, i era pregonat de viva veu pel nunci.

Els barons de la baronia de Llagostera i la vila de Caldes de Malavella van disposar-lo -com era costum en aquella època- per evitar que els habitants traguessin el gra fora dels termes de les dues poblacions.

... y fan a saber los molt ilustres y nobles barons Don Francisco de la Nusa y de Monbuy y Don Garau de Cruilles y de Santa Pau, barons pro indivís de la present baronia de Llagostera, villa de Caldas de Malavella y llurs termes, que

no sia ninguna persona de qualsevol grau, condició que sia, qui gosia ni presumisca traura de la present baronia, ni de sos termes, ninguna manera de gra ques sia cullet lo present any dins la present baronia, ni farina, sens que primer no donian rahó y tingan lisençia dels arrendadors dels dits nobles Srs. barons, ni tampoch traura dits grans ab garba ni axir fora de dita baronia per abatra ninguna manera de gra, ni tampoch no gosia ni presumisca en defraudar als dits arrendadors en los drets y asó sota bant y pena, si lo contrari se será fet, de trenta lliuras barcelonesas. La tersa part per lo acusant y lo restant aplicadors als coffres dels dits lltres. Srs. barons

La raó de fer aquest ban, tractant-se del

gra – entre altres productes –, podríem trobar-la en el fet que es tractava d'un any de collites dolentes i calia preveure que escassejaria la farina – bàsica per a l'alimentació –; amb aquesta prohibició s'evitaria passar fam.

Però no era aquesta la qüestió, sinó que van ser les queixes dels arrendadors que van forçar els barons a promulgar aquest ban per evitar que es tragués el gra d'amagat, amb la consegüent pèrdua que representava per als primers.

Els arrendadors pagaven els barons pel que es collia en tot el terme i ells s'encarregaven de cobrar d'acord amb el que recol·lectava cadascú. En la continuació del ban de nou es mencionen els arrendadors.

... que no sia ninguna persona qui gosia ni presumisca traure ninguns rehims en lo temps de veremas de las vinyas, sens que primer no donian rahó y avisian a dits arrendadors, ni ninguna manera de cánem y lli...

Al mateix temps en aquest ban es refereixen al "castellatge", que era un impost que el senyor feudal cobrava dels seus vassalls i servia per a la construcció i la conservació del castell. També

cobraven pel pas de mercaderies.

... ni gosian en defraudar lo castelatge dels dits lltres. barons, antes donian rahó en passant, als dits arrendadors, y asó sota pena de 10 lliuras barcelonesas.

Aquest ban va ser divulgat a la plaça pública de Llagostera i com a representant de Caldes de Malavella hi era present Antic Fornaca, pagès.

AMLLA. Coll·lecció Ajuntament de Llagostera. (autor desconegut)

L'ERA DEL CASTELL

AHG. Notar'la Caldes-Llagostera. Ll. 334, pàg. 9

19

El castell, a més d'un indret de defensa, era el centre d'administració de drets, magatzem de productes, lloc de serveis i treballs comunals. Entre aquests podem esmentar l'ERA, que per als barons representava una font important

d'ingressos, ja que la gran majoria de pagesos i vilatans havia de batre el gra de la collita en aquesta era del baró i abonar el que estava estipulat.

El 10 d'abril del 1598 va subhastar-se un pati de terra situat a l'actual carrer de la

AMLLA. Col·lecció Ajuntament de Llagostera (Fotos Vall-Ilosra)

Costa imaginar-se l'era del castell situada a l'actual carrer Processó.

Processó, davant de la casa de la parròquia o rectoria, tocant la muralla, on ara hi ha les cases. Ho podem llegir en el document següent:

Antic Esteve, batlle del castell i terme de Llagostera pels seus nobles barons, proindivís, ven en pública i legítima subhasta per autoritat del seu ofici i per execució de cort o justícia, seguint el consell i autoritat d'Antoni Torroja, llicenciat en tots dos drets de Girona, jutge ordinari de cort del castell i de tota la baronia de Llagostera i el terme de Caldes de Malavella, a vós venerable Pere Benet Planes, prevere i sagristà del castell de Llagostera, en nom propi i comprant amb béns propis i no de l'Església, com qui més havia ofert...

Fins aquí el document no té més importància que assabentar-nos d'una subhasta corrent. Però la continuació de l'escrit, degudament traduït del llatí, resulta una sorpresa agradable, ja que menciona que aquest pati de terra està situat a l'era del castell dels nobles senyors barons de la dita baronia de Llagostera. Aquest pati començava a partir d'on hi ha la segona casa venint de la plaça de la Llibertat o de Dalt i arribava fins on hi havia l'altra torre adossada al castell, avui desapareguda. Segurament que aquest terreny agafava bona part del carrer. El preu pagat en la subhasta va ser de 6 lliures i 2 sous en moneda barcelonesa.

Es pot dir que antigament l'era estava situada al costat mateix de l'hort del castell.

ALGUNS DELS NOMS MÉS CORRENTS A LLAGOSTERA ALS SEGLES XVI-XVII-XVIII

20

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 334, pàg. 40 i Ll. 357, pàg. 58

Cantó Pagès, J. I Mascort Vert, Antoni

Les muralles de Llagostera (1999) pàg. 87

En el transcurs de les investigacions ens hem adonat que alguns noms dels llagosterencs de segles enrere no resulten gaire corrents en l'actualitat, com poden ser per exemple: Llätzer, Antic, Ponç o Montserrat (com a nom d'home). En qüestió de noms, aquests han anat canviant al llarg del temps, segurament seguint els costums de cada època. En canvi, com podrà apreciar-se, n'hi ha dos que als tres segles (XVI-XVII-XVIII) es mantenen al capdamunt i que encara estan més o menys d'actualitat, com són Joan i Jaume.

Hem elaborat una llista amb els noms, ordenats segons la freqüència en què apareixen, que figuren en els documents de les reunions que celebrava la Universitat –en què només assistien els homes caps de casa– per tractar dels assumptes d'interès general i, per tant, que afectaven tots els habitants del poble i el terme.

D'aquests documents, n'hem escollit un de cada segle.

SegleXVI:	Total	SegleXVII:	Total	SegleXVIII:	Total
Joan	16	Joan	13	Jaume	20
Jaume i Guerau ..	12 cadascun	Jaume i Antoni ...	9 cadascun	Joan	15
Pere	8	Guerau	8	Miquel.....	9
Antoni	6	Montserrat	7	Guerau i Josep...	6 cadascun
Montserrat	5	Pere	6	Antoni, Salvi, Pere	
Miquel	4	Sebastià, Feliu		i Llorenç	4 cadascun
Bartomeu		i Damià.	4 cadascun	Francesc	
i Guillem.....	3 cadascun	Tomàs,Antic		i Bernat	3 cadascun
Sebastià	2	i Jeroni.	3 cadascun	Ramon,Salvador	
Lluc, Damià, Pau, Esteve, Narcís,		Miquel,Bernat, Ponç i Guillem.		i Mateu	2 cadascun
Roc, Benet, Jeroni,		.....	2 cadascun	Esteve, Narcís, Rafael, Feliu,	
Arnald, Ponç, Feliu, Marc i		Bartomeu, Narcís, Salvi,		Baldiri,Sebastià, Simó,	
Francesc	1 cadascun	Galceran, Salvador,		Bartomeu, Isidre, Domènec,	
		Quirze, Esteve, Marc		Jacint,Silvestre Jeroni,	
		i Llätzer.....	1 cadascun	Tomàs,Vicenç	
				i Gaspar.....	1 cadascun

Vista aquesta relació, ens podem adonar de l'evolució soferta en el tema de l'onomàstica. En un temps no molt llunyà van començar a proliferar, amb una repetició constant, noms com Pere, Miquel, Joan, Narcís, Antoni, Jaume, Lluís, Francesc, Jordi, etc. També el de

Josep, a seques o compost, com Josep Maria, Josep Antoni, Joan Josep, etc. D'uns anys ençà predominen els Oriol, Roger, Arnau, Pau, Boi, Sergi, David, Oleguer, etc., que a poc a poc fan obsoleta aquella dita que diu que de Joans, Joseps, Peres i ases n'hi ha a totes les cases.

ELS PROPIETARIS DE LA VILA DEL SEGLE XVII

21

El número de darrere el nom i cognom correspon al nombre de propietats de cadascun d'ells.

<i>Adroher, Jaume</i>	1	<i>treballador</i>	<i>Buscastell,</i>		
<i>Albertí, Antoni</i>	1		<i>Magdalena</i>	1	
<i>Albertí</i>			<i>Cabanyes, Joan</i>	1	
<i>(terres de Miquel)</i>	2		<i>Cabanyes, Joan</i>		
<i>Axandri, Jaume</i>	3	<i>notari</i>	<i>(hereus)</i>	1	
<i>Axandri, Joan</i>	1	<i>negociant</i>	<i>Caldas Granollers,</i>		
<i>Aymerich,</i>			<i>Anna</i>	1	
<i>Ramon (hereus)</i>	1		<i>Caldas, Feliu</i>	1	<i>ferrer</i>
<i>Ballell, Jaume</i>	2	<i>bracer</i>	<i>Caldas, Joan</i>	2	<i>treballador</i>
<i>Barceló, Guerau</i>	1	<i>ferrer</i>	<i>Cambó, Esteve</i>	2	<i>fuster</i>
<i>Barceló Costa,</i>			<i>Cambó, Pere</i>	1	<i>sabater</i>
<i>Guerau</i>	2	<i>botiguer</i>	<i>Caner Jaumot, Maria</i>	3	
<i>Barceló, Pere</i>	1		<i>Castelló, Bernat</i>	2	<i>sabater</i>
<i>Baró</i>			<i>Castelló (casa de)</i>	1	
<i>(hort i terra del)</i>	2		<i>Claudis Aiguaviva,</i>		
<i>Boet Vidal, Pere</i>	1	<i>pagès</i>	<i>Ponç</i>	1	<i>treballador</i>
<i>Borrell, Guerau</i>	2	<i>negociant</i>	<i>Codolar, Jaume</i>	2	<i>sabater</i>
<i>Buadella, Guerau</i>	1	<i>carreter</i>	<i>Coll, Maria</i>	1	
<i>Buscastell, Francesc</i>			<i>Collell, Guerau</i>	1	<i>pagès</i>
<i>(hereus)</i>	1		<i>Collell del Mas</i>		
<i>Buscastell, Jaume</i>	1	<i>paraire</i>	<i>(casa i terres)</i>	1	"

Collell, Miquel	1	treballador	Noguera Cunill,		
Collell, Pere	1		Jaume	2	treballador
Collell, Narcís	1	teixidor de lli	Nohé, Guerau	1	serrador
Comas, Joan	1	sastre	Nualars, Sebastià	1	treballador
Costa, Caterina	1		Oliva, Joan	1	teixidor de lli
Fàbregas, Francesc	1	treballador	Oliva, Pere Pau	1	mestre de cases
Falques, Jeroni	2	treballador	Palahí, Jaume	1	pagès
Fonalleras, Joan	3	pagès	Pla, Guerau	1	"
Fonalleras, Miquel	1	treballador	Quello, Pere	2	mestre de cases
Fonalleras, Pere	1	pagès	Ramon, Francesc	1	treballador
Doma de Ganix			Ribas, Eulàlia	2	
i Mata	1		Rigau, Teresa	1	
Doma del Pi	2		Rissech, Guerau	1	treballador
Galceran, Antoni	2	clauer de l'església	Rissech, Miquel	3	"
Galceran, Guerau	2	treballador	Roquer, Damià	2	"
Gasconell, Antoni	2	teixidor de lli	Roquer, Jaume	2	"
Gasconell, Joan	2	pagès	Romaguera, Joan	2	teixidor de lli
Gelats, Baldiri	1	teixidor de lli	Roser, Guerau	1	carreter
Geroni, Joan	1	fuster	Rossell, Joan	1	paraire
Gilabertó, Caterina	1		Sabater, Joan	1	treballador
Gotai, Nicolau	1	treballador	Sagristia		
Granollers, Caterina	1		(casa i hort de la)	1	
Gros, Antoni	1	sastre	Salva, Jaume		
Gros, Josep	2	"	(hereus)	1	
Homs, Margarida	1		Soler, Pere	1	treballador
Hospital de pobres	1		Valmanya, Pere	2	"
Jaumot, Josep	1	treballador	Valdejuli, Miquel	1	domer
Jubert, Llorenç	1	sabater	Vergés Ballell, Jacint	2	pagès
Llach, Jaume	3	negociant	Verni, Pere	1	treballador
Mascort, Salvi	1	ferrer	Vilossa, Bernat		
Masferrer, Jaume	1	sastre	(terres de)	3	
Matheu, Guerau	1	músic	Vingut, Joan	1	treballador
Matheu, Jeroni	1	fuster	Zanyas, Anna	2	
Maymir Galceran,			Xiberta	1	
Miquel	1	treballador			
Mondo, Joan	1	treballador			
Montaner, Matrona	1				
Nadal, Jaume	1	treballador			
Nadal, Joan	2	"			
Noguera, Jaume	1				

Reconstrucció de l'estructura Urbana
de Llagostera. Segle XVII

Miquel Maymir Galceran
 Jaume Llach
 Teresa Rigou

Caterina Gilabertó
 (Vidua de Pere Homps)

Pere Collell

Jaume Axandri

Jaume Masferrer

Miquel Rissech

Guerau Galceran

Jaume Adroher
 (casa dita de'n Dautio)

Hereus de Jaume Salva
 (casa nova d'en Gall)

Francesc Ramon
 (la casa petita
 de Ramon)

Joan Caldas

Cami ral a Girona

Joan Caldas

Guerau Barceló
 Costa

Antoni Galceran

Doma del Pi

Antoni Galceran

Doma del Pi

Antoni Gasconell

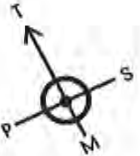
Joan Axandri

Jaume Noguera

Joan Llach

Joan Geroni

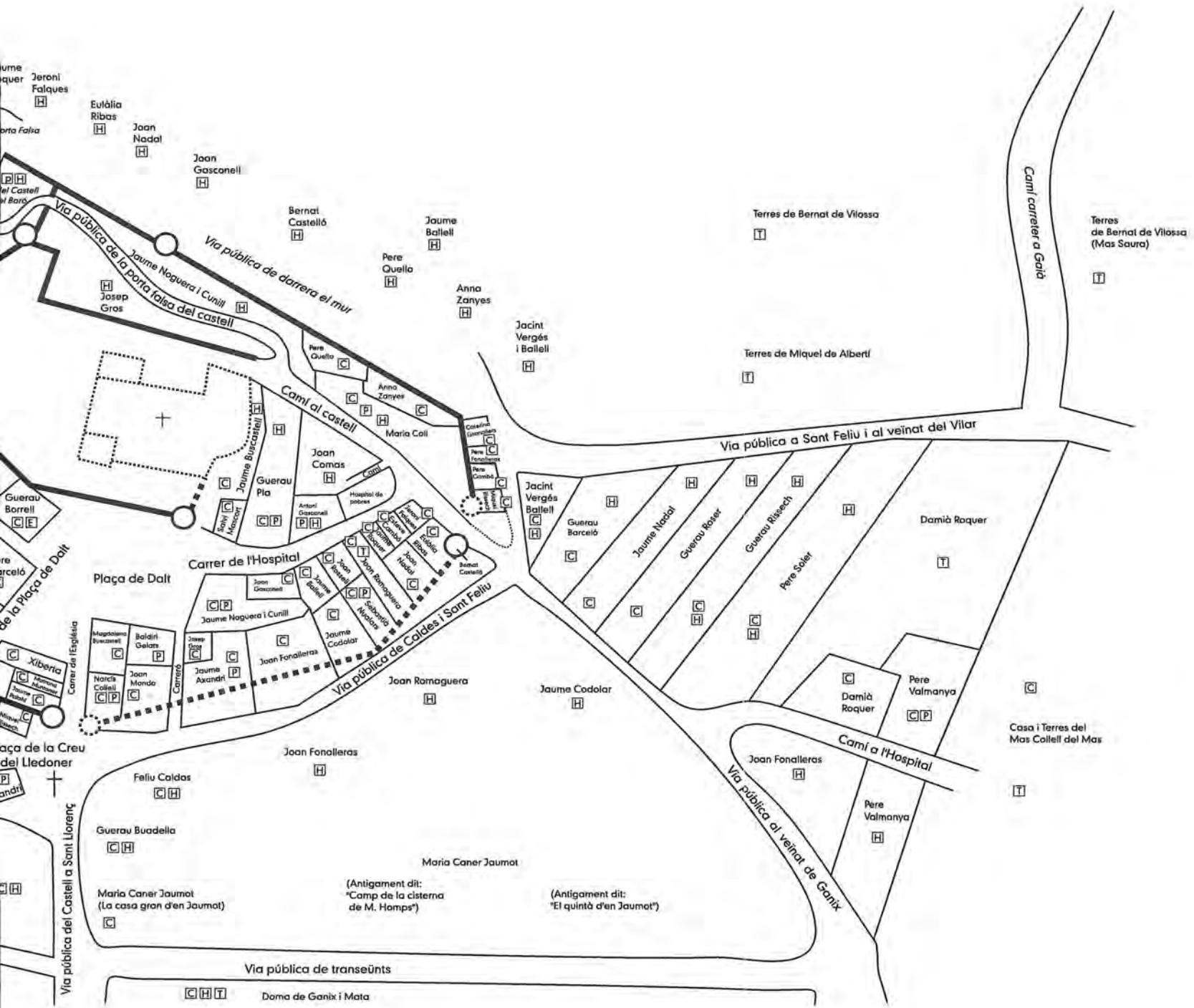
Terra de Bernat de Villosa
 (Antigament de Saura)

- C Casa
- H Hort
- P Pati
- T Terras
- E Eixida
- B Pou

Pere Boel Vidal
 (Antigament de Ro
 dita 'la llexa com
 camí de transeünts

Cami públic a Vidreres

lume
Jaquer
Jeroni
Falques

Eulàlia
Ribas

Joan
Nadal

Joan
Gasconell

Bernat
Castelló

Jaume
Ballell

Terres de Bernat de Villosa

Terres
de Bernat de Villosa
(Mas Saura)

del Castell
del Baró

Via pública de la porta falsa del castell

Via pública de darrera el mur

Cami carreter a Galà

Josep
Gros

Pere
Quella

Anna
Zanyes

Jacint
Vergés
i Ballell

Terres de Miquel de Albertí

Cami al castell

Cami

Via pública a Sant Feliu i al veïnat del Vilar

Pere
Quella

Anna
Zanyes

Maria
Cull

Jacint
Vergés
Ballell

Guerau
Barceló

Jaume
Nadal

Guerau
Roser

Guerau
Riusech

Damià
Roquer

Guerau
Borrell

Guerau
Pla

Hospital de
pobres

Antoni
Gasconell

Joan
Comas

Jaume
Bucastell

Casella
Llucanor

Pere
Fancollant

Pere
Cambó

Pere
Solà

Plaça de Dalt

Carrer de l'Hospital

Joan
Gasconell

Jaume
Bucastell

Joan
Nadal

Joan
Ramaguera

Jaume
Codolar

Bernat
Carrià

Via pública de Caldes i Sant Feliu

Joan Ramaguera

Jaume Codolar

Cami a l'Hospital

Casa i Terres del
Mas Collet del Mas

Xiberta

Carrer de l'Església

Magdalena
Bucastell

Baldri
Celada

Josep
Fancollant

Jaume
Bucastell

Joan
Nadal

Joan
Ramaguera

Jaume
Codolar

Bernat
Carrià

Jaume Noguera i Cunill

Joan Fonalleras

Jaume
Axcaverri

Joan Fonalleras

Joan Ramaguera

Jaume Codolar

Joan Fonalleras

Pere
Valmanya

C

Plaça de la Creu
del Lledoner

Via pública del Castell a Sant Llorenç

Feliu Caldas

Joan Fonalleras

Maria Caner Jaumot

(Antigament dit:
"Camp de la cisterna
de M. Homs")

(Antigament dit:
"El quintà d'en Jaumot")

Guerau Buadella

Maria Caner Jaumot
(La casa gran d'en Jaumot)

Via pública de transeünts

C H T

Doma de Ganix i Mata

Via pública al veïnat de Ganix

EL DRET A VENDRE PEIX

AHG. Notaria Caldes-Llagostera, Ll. 349-A pàg. 4 | Ll. 355, pàg. 41

22

Llagostera a la fi del segle XVI i començament del XVII tenia pocs habitants –se'n calculen uns 400 i escaig entre el poble i la pagesia– però, com altres viles, disposava de sistemes per garantir el proveïment dels productes bàsics. Antigament el subministrament d'algun d'ells havia estat prerrogativa dels barons, quant a la seva explotació, com s'ha dit en els capítols sobre la carnisseria i l'era del castell, per després passar a dependre de la Universitat, que mitjançant subhasta pública arrendava al millor postor el dret a vendre tota classe de gènere corresponent al tipus de comerç pel qual l'hi havien llogat, i en tenia l'exclusiva en tot el terme de Llagostera.

Es feien subhastes per arrendar les explotacions següents: fleca, hostal, taverna, carnisseria, gabella i peixateria. La carnisseria, després del baró, va passar a mans particulars cap a la fi del segle XVI.

El 12 de febrer del 1606 el nunci va fer una crida, en nom dels jurats de la Universitat del castell de Llagostera, dient que: *tots els pescatés qui passarán dins del terme del dit Castell y parròquia ajen a tocar en casa de Joan Xiffra²⁸, fuster de la Vila del Castell, lany corrent arribador del dit peix, y allí ajan a dar rahó y vendra peix a quin voldrá y asó a pena de sis lliuras y lo peix perdut, y la*

mitat de las 6 lliuras per lo arribador y las altres 3 lliuras que son a compliment de las 6 lliuras, aplicadós als emoluments de dita Vila y parròquia.

Amb aquesta crida es reforçaven els drets de l'arribador – en aquest cas l'arrendatari –, que aquell any tenia l'exclusiva de tota mena de peix que

Antic edifici de la peixateria del carrer Alt de Girona.

AMILLA. Col·lecció Ajuntament de Llagostera
Fotos Solà)

entrés al poble i terme, advertint als possibles venedors que només podien vendre a casa d'aquest, amb el previ pagament del que estava estipulat, i que s'exposaven a una sanció en cas de no fer-ho d'aquesta manera.

En un document del 7 de març del 1612, després de ser adjudicat l'arrendament, s'aclareix la durada d'aquest, el preu licitat, així com la manera de fer el pagament.

Bartomeu Sabater, sastre, i Martí Guerau Albertí, sabater, presentats conjuntament en la subhasta van pujar fins a 12 lliures

²⁸ La casa de Joan Xiffra era a l'actual carrer de Sant Antoni. En el plànol correspon al carrer de l'Hospital, on figura Esteve Cambó.

barceloneses i la van guanyar. D'aquesta quantitat, havien de pagar-ne la meitat el diumenge de Pasqua de Resurrecció i la resta, el mes de maig, sense concretar-ne el dia. L'arrendament començava aquell mateix dia 7 i acabaria per Carnestoltes de l'any següent.

Els jurats Guerau Vidal, Roc Vilallonga, àlies Llanvi, tots dos pagesos del veïnat de Panedes, i Antic Cunill, paraire, figuren com a arrendadors en nom de la Universitat.

En l'actualitat Llagostera disposa de tres peixateries particulars, però fins a la dècada dels seixanta (1960) la venda de peix s'efectuava a la peixateria, que estava situada al carrer Alt de Girona en un local de propietat municipal adequat per a aquesta tasca, on s'aplegaven les diverses venedores.

Salvant les distàncies, en aquesta manera de vendre es troba una certa similitud amb el sistema emprat al segle XVII.

LA MORT DEL BATLLE

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 350, pàgina solta a l'interior

23

L'any 1608 va morir el batlle del castell de Llagostera, Antic Esteve.

Cap dels tres jurats, contràriament al que altres vegades s'havia fet, no va voler fer-se càrrec de suplir-lo, fins que els barons decidissin quin d'ells escollien.

Al mateix temps de comunicar la defunció, en l'escrit s'aprofitava per demanar als barons que elegissin el jurat que ocuparia provisionalment aquest càrrec fins que fos nomenat un altre batlle.

La carta diu així:

Molt Illtres. Señors Barons:

Es mort segons que axí es estat n.sr. servit, Antic Esteve balle del Castell de Llagostera, per hont sestá avuy sens qui ministre Justicia y a be que altres vegadas algú dels Jurats en continent portava lo bastó, no han volgut fer, los que en esta

ocasió se troban Jurats, que primer no hajen acudit a Vs. Ss. y los hajen suplicat, com be ab esta y ab lo millor modo poden, los suplican sien servits, fins a tant hajen feta dits Jurats terna que será lo dia dels Reys pròxim y se haze provehit de balle y haze jurat aquell, que será lo primer dia de quaresma, Vs. Ss. se servescan concedir y donarlos licencia a dits Jurats per a que algú dells en lo interin pugua aportar lo dit bastó de balle y ministrar justicia y altrament exercir lo dit officí, que será ferlos mercé.

Altíssimos

Cabanes de Jover

La carta no porta data, però la contesta està escrita en el mateix full i és del 29 de desembre del 1608. L'escrit dels barons

és en llatí. Aquesta n'és la traducció:
Decidim que per ara –i aquesta és la nostra pura i lliure voluntat- elegim i nomenem batlle del castell i terme de Llagostera, per a la resta del corrent trienni, Sebastià Boffill, jurat en primer ordre de dit castell i terme de Llagostera, el qual obliguem que accepti, juri i porti l'aval idoni i li manem que ho faci degudament.

Don Francisco de la Nuça i de Monbui

*Don Francis de Cruïlles, notari
actualltre. Sr. Comte de Montagut*

També en el mateix paper hi ha l'acceptació del batlle provisional, l'endemà dia 30.

És curiós veure com el destinatari feia servir la carta que rebia per escriure la seva contesta, però era un costum molt corrent utilitzar aquest sistema.

Fets aquests tràmits, va quedar solucionat el buit de poder en què es trobava la vila motivat per la mort sobtada del batlle.

LA NETEJA DELS CAMINS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 363, pàg. 112 i Ll. 383-B, pàgines soltes a l'interior

24

En l'actualitat les administracions públiques s'ocupen de totes les àrees d'organització de la nostra vida col·lectiva: l'ensenyament, la sanitat, els serveis socials, la defensa, l'ordre públic...; això certament no sempre ha estat així. Al segle XVII, per exemple, les tasques de conservació i millora dels camins corresponia fer-les als propietaris de terrenys que confrontaven, sempre que requerien un manteniment.

Ens sembla estrany que fos així, però cal recordar que no fa gaires anys es podia veure gent de la pagesia que, amb el carro carregat de terra, gresa, enderroc, etc., anaven a descarregar a camins o carreteres per arreglar-los, ja que principalment amb les aigües i les rodes

dels carros quedaven malmesos i plens de fotges.

El 10 d'agost del 1619 el batlle del castell i baronia de Llagostera, Joan Coll, va publicar un ban en què feia saber que tots els qui confrontaven amb valls madrals, rieres, rierons, torrents, camins, etc. des d'aquell mateix dia fins per Sant Miquel de setembre *hagen aquells esbardisat, netejat y adobat cada cosa segons lo que requerirá y será menester y assó sels mana a pena de 2 lliures barceloneses, per quiscuna vegada será trobat lo contrari. Aplicadora la dita pena als coffres de dits nobles Senyors.*

El ban aprofitava per dir que *tots los que tenen gossos tingan aquells fermats y presos fins que las vinyas seran*

veremadas, a pena de sinch sous per quiscuna vegada será trobat lo contrari. Fins avui no havíem trobat cap referència als gossos. Aquesta disposició ens indica que ja en aquella època llunyana estaven més o menys controlats.

Quant a adobar els camins de la baronia, en quatre anys trobem un seguit d'ordres donades per estaments diferents. El dia 11 de maig del 1623 el procurador general dels barons va promulgar un ban en nom d'aquests. Estava redactat un xic pujat de to, segurament perquè estava tip que ningú no fes cas de les repetides crides per solucionar el problema.

(...) notifica y fan saber de part dels nobles Senyors barons pro indivis del castell y baronia de Llagostera y de la vila y terme de Caldes de Malavella y ses parrochies, que com per part del procurador fiscal de la dita baronia de aquella, los sie estada feta, que lo que per altres cridas de part e de manament de dits nobles Senyors despedides y publicades moltes y diverses vegades manant a tothom generalment que esbardisen y escombren los camins reals, mercaders, y altres que son y passen per dita baronia, llochs y termens, ab les penes en aquelles contingudes, però fins assí no han complit, essent com es causa de seguirse molts robos y altres delictes...

El ban continuava manant a tothom que al cap de deu dies havien d'haver esbardissat i escombrat els camins rals, mercaders, missaders i qualsevol tipus de camins de la baronia. A continuació informava de la manera com s'havia de portar a terme aquesta operació per evitar sorpreses –en estar els camins bruts– en forma de robatoris, atracaments, etc.

Que dits camins estiguen condrets y esbardisats y netejats de quiscuna part de dit camí, quinze passos y assó fassen a pena de tres lliuras barcelonesas per quiscuna vegada se trobará aver fet lo contrari...

Aquest ban es va donar a conèixer tant a la plaça de Caldes de Malavella com a la de Llagostera.

A aquestes ordres del batlle i del procurador dels barons podem afegir-n'hi dues altres dirigides al batlle de Llagostera els anys 1621 i 1625. Provenien de les autoritats catalanes i estaven redactades en papers impresos, en què l'única cosa que havien de posar en tinta era el nom de la vila del batlle a qui anaven dirigides i la data del document. Deien així:

De part i manament de Rafael Petit, Comissari de la Batllia General, tenint forçes y actions del molt llustre Señor don Lluys de Monsuar, Cavaller del Orde y Milícia de Calatrava de la S.C. y Real Magestat Conseller, Batlle General y Procurador dels Feus Reals en lo present Principat de Catalunya, se notifica, requerex y mana al honorable Batlle de Llagostera que sots pena de quatre cens florins de or de Aragó, als cofres Reals de sa Magestat aplicadors, manará a totes y qualsevol persones de qualsevol estament que sian que dins temps y espay de deu dias de vuy en avant comptadors, adoben y adobar ayen tots los camins Reals y per tot allá a ont sia menester y convinga, dels quals camins traguen tots fems, endarrochs, brossas, ramas, abres, matas, rocas, pedras, ayguas, rasas, y altres qualsevol cosas que perjudiquen dits camins. E si algun pont, o pontarró,

e o palanca necessita de fer reparar o adobar y las ayguas de algun riu, riera, o de qualsevol altra part faran anar per ahont convinga y menester sia y tot lo sobredit farà cada hu dels terratinents sa part tocant, sots pena de tres lliuras moneda de Barcelona.

Dat als 6 del mes de novembre any 1621.

L'altre document deia: Dat als primers del mes de matx any 1625.

Després de totes aquestes ordres rebudes d'estaments diferents, les coses devien

canviar, en arreglar-se rieres i camins, ja que després del 1625 no s'ha trobat cap més avis en aquest sentit.

Durant anys es van tenir molt abandonats i eren motiu de preocupació pels avantatges que tenien els bandolers quan els camins estaven bruts, ja que podien robar els viatgers amb impunitat, emparats precisament en la manca de netedat dels camins i els seus voltants que els servia d'amagatall, a més de facilitar-los la fugida.

UN APRENET DE FERRER

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 360, pàg. 122

25

L'ofici de ferrer, avui pràcticament desaparegut, havia estat un dels més nombrosos i necessaris en temps pretèrits, en part a causa del fet que l'economia del nostre poble es basava en l'agricultura i això comportava que els pagesos necessitessin els seus serveis. D'una banda, per elaborar l'utilatge emprat en les feines del camp i del bosc, així com també per al manteniment d'aquestes, i de l'altra, per ferrar els animals dits de treball destinats a llaurar, tirar el carro o la carreta o, simplement, per cavalcar. Ens referim a cavalls i eugues, muls i mules, ases i someres, però no hem d'oblidar els bous i les sofertes vaques anomenades de treball que, en fer les mateixes funcions que els anteriors, també tenien desgast d'unglats i els havien de ferrar, encara que amb ferradures molt diferents de les usades per a èquids.

El ferrer era l'autor d'objectes metàl·lics tan ben treballats que avui encara s'admiren com a vertaderes obres d'art, com són les reixes per a les finestres; també golfos, forrellats, panys i claus per a les portes, magalls, destrals, tallants, volants, etc. També arreglava les avaries de carros, carretes i arades, fins i tot els telers dels obradors de tela de lli o d'altra matèria, sempre que es tractés de peces de ferro; en definitiva era, poc més o menys, com el mecànic contemporani, però sense els mitjans sofisticats de què avui es disposa per fer la feina. Tot es treballava a cops de martell sobre ferro roent i gràcies a la destresa del ferrer aquest feia el que volia d'un tros de metall.

A l'aprenent de ferrer l'esperaven uns anys de treball dur al costat del mestre que, a poc a poc, li ensenyava els secrets

de l'ofici per arribar a ser un bon operari el dia de demà.

L'any 1620 Joan Montaner –un dels ferrers establerts a Llagostera– va llogar com a aprenent Salvador Sans de Tossa de Mar. El 21 de desembre va fer-li el contracte per tres anys.

Atenent-nos al que van acordar, aquest aprenent les devia passar molt magres durant l'aprenentatge ja que *es pactat que acabant los dits tres anys, lo dit Montaner se obliga en pagar a Salvador Sans nou lliures barceloneses y una camisa*. És a dir, que cobraria 3 lliures l'any, que entenem que serien del tot insuficients per viure, tret que el ferrer el tingués a casa seva a menjar i dormir de manera gratuïta... O bé, la solució podria ser el que figura a continuació en el contracte: *Está pactat que lo temps de segar y batre lo dit Salvador pugue pendre un mes y mitg tornantlin altre tant temps...* Per tant, durant aquest mes i mig l'aprenent podia aprofitar per

treure's un sobresou segant i batent per anivellar despeses. De totes maneres el temps que seria fora l'havia de recuperar. És curiós que a l'hora de passar comptes, a més d'haver après l'ofici i cobrar les 9 lliures, en sortia amb una camisa nova. Pactes d'aquell temps...

Foto cedida per J. Rigau

Miquel Rigau, un dels últims ferrers de Llagostera.

UNA CAMPANA NOVA PER A LLAGOSTERA

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 354, pàg. 33 i Ll. 360, pàg. 127

26

El 27 de març del 1621 es trobava a Llagostera Miquel Calsa, mestre campaner d'Olot, que havia estat requerit pels obrers de l'obra de l'església per fer una campana. Per la data, cal suposar que anava destinada a l'església primitiva, la qual, uns anys més tard, va ser enderrocada i en el seu lloc s'hi va edificar el temple actual. Calsa es va reunir

amb els dos obrers. Aquests eren els responsables d'administrar els recursos dedicats a l'obra de l'església i aquell any eren Guerau Soler i Bartomeu Valmanya. Tots tres van signar un contracte per la construcció de la campana major, amb les condicions següents:

A Miquel Calsa se li entregarien –com així van fer– 40 lliures barceloneses.

D'aquesta quantitat, 36 lliures eren per la fabricació de la campana i amb les 4 restants Calsa s'obligava a garantir de tornar-la a fer en el cas que no sortís en perfectes condicions, o que s'esquerdés; *ab tal que no fos que la campana caygue del campanar o fos culpa de no tenirla ben gornida, tocant ab alguns cantons de la paret* i en aquests casos, ell no hi tenia cap responsabilitat.

Si l'havia de fer de nou, la despesa i els jornals anirien a càrrec seu, però donant-li el metall, així com tot el que fos necessari per fer el seu treball. El compromís era per a tota la vida, posant com a garantia tots els seus béns mobles. En el cas que ell no la volgués tornar a fer, es comprometia a *pagar les mans y despeses a altra mestre que fasa dita campana*. Per ser vàlides aquestes condicions tenien una contrapartida: si la campana vella es trencava, els obrers de l'església estaven obligats a donar-li la preferència per fer-la nova.

Es tracta, com es pot veure, d'un contracte molt detallat, ple de garanties a favor del poble, tal vegada motivat per una experiència soferta pel mestre campaner el 1612 a Caldes de Malavella, amb una campana que va fabricar i que al cap de poc temps va haver de fer de nou. En aquest cas el document posa que *lo dit mestre campaner Miquel Calsa en bona fe promet de fer a gastos y despeses sues, so es, que te de fondre lo coure de la campana trencada y aquella tornar fer*. No hi ha constància que la que va construir per a l'església de Llagostera sofrís cap anomalia i suposem que uns anys

més tard seria traslladada al campanar de la nova església, on faria els serveis corresponents a la seva missió fins l'any 1936 en què va ser sostreta del seu lloc, estimbada i sentenciada a ser fosa per fabricar material bèl·lic, en haver-se declarat –feia poc temps– la Guerra Civil espanyola (1936-1939).

Quan Miquel Calsa i els obrers de l'obra de l'església van firmar el contracte, no podien imaginar que la campana major aguantaria més de 300 anys i segurament n'hauria aguantat molts més si no l'haguessin condemnada.

I menys podien pensar que, una vegada destruïda, seria destinada a una tasca tan aberrant com la de sembrar destrucció i mort.

L'última campana instal·lada al campanar fa pocs anys.

L'EXCOMUNIÓ PER MITJÀ DELS PECATS RESERVATS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera.
Ll. 363, pàgines soltes a l'interior

27

Quan un fidel no compleix els mandats o preceptes de l'Església catòlica s'exposa que aquesta el censuri o castigui amb l'excomunió. Això comporta privar-lo dels seus drets com a catòlic practicant ja que se li pot impedir de rebre els sagraments i d'assistir als actes religiosos, se'l pot desposseir dels drets eclesiàstics que hagi assolit, etc.

Antigament l'excomunió podia arribar mitjançant els pecats reservats. Cada diòcesi establia els que considerava com a tals i que podien ser: cremar els sembrats, assassinar, robar, cometre adulteri, cometre incest, etc.

Al malfactor autor d'algun d'aquests actes, a més de respondre davant la justícia, l'Església li imposava el seu càstig en forma d'excomunió.

Quan l'individu excomunicat es penedia del dany causat –i en molts casos aquest penediment anava acompanyat del reemborsament del que havia sostret o dels estralls que havia fet –, llavors se'l perdonava i tornava a ser admès en la comunitat catòlica. Arribat a aquest punt, els oficials de la cùria de la diòcesi corresponent enviaven una notificació al batlle de la localitat de l'amnistiàt, a través dels clergues de la vila, en què li

comunicaven que s'aixecava l'excomunió a aquesta persona.

El batlle de Llagostera rebia també aquesta classe d'escrits de perdó eclesial. Per exemple, a la tercera dècada del segle XVII en trobem, almenys, quatre.

El primer, fet en data del 3 de març del 1621, mencionava com a beneficiari Jaume Rovira, pagès de Llagostera. Pocs dies després –9 de març–, se'n va enviar un altre per a Pere Marsahi, pagès de Sant Feliu de Guixols, resident al nostre poble. L'any següent –20 d'agost– es va amnistiàr N. Cabanyes del veïnat de Sant Llorenç.

Jaume Rovira, vuit anys després d'haver rebut l'aixecament de l'excomunió, va reincidir en un d'aquests actes delictius i el 4 d'abril del 1629 novament el van perdonar.

No ens consta la mena de delictes pel qual es va excomunicar cada un d'ells.

L'Església catòlica era present en la majoria d'activitats dels ciutadans i també intervenia en les qüestions corresponents a l'autoritat civil, decretant les seves sancions, com són els casos d'excomunió pels pecats reservats. Aquesta mesura va ser abolida al segle XVIII.

UN ATEMPTAT CONTRA EL BATLLE

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 363, pàg. 95

APLL. Llibre d'òbits, any 1646 pàg. 257

28

La calma d'una nit d'estiu de l'any 1622 es va veure pertorbada per un fet delictiu comès contra la persona del batlle del castell de Llagostera, Joan Comas.

A les tres de la matinada del dia 11 d'agost van trucar a la porta de la casa del batlle²⁹, tot seguit aquest va obrir la finestra per veure qui era i què volia. No va tenir temps de preguntar, ja que un tret disparat per la persona que havia trucat li va travessar el muscle esquerre, li va afectar els ossos i el va deixar malferit. Quant al tret, detallen que va ser de pedrenyal, escopeta o arcabús, però sense determinar el tipus d'arma. Tampoc no va saber-se si havia estat cosa d'una sola persona o de diverses.

Davant la gravetat d'aquesta acció, el dia 14 següent els barons van acordar fer un ban en el sentit que *alguns fills de perdició poch temens a nostre Sr. Deu y a la temporal justicia, no hajan duptat cobardament y ab traició (...)*. Segueix explicant l'atemptat i dient que consideraven d'utilitat pública per a la pau dels seus vassalls de la baronia aconseguir descobrir els delinqüents, capturar-los i fer justícia, *per tant y altrament ab tenor de la present crida, de llur bona fe y paraula prometem donar y pagar realment de fet, cinquanta lliuras barcelonesas a qualsevol persona de qualsevol estament, garau, condició*

que sia que descobrirá dit delicta y donará plena prova de aquell (...).

Aquest ban va ser fet públic als llocs acostumats de Llagostera, i també a la plaça pública de Caldes de Malavella.

No hem trobat cap altre document que ens aclareixi si van descobrir el culpable o culpables d'aquest intent criminal contra el batlle, però sí que sabem que aquest se'n va sortir, i va viure vint-i-quatre anys més. Va morir el 1646.

Anys després, un batlle –com veurem en un altre capítol– va morir pocs dies després d'haver rebut un tret en una baralla que va tenir amb un altre vilatà. Com es pot apreciar també eren temps difícils els d'aquell segle XVII.

²⁹ La casa correspon a l'actual núm. 8 del carrer de Sant Antoni. En el plànol del segle XVII és el carrer de l'Hospital, i hi figura com a propietari Joan Rossell.

UNA PETICIÓ D'INGRÉS A LA INQUISICIÓ I DEMOGRAFIA DEL CASTELL DE LLAGOSTERA

29

AHG. *Notaria Caldes-Llagostera*. Ll. 363, pàg. 147
Grau i Ferrando, *Dolors*, Llagostera, (1987), pàg. 9

Poder formar part de la Inquisició era un honor, a més de gaudir d'uns privilegis eclesiàstics. La persona laica podia accedir-hi en la categoria de "familiar", però com és natural havia de reunir unes condicions especials per ser acceptada. Pere Ballell, pagès de Llagostera, tenia moltes ganes de ser-ne. El seu pare, Guerau Ballell, havia estat "familiar" del Sant Ofici de la Inquisició fins a la seva mort.

En aquells moments només hi havia dues persones a Llagostera que tenien aquest

privilegi. Eren Montserrat Galceran i Ponç Llambí, tots dos pagesos.

Pere Ballell va calcular que pel nombre de cases que tenia el poble i terme podria haver-hi un altre "familiar", com temps enrere, en vida del seu pare. A més, era el batlle i això, juntament amb el precedent que el seu progenitor havia format part del Sant Ofici, podria obrir-li les portes. I va decidir fer les gestions necessàries.

El 6 de juny del 1625 el notari i escrivà va fer l'escrit dirigit als inquisidors del Principat de Catalunya a Barcelona, al

Can Llambí. Ponç Llambí, pagès del veïnat de Panedes, era *familiar del Sant Ofici de la Inquisició*.

AMILLA. Fons AV 23 de febrer (J. Jovanct)

mateix temps que deixava constància d'aquest fet en el llibre de protocols notariais.

A més de la petició, certificava i donava fe de la certesa que Pere Ballell era el batlle i el fill de qui havia estat membre del Sant Ofici, Guerau Ballell; que coneixia els altres dos "familiars" i que era cert que a dita vila, *Castell, parròquia y terme de Llagostera y ha cent cinquanta casas, ço es, vuitanta casas, poch mes o menos en dita vila y setanta casas, poch mes o menos en la dita parròquia y terme*. De tot això, el notari en va fer la present certificatoria sagellada ab lo sagell de la present Cort de Llagostera per a que fassa fe en qualsevol judici y assenyalamment davant dels Ilustres Inquisidors del dit Principat de Catalunya, als quals remeso la present (...).

A part del fet per si mateix que ens dona a conèixer que el Sant Ofici de la Inquisició era present també al nostre poble, aquesta petició ens ha deixat una dada molt important, com és el total de cases –això sí, aproximat– que en aquella data hi havia al poble i a pagès.

Encara que els càlculs que es fan servir

per determinar el nombre d'habitants d'una vila, poble o ciutat en segles passats no siguin gaire fiables, l'estimació per cada casa se situa entre les 4,5 i les 5 persones. L'apreciació és que a Llagostera, de veïns, el 1653 n'hi havia uns 400 i escaig. Tenint en compte que l'any anterior en van morir més de cent –xifra extraordinàriament crescuda per l'epidèmia de pesta–, podríem comptar poc més de 500 persones a començament del 1652.

Calculant a raó de 4,75 persones per cada casa, de mitjana i segons certifica el notari, l'any 1625 hi havia un total de cent cinquanta cases repartides entre el poble i el terme; per tant, ens dona una xifra de 700 habitants i escaig.

Els comptes no surten, ja que hi ha una diferència d'unes dues-centes persones més l'any 1625 respecte del 1652, quan sembla que la tendència d'aquells anys era la de mantenir-se més o menys estable el nombre d'habitants.

De totes maneres aquí queda escrit, esperant que aquesta dada serveixi a futurs investigadors sobre el tema.

LA PORTA FALSA DEL CASTELL

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 375, pàg. 58

30

En un estudi anterior que vam publicar amb el nom de Les muralles de Llagostera, entre altres coses es parlava de la "porta falsa", o "porta falsa de l'hort del castell". No la vam poder situar, però tot apuntava que era a l'actual carrer Processó.

En el llibre dèiem: *Hem mirat d'esbrinar on estava situada, però no ens ha estat possible aclarir-ho. El que sí que podem deduir és que sí no era en aquesta paret, no podia ser gaire lluny ja que hem vist com Jaume Nohé, en la descripció de la*

La porta falsa l'hem d'imaginar en l'actual encreuament dels carrers Olivareta i Processó.

seva propietat, diu que té casa i eixida prop de la porta falsa. També el veí de Nohé, Salvi Vingut, l'any 1737 diu que afronta a sol ixent amb el camí del castell que ix per la porta falsa.

Acabàvem dient: Tal vegada era a la muralla exterior, on trobem el camí que surt a rere mur, entre les propietats de Nohé i Llätzer Francesc.

Des d'aleshores hem continuat la tasca de recerca i hem aconseguit una peça clau per situar definitivament la porta falsa del castell. És la venda que Damià Collell va fer a Nohé Tavenal, serrador francès, d'un tros de terra en forma de vela llatina, el 1633. Era l'eixida, al costat de la casa, que anys més tard cita el seu descendent Jaume Nohé.

A sol ixent afronta amb la muralla i amb el camí carreter on entra a la porta falsa del castell. A migdia, amb el camí de la plaça pública [de Dalt] a dita porta falsa i part amb l'hort del venedor. Aquestes dades corroboren el que sospitàvem sobre la ubicació de la porta i que podria ser a la muralla exterior.

Per tant, la porta falsa del castell estava situada –tal com consta en el plànol del segle XVII– entre les propietats de Nohé i el pou i hort del castell, del baró.

En l'actualitat correspondria al final del carrer Processó i el de l'Olivareta, al costat de la primera de les dues cases d'aquest últim carrer, que van enderrocar l'any 1997.

Durant el regnat de Felip IV les arques de la Corona van trobar-se sota mínims, com a conseqüència –en bona part– de les nombroses despeses per al sosteniment de les guerres a què es va veure abocada per la política dirigida pel Conde Duque de Olivares.

Que la situació financera devia ser molt greu ens ho demostra el fet de presentar-se a Llagostera un emissari de la Reial Audiència de Catalunya, que en nom del Rei va demanar ajuda.

Quan es tractava de quelcom extraordinari, es resolia entre tots. Com que aquest assumpte ho era, calia convocar una reunió dels caps de casa – només hi assistien aquests– per exposar la petició del Rei i decidir què es faria al respecte.

Era el 7 d'octubre del 1633 quan a toc de campanes de l'església se'ls va convocar a la reunió que tindria lloc al "paviment", com era costum.

Van ser-hi presents, a més del batlle – l'Honorable Joan Coll– i els jurats Guerau Valmanya i Guerau Castelló, seixanta-vuit varons. L'altre jurat, Pere Paretferrer, no hi va anar.

Als assistents, se'ls va exposar el motiu pel qual s'havien reunit, amb aquestes paraules:

Lo magnífic misser Miquel Carreres doctor en quiscun dret de la Regia Audiencia del present principat de Cathalunya,

es vingut en la present vila de Llagostera per part de sa Magestat, a efecte se li donás alguna cosa per socorro de dita sa Magestat (...).

Exposat el motiu, es va passar a discutir la conveniència o no d'atendre la petició que se'ls feia en nom del Rei. No ha quedat constància del debat, però per la resolució que van prendre es devien posar d'acord molt ràpidament, si tenim en compte que la gent començava a estar farta de pressions, imposicions, despeses i guerres.

La resposta que van donar a l'enviat del Rei va ser la següent:

Com nosaltres siam pobres y no tingam possibilitat en donarli, per ço determinam, diem y declaram, que havent feta acapta nosaltres per part de dit magnífic Miquel Carreres entre los particulars de dita Universitat per dit socorro de sa Magestat y no havent trobat res que li donasen, que nosaltres no tenim poder de donarli, ni li donarem res.

De manera contundent van solucionar aquest tema de l'ajut al Rei, i els va resultar molt econòmic de moment; però un temps després, amb la guerra contra França, van pagar-ho amb escreix en haver de proporcionar homes per anar a lluitar i allotjar els soldats espanyols, amb les consegüents despeses, a més d'haver de suportar tota mena d'humiliacions i abusos.

L'any 1639 la guerra contra els francesos anava pel seu quart any. En aquells moments es lluitava al nord de Catalunya –comtats del Rosselló i de la Cerdanya– intentant recuperar el que havien conquerit els francesos i foragitar-los d'aquelles terres.

Per pactes amb el seu senyor, la Universitat de Llagostera tenia el compromís d'enviar-hi un cert nombre d'homes que s'incorporarien a la companyia del baró, marquès d'Aitona, que es trobava lluitant al comtat del Rosselló.

El 15 de novembre del 1639 van sonar les campanes convocant, com tantes altres vegades, els homes del castell i terme a la reunió que es faria al lloc acostumat. Van fer-hi acte de presència un total de vuitanta-dos homes, a més del batlle, Feliu Albertí, i els tres jurats Pere Buet Vidal, Guerau Tarré i Joan Geroni, que van exposar als congregats el motiu de la reunió:

Ço es que atés ara promptament se te de complir lo número dels soldats que nosaltres, en nom de la Universitat avem ofert a sa Magestat per auxili del campament de sa Magestat en lo Comptat de Rosselló (...).

No queda gaire clar, però fa la impressió que el Rei demanava més homes que els que la Universitat havia promès amb anterioritat, i que la reunió es feia per elegir els nous homes, tot i que aquesta

vegada hi posaven unes condicions, com veurem en la continuació del que van acordar els reunits:

(...) on tenian de anar allí tots, per ço determinam y prometem que los que seran elegits per dits srs. batlle y jurats hagen de anar, tant los que de primer foren nomenats com los que ara ho seran, en dit campament y després de aver estat allí un mes continuo en servey de dita sa Magestat en la companyia del Excelentísim Sr. Marqués de Aitona, Sr. del present Castell, sen pujan tornar ...

Com es pot comprovar els reunits havien acordat que no volien que cap dels homes que Llagostera elegia per anar a la guerra hi estigués més d'un mes seguit; però si era necessari, per cada un que tornés passat aquest temps es van comprometre a fer cobrir el seu lloc per un altre de nou i així successivament.

Per enviar els homes de Llagostera a la guerra a defensar el comtat del Rosselló i poder pagar-los, la Universitat havia manllevat la suma de 100 ducats.

Tots aquests i altres esforços col·lectius fets arreu de Catalunya no van servir per a res pràctic ja que, a més de deixar –com en totes les guerres– morts, ferits, fam i un llarg etcètera de calamitats, amb el Tractat dels Pirineus signat el 1659 es va perdre el comtat del Rosselló (amb el Conflent, el Vallespir i el Capcir) i la meitat del comtat de la Cerdanya.

EL BARÓ PROMET 500 LLIURES PER A LA CONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA

33

AHG. *Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 357, pàg. 58 i Ll. 382, pàg. 191*

L'any 1632 es va iniciar la construcció de l'actual església de Llagostera.

Els nostres avantpassats es van veure gairebé obligats a prendre aquesta decisió, ja que l'existent feia anys que es trobava en molt mal estat. Tant era així que l'any 1613 la Universitat va convocar una reunió amb els vilatans per parlar de la restauració de l'església, en la qual també van participar els clergues de la parròquia.

Van passar dinou anys abans no se'n va fer la reconstrucció, tot i que segurament van arreglar les parts que amenaçaven ruïna, però en realitat es pot dir que més que reconstruir-la van fer-la nova, ja que es va conservar molt poca cosa de l'antiga, concretament una part de la paret de tramuntana. Al mateix temps van aprofitar per fer-la més gran, ja que se'ls havia quedat petita per al nombre

de parroquians que acostumaven a congregar-se en aquest lloc.

Aquesta colossal empresa –molt costosa econòmicament– representava un gran esforç per portar-la a terme, tant pel que fa a la col·laboració física com a l'econòmica, ja que repercutia en nous impostos sobre les càrregues, en espècie o en diner, que malauradament ja tenien gravades. Una part d'ingressos podia arribar amb algun llegat testamentari o amb l'ajuda de persones devotes, particularment interessades en la dita obra.

Permeteu-nos fer un incís per explicar –com a curiositat– una història que a través dels anys ha anat passant de pares a fills.

La tradició ens l'ha fet arribar d'aquesta manera:

A can Cabanyes de Montagut hi vivia una

Foto cedida per Enric Rissech

Una antiga llegenda situa a Can Cabanyes de Montagut la família de saltejadors que, penedits, haurien redimit els seus pecats finançant l'obra de l'església.

família, amb tres o quatre fills, que a part, en certa manera, de cultivar les terres del mas feien de saltejadors. Després d'uns anys de practicar-ho, fos per les causes que fossin, ho van deixar. Els remordiments de consciència van començar a turmentar-los de tal manera que van decidir anar a confessar. El que no s'explica és si va anar-hi el pare, els fills, o tots plegats. El confessor va dir que si volien salvar la seva ànima i recuperar la tranquil·litat la manera més efectiva era que fessin una donació en diners equiparable en part als beneficis obtinguts amb les seves malifetes. En cas contrari, en morir les seves ànimes anirien irremissiblement de dret a l'infern. Van acceptar la penitència imposada i l'endemà el pare es va presentar a casa del confessor amb una barretina plena d'unces d'or, per ajudar a construir l'església. Un fet que pot ser, o no, verídic. Així ho ha explicat la tradició...

Tornant als fets documentats històricament, podem entreveure que la recaptació de diners no devia ser prou

considerable per començar i acabar l'església en poc temps, ja que es va necessitar un centenar d'anys per construir aquesta obra important.

Entre les donacions hi havia la del baró del castell de Llagostera, que a pesar del mal moment econòmic pel qual passava, com veurem més endavant, va voler col·laborar en aquest esforç col·lectiu.

El 7 de març del 1650 Guerau Buada, pagès, i Guerau Matheu, treballador – obrers de l'obra nova de l'església –, van rebre la promesa del baró que faria entrega de 500 lliures com a aportació per construir l'església, però va posar la condició que *si per cas dita obra y vila de Llagostera no volien acabar de fabricar dita obra de la Isglesia, que en tal cas dit Senyor Baró no sia tingut ni obligat en pagar aquellas.*

Devia ser molt ben rebuda la promesa del baró, que efectivament seria acomplerta. Tot i que va costar molts esforços i anys, l'església es va poder acabar i ara és motiu d'orgull per a tots els llagosterencs.

LA PESTA ARRIBA A LLAGOSTERA

AHG. *Notaria Caldes-Llagostera*, L1 383, pàg. 45 i L1- 384, pàg. 513 i 539

APLL. *Llibre d'obits*, 1652-1654, pàg. 284 a 271

34

Som al 1652. Després de disset anys la guerra seguia el seu curs, mentre la gent cada vegada estava més cansada i farta d'aquella situació en què malvivia a causa del conflicte, amb els allotjaments de tropes, les despeses, els tributs, etc., a més d'haver de proporcionar homes per

anar a la guerra en qualitat de soldats. Després d'arrossegar durant tots aquests anys semblant situació, feia la impressió que no podia empitjorar. Però essent una societat eminentment agrícola estava sotmesa als capricis de la meteorologia i aquesta va mostrar-se particularment

cruel quan més la necessitaven per assegurar-se les collites, i allunyar així el fantasma de la fam. Però, especialment la sequera del 1650 va fer estralls en tot el país i, per tant, també al nostre poble. Un altre factor se sumava a les penúries d'aquells anys: la fam.

Novament semblava que s'havia tocat fons i que més misèria era impossible, però encara els faltava l'element més esfereïdor; ens referim a l'altre genet de l'Apocalipsi que feia temps que cavalcava per terres de Catalunya, provenint de València: la pesta.

Aquella malaltia epidèmica, a l'època coneguda com a contagi, va deixar Llagostera amb vuitanta-cinc habitants menys. Setanta-dos d'ells van morir l'any 1652, dotze el 1653 i un el 1654. Si tenim en compte que es calcula que hi havia 500 habitants i escaig a començament de l'any 1652, podem fer-nos una idea de la gran mortaldat que va fer l'epidèmia al nostre poble.

És molt possible que el nombre de defuncions fos més elevat, però en el registre d'òbits constaven vuitanta-cinc morts per contagi.

D'aquests, tres van morir de *malaltia corporal y natural*, però a continuació hi van anotar que els enterraven fora del cementiri per *sospita de contagi*.

Als qui morien per aquesta causa els donaven sepultura fora del cementiri, encara que no se seguia la norma escrupolosament, ja que alguns d'ells eren inhumats a dintre.

Les primeres defuncions van tenir lloc el 3 d'abril del 1652. En aquesta data consta que van morir dues persones *de contagi*

i una *de malaltia corporal y natural*.

La primera víctima de la pesta va ser Marianna Carreras i van enterrar-la al cementiri, mentre que la segona víctima, Jeroni Buada, consta que *está enterrat fora lo sementiri per causa de dit contagi*. Aquestes dues persones van encapçalar la llista impressionant de baixes que va causar l'epidèmia. En acabar el mes d'abril les víctimes arribaven a la dotzena. El maig se'n comptabilitzaven vint, mentre la xifra més gran va produir-se el juny amb un total de trenta-sis defuncions.

Només de traslladar-nos mentalment a aquella època, quedem aclaparats davant del que devia ser una visió dantesca dintre i fora de la petita vila que era Llagostera. Veient el gran nombre d'infectats, les

L'antic cementiri de Llagostera estava situat on actualment hi ha la terrassa.

autoritats del poble van buscar ajuda i el 5 de juny es va signar un contracte amb tres persones de Girona per fer-se càrrec dels malalts. Eren Joan Guiu, jove cirurgià, Joan Boxo, corder, i Joan Pérez, pedrenyaler, els quals tindrien la tasca d'intentar curar i cuidar els malalts, a més d'enterrar els morts. En el cas que en algun moment no donessin l'abast, la Universitat els proporcionaria ajuda. Les despeses en medecines, alimentació i tot el que fos necessari per curar els malalts anirien a càrrec d'aquesta.

En el contracte s'establia que Joan Guiu cobraria 1.200 lliures barceloneses, mentre que Joan Boxo i Joan Pérez en cobrarien 450 cadascun. La meitat de les quantitats citades es cobraria en començar la feina i la resta, quan s'hagués acabat l'epidèmia.

Es va pactar que, en cas que algun d'ells o tots morissin durant el temps de curació i assistència als malalts del poble i terme, la Universitat pagaria al pare de Guiu 200 lliures, a la muller de Boxo, 100 i a la de Pérez, unes altres 100.

El mes de juliol la situació es va anar normalitzant, i es van produir només dues baixes per la pesta.

El 18 d'agost els jurats Salvi Boffill i Jaume Mahensa, junt amb els components de la morberia³⁰ Guerau Barceló, Pere Soler, Damià Roquer i Francesc Pla, van fer la declaració següent:

Desde lo die present estan totas las casas de la vila, ámbits y límites de aquellas netas y purificadas del mal contagiós,

conforme se acostuma fer y així de tal manera que en ellas cessa tota suspita en rahó de dit contagi y que ab tota seguritat, mediant auxili de Déu Ntre. Sr. poden los habitants en ellas tornarhi a habitar sens dupte algú y també estar los carrers, plassas y vila tot net, escombrat y ben purificat.

El 26 de setembre, a requeriment dels jurats, van venir a Llagostera Josep Duran, doctor en medicina, i Antoni Ribot, cirurgià, tots dos de Girona. Van visitar els malalts i també el cementiri y altres parts ahont son estats enterrats los morts de contagi; van escoltar les explicacions dels sacerdots de l'església i també van ser informats que el batlle havia pres jurament als habitants perquè diguessin si sabien d'algun malalt incontrolat al poble i terme, i si tenien roba sense purificar. Tothom va jurar que no tenia coneixement que hi hagués malalts, ni roba impura. I per últim *oits los purificadós, diem que sels pot concedir lo llibero comers per no haver suspita de peste ni altre mal contagiós.*

La situació es va normalitzar, però abans d'acabar l'any encara se'n van donar dos casos més. El 13 de novembre va morir el primer i l'11 de desembre Jaume Amat, treballador, va tancar la llarga llista de víctimes a causa de la pesta o contagi d'aquell any.

Quan semblava que l'epidèmia estava eradicada, va fer una revifalla i els mesos de novembre i desembre del 1653 va haver-hi un total de dotze morts més. L'1 de gener del 1654 Francesc Pla va ser

30 Morberia: comissió municipal encarregada de vetllar -en cas d'epidèmia- per la salut pública.

l'última víctima de l'epidèmia, i va rebre sepultura al cementiri.

A aquella pobra gent els va tocar viure, o millor dit malviure, tota mena de penalitats.

Si tenim en compte el baix nombre d'habitants, molt possiblement en totes o en bona part de les famílies es va estar de dol a causa de la pesta –a part dels qui van morir per altres motius –, en el

supòsit que quedés algun membre amb vida.

A més de tot això, dues famílies van rebre la mala nova de la mort dels seus familiars al camp de batalla. Segons consta en el llibre d'òbits, el mes de febrer del 1652 Guerau Homs i Jacint Tarré van morir en la guerra.

Aquest any, el total de defuncions va arribar a la xifra de cent sis.

UNA PROHIBICIÓ DE VIURE JUNTS

AHG. *Notaria Caldes-Llagostera*. Ll. 387, pàg. 238

APLL. *Llibre de matrimonis*, 1654, pàg. 25

35

El cas que explicarem ara és un d'aquells que vist des de la perspectiva actual sembla inversemblant; però és clar, era una altra època...

Resulta que el 22 de gener del 1654 va tenir lloc l'enllaç matrimonial entre Salví Pegarau Collell de Llagostera i Antiga Comadira de Castell d'Aro, vídua de Feliu Collell. El reverend Miquel de Vui i Carreter va ser l'encarregat de casar-los i la cerimònia va fer-se a la casa del mas Collell del Mas³¹.

Caldria suposar que va ser un gran dia, amb alegria, i un motiu per fer un bon tiberi i que els nuvis a partir d'aquell moment van ser feliços, etc. Doncs no. Almenys l'última part no va anar així, ja que algú va cuidar-se d'espatllar-ho.

Més de dos anys després, el 7 de juliol del 1656, Rafael Vilossa, procurador general del marquès d'Aitona, es va encarregar d'amargar-los la vida. Salví

Pegarau va rebre un manifest del procurador en què li deia:

De esta hora en havant y después que lo present manifest se li será intimat, no gose ni presumesca oculte ni palesament estar ni cohabitar junts en una matexa casa, en companyia de Antiga Comadira y Pegarau que primer no tinga absolució del Rvdm. Sr. Bisbe de Gerona, o de son vicari general, o dispensa de Roma, per viurer los dos malament y escandalosamente y assó fassa y cumpla en pena de vint y cinc lliures barceloneses aplicadores als coffrens del dit Excm. Sr. Baró en cas de contrafacció y de estar trenta dies en la presó y de altres penes majors o menors a arbitre de dit Sr. o de sos oficials (...).

Després de ser casats per l'Església un parell d'anys, ara venia aquest senyor dient que vivien escandalosament i amenaçant amb sancions monetàries i

31 La casa del mas Collell del Mas encara existeix. Està situada al carrer Saragossa, i fa xamfrà a l'11 de setembre.

(J. Cantó)

Can Collell a l'actual carrer Saragossa va ser on es va celebrar el casament d'en Salvi i l'Antiga.

presó si no anava cadascú a casa seva a esperar l'absolució del Sr. bisbe, o la dispensa papal.

Què havia passat per arribar a aquesta situació tan violenta per als dos enamorats? Doncs que, per culpa de l'afinitat entre tots dos, l'Església no donava per vàlid el matrimoni.

Antiga s'havia casat amb Feliu Collell, que era l'oncle de Salvi Pegarau, i en quedar vídua devien arreglar el tracte que ara se'ls desarreglava, per culpa d'alguna denúncia –sempre hi ha algú de bona fe –; després de dos anys i escaig de malviure devien considerar que ja era hora que tornessin pel bon camí.

I el pobre mossèn que els va casar, què? Com va quedar aquell bon home davant els seus superiors, autoritzant i beneint una unió pecaminosa? Possiblement va

anar a raure en alguna parròquia de mala mort, on tindria temps de meditar el que havia fet en aquell malaurat dia de gener del 1654.

Com que amb paciència es poden assolir algunes coses, a la fi el Sant Pare Alexandre VII va estendre l'esperada dispensa el mes de juny del 1657; però com hem dit al principi era una altra època, doncs..., no va arribar a Girona fins nou mesos més tard, concretament el 22 de març del 1658. I mentrestant, la parella esperant els papers.

A la fi van poder viure tranquils; després de més de quatre anys de la primera benedicció i els papers (mullats), els havia arribat la benedicció definitiva i els bons papers que els permetrien viure com cal i feliços... ara sí.

MIQUELETS I FACINEROSOS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 385-B. pàg.55
i Ll. 387, pàg. 55, 142, 226 i 249
APLL. Llibre d'òbits, 1656, pàg. 277

36

Com en altres llocs de Catalunya, també en els dominis del marquès d'Aitona (vescomtats de Cabrera i Bas i baronia de Llagostera) feia temps que es patia un seguit d'excessos per part de grups de malfactors, bandits, saltejadors, que moltes vegades la gent identificava com a Miquelets.

Els Miquelets havia estat una milícia de caràcter mercenari, reclutada per les diputacions o juntes de guerra que els utilitzaven per reforçar les tropes regulars i també per efectuar accions especials. Eren força indisciplinats, i combinaven les accions de guerra amb robatoris, pillatges, etc. Malgrat que van ser suprimits l'any 1652 pel lloctinent de Catalunya Mariscal La Mothe-Houdancourt, alguns grups es van dedicar al bandolerisme, motiu pel qual el seu nom s'associava al de bandolers i facinerosos.

El 23 d'octubre del 1654 el governador dels citats vescomtats i baronia, Joan Baptista Mata, d'acord amb el jutge d'aquests dominis, Josep Balaguer, va manar fer la crida següent:

Manam als Batlles, Jurats o altres oficials que administraran justícia que de esta hora en havant sots la pena de 500 lliures barceloneses, no consentin ni permetin als dits Miquelets francesos o que segueixen en lo bándol francés, ni altra

gent facinerosa en sos termens hans be en veure aquells, sens mora alguna los alsen sometent³² repicant la campana y procuran capturar aquells; e així be a tots los habitants y demás personas de dits Bescomptats y Baronia manam sota dita pena, de esta hora en havant, no recullin, ni recullir fassen en ses cases, ni donin concell, favor, ni ajuda als dits Miquelets francesos y demás gent facinerosa.

La situació no devia millorar gaire, a pesar d'aquesta crida, ja que els grups de malfactors continuaven assaltant els indefensos vianants, segons ens demostren les denúncies presentades davant del batlle de Llagostera i també del de Caldes de Malavella per persones que van patir les conseqüències d'aquella onada de violència en la baronia i els seus voltants. El dia 16 d'abril del 1655 Andreu Lloreda, de Llanereres, i Antoni Puig, de Santa Susanna, van explicar al batlle de Llagostera que el dia anterior, entre dues i tres de la tarda, passaven pel camí de Sant Baldiri per anar a la Vall d'Aro i molt a prop de la capella van sortir quatre homes armats a modo de Miquelets y los prengueren dos matxos albardats bons y una pistola y algunes quinze lliures ab diners.

El 24 de setembre del mateix any Miquel Mas, pagès habitant al mas Marquès de

32 Sometent: organització de gent del poble armada, no professional.

Caldes, va denunciar que el propassat dia 15, quan a punta de clar anava a casa seva des de Caldes, en ser prop del camp Serra del mas Marquès, on passava el camí públic, va trobar Miquel Calvet, Cosme Casals, Jaume Rosselló i Pere Pujades de Riudellots de la Selva, tots Miquelets de França, que van demanar-li que els ensenyés el camí i quan van arribar prop del prat d'en Matllo de Folgueroles van dir *que em tinguesa per prés per lo Rey de França*.

Després de lligar-lo, al vespre el van portar a Llagostera a l'hostal d'en Mondo. Després de sopar se'l van emportar una altra vegada al bosc, entre els veïnats de Sant Llorenç i Ganix, on el van tenir lligat tot l'endemà. Acaba la seva declaració dient *y després me han composat³³ en quatre dobles*.

Uns dies més tard -5 d'octubre- Joan Madrenchs, veí de Tossa que residia a casa de Salvi Morell, de Santa Seclina, va declarar el següent: Ahir de bon matí vaig sortir de Tossa per anar a casa de l'amo a Sta. Seclina i en arribar al lloc conegut com a Terra negra van sortir sis homes armats amb armes de foc, que em van fer parar i em van preguntar d'on venia; els vaig contestar que venia de Tossa. *Y quines noves se diu de la armada de Fransa y de Espanya y jo los diguí que no o sabia y llavors ells me atacaren y me emboscaren y me prengueren un parell de sabates y me tingueren emboscat un parell de horas y després me digueren que men anás*.

D'entre els sis homes va conèixer el fill

de Tomàs Collell, jurat de Llagostera, i Jaume Rosselló. Aquest últim havia participat en el cas anterior i de nou serà citat en les altres dues denúncies.

El fet següent va passar al mateix lloc de Terra negra i precisament la víctima va ser l'amo d'en Madrenchs, Salvi Morell. El 22 de febrer del 1656 Morell va denunciar que el passat dia 10, quan despuntava el dia, va anar a Tossa a comprar sal per a casa seva i en ser al "coll de Terra negra", al camí per anar a Tossa, va trobar Jaume Rosselló i Roig Doménech de Cassà de la Selva, junt amb molts altres; el van agafar i el van fer entrar amb el seu burro dintre el bosc i el van tenir *prés allí fins dues hores de la nit y me robaren un parell de sabates, dues dobles de or en espècie y altres coses*.

L'últim dels casos que presentem és la denúncia feta el dia 11 de març per Jaume Pla de l'Orri, pagès de Caldes, de 47 anys. Els fets van començar el diumenge 4 de febrer al matí quan anava al poble de Caldes per assistir a missa. En ser al camí públic que venia de Llagostera, prop del quintà d'en Roig, pagès i batlle de Caldes, va sortir Jaume Rosselló junt amb onze homes més. El van agafar, van donar-li un cop al cap i tres més al pit i se'l van emportar pel quintà del mas Figueres, passant pel camí de la casa d'en Caldes i del mas Xiberta; a partir d'allà es van emboscar i van arribar fins al peu del Puig de la Ruiria. Van estar-s'hi *fins cap a la nit y essent tocades les oracions martxarem sempre emboscats y me traqueren a la Isglesia de Vilanna y lo*

33 Composar: imposar a algú de manera arbitrària una contribució, multa, etc.

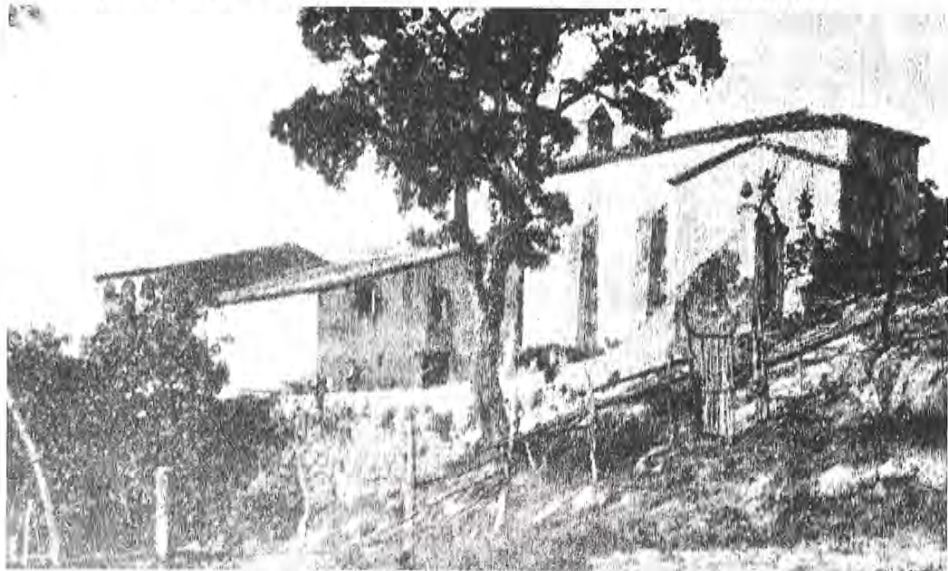
Rector de aquella doná menjar a tots, y después férem alto en un alsinar y lo dilluns a dos horas de sol exit passárem per la parróquia de Gostantins, y después a la vila de Amer y allí me han tingut lligat fins que me hageren composat ab Cent y quaranta dobles de or.

Amb les cinc denúncies podem fer-nos una idea de la inseguretat amb què es vivia. En aquests assalts els malfactors es van limitar a robar, agredir i imposar a algunes de les víctimes una quantitat en diners, sense arribar a haver-hi cap assassinat; però tenim constància que altres persones van morir a mans d'aquests o de grups semblants, com és el cas d'un fet succeït el mateix any 1656. Aquell estiu va ser trobat mort un home que van reconèixer com a veí de Sant Feliu de Guíxols, de cognom Carbonell. La mort havia estat de manera violenta, per la qual cosa es va pensar que els

autors havien estat els Miquelets o altra gent facinerosa. Aquest succés va passar el diumenge 30 de juliol al lloc que anomenaven Puig Esprell, del terme de Llagostera, per on passava el camí de Girona a Sant Feliu de Guíxols.

Fins avui no ens ha estat possible localitzar aquest puig.

Quan Francesc Buscastell, adjunt del batlle del castell de Llagostera, i Salvi Rissech, jurat de la Universitat, van tenir coneixement d'aquest assassinat, van fer les diligències oportunes per alçar el sometent i sortir a trobar els delinqüents. Tot i prendre aquestes mesures, van buscar infructuosament els responsables del crim, els quals, a causa del temps transcorregut, van poder desaparèixer sense deixar rastre. És molt possible que mai no descobrissin els causants d'aquella mort, ni el motiu que havia portat aquell fatal desenllaç.

La Capella de Sant Baldiri va ser escenari de l'acció dels bandolers.

Van dur el cos de Carbonell –en desconeixien el nom de pila– a l'església i el van enterrar al cementiri de Llagostera; va ser inhumat el mateix dia. L'endemà, Buscastell i Rissech van reunir-se a casa del batlle, Josep Gros, i li van explicar exactament el que havia succeït i per què havien alçat el sometent. Per reforçar la seva explicació davant la primera autoritat local van fer

testificar Jaume Mestra, Baldiri Gelats, Bernat Castelló i Jaume Buscastell, tots de Llagostera, que van ratificar el relat dels fets, ja que els quatre *diuhen saber per haver seguit el Somatent per mandat de dit lloctinent de Balle*.

En el llibre d'òbits de la parròquia s'aclareix que el nom de pila de Carbonell era Pere; com a ofici figura el de treballador.

LA CREACIÓ D'UN CONSELL PARTICULAR O "ESTRET"

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 385-B. pàg. 24

37

Durant segles els assumptes importants que afectaven el poble eren resolts convocant una reunió –com hem vist repetides vegades– en què participaven els caps de casa, tant de la vila com del terme.

Hi havia molta pagesia i els desplaçaments poc operatius resultaven lents –a peu, amb cavall o amb carro–; això representava un problema per assistir a les reunions que convocava la Universitat. Per això es va estudiar el tema i es va decidir demanar al marquès d'Aitona, baró del castell de Llagostera, l'autorització corresponent per constituir un consell particular, més conegut com a Consell Estret, per tractar de les qüestions més corrents i per no haver de convocar reunió general cada vegada que s'havia de resoldre algun assumpte de la comunitat.

El 20 de maig del 1656 es va convocar reunió general a la qual van assistir

seixanta homes, a més del batlle, Josep Gros, i els jurats Tomàs Collell i Pere Boet i Vidal.

Es va informar els assistents que s'havia rebut contesta del representant del marquès d'Aitona sobre la petició de tenir un Consell Estret. Tot seguit es va llegir l'escrit, que deia així:

Per quant per estar moltes casas de la parròquia de Llagostera distants de la vila y per oferirse cada punt y hora cosas que tractar de la Universitat y sia molt dificultós ajustar tota la gent, per lo que la experiència ha ensenyat los danys que de aquí resulten al be públich de dita vila y parròquia, per obviar aquells, a petició del Síndic de dita vila ab la present donam y concedim llicència a la Universitat y parròquia de Llagostera que de esta hora en avant pugan tenir concell particular de quinze homes, compresos ab ells los jurats, los quals seran extrets en sort per los jurats, y concorrerán en dita sort los

que apareixerà als jurats, assistint en tot lo Balle y llevantne acte lo notari, los quals axí extrets pogan deliberar las cosas convenientes a la Universitat, havent primer axí com seran extrets, prestar jurament en má y poder del Balle de dita vila y en las deliberacions per ells fahedoras també se haze de estar lo Balle. Assó entés que haze de durar durant lo beneplácit de Sa. Excia. lo Sr. Marqués de Aytona, Sr. de la Baronia de Caldes y Llagostera, en fe del qual ho firmam en Blanes a vint de febrer Mil sis cents sinquanta y sis.

Lo Doctor Joseph Balaguer, Jutge del Vescomptat de Cabrera y Bas y Baronia de Llagostera.

A partir d'aquell dia ja disposaven de l'esperat permís per poder elegir els quinze homes i formar el Consell que facilitaria i agilitzaria l'administració del poble. Ara podrien solucionar moltes de les qüestions i els problemes que se'ls plantejaven, sense necessitat de convocar, com fins aleshores, reunió del Consell General. Aquest només es convocaria per resoldre els assumptes més importants, com podrien ser: decidir l'impost del gra, manllevar diners per fer front a les despeses de la Universitat, l'allotjament de soldats i altres qüestions de guerra, etc.

EL BATLLE ÉS FERIT DE MORT PER UN TRET

38

AHG. Notaria Caldes-Llagostera, Ll. 384, pàg. 546 i Ll. 389, pàg. 23
APLL. Llibre d'òbits, 1653, pàg. 273

La dècada dels cinquanta del segle XVII es va caracteritzar per un seguit de fets desgraciats, que devien fer la vida duríssima als nostres avantpassats: una guerra que semblava que no s'havia d'acabar mai, una sequera que va malmetre les collites, dos anys de pesta, a més dels grups de bandolers que els tenien atemorits, etc.

Enmig de tant infortuni, quan s'estava acabant la pesta al nostre poble, una baralla entre dos convilatans va acabar de mala manera.

Salvi Boffill, pagès propietari del mas Boffill del veïnat de Llobatera, l'any 1652

era jurat de la Universitat de Llagostera. El 18 d'octubre del mateix any es va triar la terna per nomenar el batlle i va sortir designat per a aquest càrrec tan important, que hauria d'exercir durant tres anys.

Malauradament només va poder actuar com a tal uns tretze mesos, ja que a primers de desembre de l'any següent va morir. La seva mort no va ser deguda a causes naturals, sinó que uns dies abans va barallar-se amb Guerau Rissech, treballador, que va disparar-li un tret, i el va ferir de tal gravetat que al cap de pocs dies va morir.

Passats uns anys –22 de maig del 1657–, la vídua i el fill van fer la declaració següent davant del notari:

Maria Boffill, vídua de Salvi Boffill, pagès de la parròquia del castell de Llagostera, diòcesi de Girona, i el seu fill Jeroni Boffill, pagès de dita parròquia, sabent que vós Guerau Rissech, treballador del castell de Llagostera, en el mes de novembre de l'any 1653 vàreu ser inculpat *de haver tinguda rixa [baralla] ab lo dit Salvi Boffill, difunt marit y pare nostre respectiu y ab dita rixa haverli tirat un tir de arma de foch y ab aquell haverlo nafrat, del qual après a cap de alguns dias morí (...).*

Més endavant detallen que havien perdonat l'agressor, tal com Salvi Boffill

els havia dit quan estava ferit al llit: que ell, a imitació del que Jesucrist havia fet, estant clavat a la creu, perdonant els seus botxins, també perdonava el causant de la greu ferida i els demanava a muller i fill que fessin el mateix. Pocs dies després de fer-los aquesta petició, va morir. Era el 3 de desembre del 1653.

S'ignoren els motius que van portar els dos homes a barallar-se, amb aquest tràgic resultat de mort, si va ser per qüestions personals o bé tenia a veure amb el fet que Boffill fos el batlle. Si la causa va ser aquesta última opció es podria dir que havia mort en acte de servei...

Can Bofill o Boff a Llobatera, casa pairal dels Bofill.

En el període de la nostra història que estem explicant, les obligacions comunals eren repartides entre els veïns de la vila. Algunes vegades això era motiu de conflictes per la negativa d'alguns d'aquests a complir l'ordre rebuda.

Els anys 1657 i 1658 van donar-se dos casos relacionats amb uns carregaments de blat arribats en vaixell al port de Sant Feliu de Guíxols, amb destinació a la ciutat de Girona. En els documents consta que aquest blat era del Rei, sense donar més explicacions. Com que encara s'estava en guerra possiblement anava destinat a l'exèrcit, o qui sap si l'enviaven per pal·liar la situació del poble, tan castigat durant anys. Fos com fos, calia portar-lo a Girona i aquí intervenia el veguer i el protagonista d'aquesta història, el batlle de Llagostera.

Josep Gros era el batlle en qüestió quan va rebre l'ordre del veguer de Girona de fer tragar el blat des de Sant Feliu de Guíxols fins a Girona.

Guerau Barceló, ferrer, va ser un dels designats pel batlle per fer les tragines, però no va complir l'encàrrec que havia rebut, motiu pel qual aquest el va sancionar a pagar 1 lliura, 9 sous i 6 diners en moneda barcelonesa de plata, segons consta en el document següent:

Memorial del que deu pagar Garau Barceló ferrer de Llagostera, per la pena en que ha incorregut per no esser anat a la Vila de Sant Feliu de Guixols, per aportar blat del Rey a la Ciutat de Gerona y per los gastos de execució a ell feta per ocasió de dita pena.

Al honorable Batlle per la pena, deu sous.

Al nuncio per la demanda de penyoras y no volgué donar, un sou.

Al dit Batlle per mitja dieta de la execució, sinch sous.

Al substitut del notari devall escrit per semblant mitja dieta, sis sous.

Al dit notari per lo acte del inventari, sinch sous.

El port de Sant Feliu de Guíxols, porta d'entrada del blat que abastia la ciutat de Girona.

Al dit nuncio per semblant mitja dieta, dos sous i sis diners.

Que tot junt fan una lliura, nou sous y sis diners.

El 12 de desembre del 1657 Josep Gros i Guerau Barceló van anar a casa del notari per arreglar-ho i al mateix temps perquè en quedés constància, alhora que aquest últim en donava fe.

El batlle va dir al notari que *anotés que la pena era per no haver obeït al manament de paraula a vos dit Barceló, fet per lo desener de orde meva, que lo dia de Dijous a sis del corrent vos trobasseu ab lo animal o animals tindriu en la vila de Sant Feliu a fi y effecte de aportar blat per servey de sa Magestat (que Deu guarde) desde dita vila a la Ciutat de Gerona.*

Per la seva part el demandat, mentre feia efectiva la quantitat amb què havia estat sancionat, va expressar el seu desacord, amb la intenció *d'anar devant degut superior per entendre que dita execució y penyorament son nulos y nulament fets.* Amb aquesta protesta va acabar l'assumepte de la desobediència a la primera autoritat, que no va ser un fet aïllat en el mandat d'aquest batlle, ja que un any després va produir-se un altre cas semblant.

Es tractava de Damià Roura del mas Alou, que també es va negar a traginar el blat a Girona, procedent d'un altre carregament arribat a Sant Feliu de Guíxols.

Per aclarir el que havia succeït, el 10 de desembre del 1658 fra Marc Simón, religiós de Palamós, es va presentar davant del notari i en presència del batlle

va dir-li que *fes acta de com jo com a Sindich y ecónomo que afirmo ser del Rnts. Prior y Convent del Monestir de nostra Señora de Gracia del orde de Sant Agustí, de la vila de Palamós, constituït personalment devant del honorable Josep Gros, Batlle de Llagostera, lo requeresch e interpello que diga y especifique la causa per la qual te arreatat en la present vila y Castell de Llagostera a Damià Roura, pagés, vuy majordom que exerseig en dit nom dels sobredits Rnts. Prior y Convent, en lo mas Alou del veynat de Panedas.*

Tot seguit va dir que protestava per aquest arrest, ja que anava en perjudici del convent, que era el propietari del mas, fent menció també del fet que representava un menyspreu per a la reial carta que va ser presentada al batlle i als jurats el 9 d'agost passat.

El batlle va respondre que quinze dies o tres setmanes enrere havia dit de paraula a Damià Roura que *anés a portar blat del Rey a Girona, segons una ordre rebuda del veguer de Girona, i que calia anar-lo a carregar a Sant Feliu.*

Com que no va obeir, va ser castigat a pagar 3 lliures i en no pagar-les, havia estat arreatat.

Davant de la pressió del religiós, segurament que Roura va recuperar la llibertat tot seguit.

Josep Gros, com a batlle, devia ser un home ferm i amb temperament ja que, principalment pel que fa a aquest últim cas, va ignorar la carta esmentada pel frare i va desafiar el poderós estament eclesiàstic, mentre ell anava a la seva fent complir el que considerava que era just.

L'ARRENDAMENT DE LA GABELLA, LA FLECA I LA TAVERNA

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 389, pàg. 100

40

La Universitat de Llagostera tenia pocs ingressos per poder fer front a les despeses municipals. Una de les fonts per recollir diners eren els drets d'explotació de la gabella, la fleca i la taverna. En subhasta pública, es concedia l'arrendament d'aquests comerços al millor postor per un any i sense competència, de manera que eren els únics que podien vendre aquest tipus de mercaderia al poble i terme.

A la gabella es venia des d'oli, sal, peix salat, claus d'espècia, aiguardent, terrissa, etc., fins a tabaco de fum y de pols.

La taba, o condicions del contracte de la gabella, començava dient:

Sápia lo arrendatari que haurá de fer sa propia habitació dins dita vila de Llagostera y en ella durant dit arrendament tenir bastant provisio per a vendre oli, sal, peix salat (...).

Per tant, l'establiment canviava de lloc quan el negoci passava a una altra persona.

El preu de venda estava controlat pels jurats i aquests es regien pels preus estipulats a les gabelles d'altres viles. L'arrendatari s'exposava a ser sancionat amb 3 lliures barceloneses si no aplicava els preus que se li assignaven; la tercera part de l'import de la sanció es destinava al denunciador i les dues parts restants a l'oficial executant.

El paràgraf següent de les condicions era

favorable al llogater perquè el terrisser que portés terrissa, o algun marxant amb qualsevol classe de gènere per vendre a Llagostera, li havia de pagar 1 sou de plata cada vegada que posava la parada per vendre. En aquest cas, només els forasters podien vendre al detall durant un dia.

Si l'endemà tornaven a parar per vendre, l'arrendatari havia de cobrar quatre diners per cada lliura del que feia el marxant amb la venda del gènere. Devia ser un xic complicat controlar les vendes per saber el que li tocava, però estava estipulat així.

L'oli estava exclòs d'aquestes condicions. Cap vilatà no estava autoritzat a vendre al detall –tant al poble com al terme– el tipus de gènere que es venia a la gabella.

Si l'arrendatari comprava la mercaderia als marxants, a l'engròs, estava obligat a vendre-la al mateix preu de compra durant tot aquell dia. Si no ho complia i la cobrava més cara, s'exposava a ser denunciador i a pagar les 3 lliures de sanció. Havia de pagar l'arrendament en quatre terminis, és a dir, cada tres mesos. Com que la Universitat devia diners –en censals–, en el contracte constava que el llogater pagaria directament els creditors d'aquella i s'especificava com havien de ser les monedes.

Haurá de pagar y distribuir en pagar pensions de censals que fa la Universitat a diferents persones axí y de la manera que dits jurats li ordenaran, ab moneda

de or o plata, comptant las doblas a rahó de trentados reals y los reals de vuyt, a vuyt reals y que sempre deu reals de plata fassen una lliura.

Les despeses del notari i del corredor per la subhasta anaven a càrrec de l'arrendatari.

El 10 de febrer del 1658 la gabella va ser arrendada a Miquel Caner i la seva dona, Maria Jaumota, per 45 lliures barcelonenses en monedes d'or i plata.

El mateix dia es va arrendar la fleca i la taverna a Josep Mont i Coll, sabater, en haver estat el millor postor.

Les condicions del contracte per a l'arrendatari de la fleca eren les següents: *Duran dit arrendament haurá de tenir bona y bastant provisió de bon pa blanch bo y rebedor, ço es, sisenas, pa de sou y de real donantlo de la bondad y del pes ques vendrá en la fleca de la vila de Cassá de la Selva y vendren a quin voldrá, sots pena de tres lliures barcelonenses per quiscuna vegada será trobat o provat haver fet lo contrari.*

A més de pa blanc havia de tenir-ne de moreno per vendre'l a lliures. El preu de venda havia de ser el mateix que el de la fleca de Cassá. També en aquest cas seria sancionat a pagar 3 lliures barcelonenses si no complia aquest requisit.

Només el llogater estava autoritzat a vendre pa a Llagostera i terme. Si alguna altra persona en venia era castigada amb la mateixa sanció de 3 lliures.

En la subhasta, Josep Mont va oferir 29 lliures i 4 sous en monedes d'or i plata, comptant les dobles a 32 rals, els rals de

8 a 8 rals i que 10 rals de plata fessin 1 lliura, tal com constava en l'arrendament de la gabella.

El pagament es faria també en quatre terminis i els jurats li dirien cada vegada els creditors de la Universitat que hauria de pagar.

Les despeses de corredoria i notari anirien igualment a càrrec de l'arrendatari.

Passem a detallar les condicions del contracte per a l'explotació de la taverna: *Primerament sápia el arrendatari que durant dit arrendament haurá de tenir bona y bantant provisió de vi bo y rebedor y vendrerne a quin voldrá, axí naturals com forasters, sots pena de tres lliures barcelonenses.*

Com en els altres arrendaments aquestes 3 lliures eren per a l'acusador o denunciant i per a l'oficial executor.

Item. Sápia dit arrendatari que de tot vi que comprará per provisió de dita taverna, haurá de aportar certificadoria del preu que li costará allí hont lo comprará y a més de dit preu se li donará quaranta reals de plata per quiscuna càrrega³⁴ de vi, de ganancia y se li afinaran mesures y a dit preu y no major haurá de vendre, sots pena de tres lliures aplicadora com dalt está dit.

Només el llogater podia vendre vi de menys d'una mesura determinada en avall. I d'aquesta en amunt, qualsevol en podia vendre sempre que fos de la seva collita, i el que no observava aquesta norma era també sancionat amb 3 lliures. Havia d'abonar l'arrendament en quatre terminis –igualment com la gabella i la

34 Càrrega: equivalent a 120 litres aproximadament

fleca-, i també se li comunicava a qui havia de pagar.

Les despeses del corredor i del notari anaven a càrrec de l'arrendatari.

Josep Mont i Coll va aconseguir

l'explotació de la taverna en pujar en la subhasta a 66 lliures i 10 sous.

Nota: La casa dels arrendataris de la gabella era on hi ha les cases núm. 13 i 15 del carrer Major.

UN NOU SISTEMA D'ELECCIÓ DELS JURATS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera, Ll. 389, pàg. 208

41

El dia 30 de maig del 1658 es va convocar una reunió del Consell Estret del castell de Llagostera; aquest Consell estava format per quinze homes –els jurats inclosos– elegits per aquests. Com hem vist en un capítol anterior, feia dos anys que el marquès d'Aitona havia autoritzat la creació d'aquest tipus de consell.

Presidit pel batlle, Josep Gros, van assistir-hi els jurats Jaume Prats, Vicenç Tarré i Guerau Roser, juntament amb Guerau Buada, Narcís Nadal, Feliu Gotarra, Damià Roquer –de pagès–, Damià Roquer –de vila–, Damià Roura, Tomàs Colléll, Jaume Ballell, Francesc Buscastell i Joan Sabater. En aquesta reunió, a la qual van faltar dos components, es va prendre l'acord de canviar el sistema d'elecció dels jurats. En comptes de ser nominats pel Consell de la Universitat de Llagostera, serien elegits pel sistema d'insaculació, tal com es feia pràcticament arreu de Catalunya des del segle XVI, quan Ferran II va ordenar que s'escollissin d'aquesta

manera, i que hem explicat en un altre capítol. Es va acordar que:

De assí en avant en la elecció de Jurats de la Universitat, tant per los que de próxim han de esser elegits, com també en los anys esdevenidors, per lo dia acostumat, se dexe la consuetut vella de nominació y se hagen de fer rodolins dels habilitats per a concorrer y aquells se hagen de posar en dos bolsas; en la una los dels pagesos, de la qual hagen de esser extrets dos per exercir dit càrrech de jurat y en la altre, los de la vila, de la qual sen hage de extraure hú per dit càrrech, que junt ab los extrets de la bolsa dels pagesos, exercesca lo càrrech de jurat, axí y de tal manera que de aquí al devant els jurats no sien per via de nominació, si no per sort de extracció.

A més d'adoptar aquest sistema per elegir els jurats, també van acordar utilitzar-lo per escollir els obrers i de baciners³⁵ de l'església i altres càrrecs, tant d'aquesta com de la Universitat.

Van exposar que, en cas de resultar ele-

³⁵ Baciners: els qui van amb una bacina –una mena de safata o plata– captant per una finalitat piadosa, normalment a les esglésies.

gida una persona que ja tingués algun altre càrrec, aquesta no estaria obligada a acceptar-lo fins que no estigués lliure del que estava ocupant.

I també es va acordar que, si algú resultava elegit pel mateix càrrec que exercia o que feia poc havia exercit, no estava obligat a acceptar-lo fins que no

haguessin transcorregut tres anys.

Aquestes regles ja s'anaven aplicant feia molt de temps amb el sistema anterior de nominació.

Així, des d'aquell dia va quedar regularitzat el sistema d'eleccions a Llagostera que, pel que fa a la dels jurats, es va adoptar amb un retard evident.

LES DIFICULTATS ECONÒMIQUES DEL BARÓ

AHG. *Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 380, pàg. 43, 73 i 382 i Ll. 389, pàg. 455*

42

Tal com hem comentat en altres capítols, a mitjan d'aquest segle XVII es van viure uns anys molt difícils. També per al baró de Llagostera van ser anys amb problemes, en bona part econòmics, que van portar-lo primer a desprendre's d'unes propietats i posteriorment a

demanar ajuda als seus vassalls per pal·liar la situació crítica en què es trobava.

La primera venda va fer-la a Sebastià Fonalleras l'11 d'octubre del 1649. Es tractava del mas Xifra del veïnat de Bruguera.

El 1652 el baró de Llagostera es va vendre el mas Xifra a Sebastià Fonalleras.

(J. Cantó)

Com que l'economia no se li recuperava, l'any següent va vendre el mas Llopart de Castellbisbal, localitat situada al costat de Rubí, a les comarques barcelonines. L'any 1652 les dificultats continuaven, i per alleujar-les va fer establiment del mas Cavaller de Caldes de Malavella a Baldiri Christià de Sant Andreu Salou. Lluny de recuperar-se financerament, la situació era cada vegada més crítica, fins que...

El 13 d'agost del 1659 les campanes de l'església de Llagostera van tocar convocant els veïns a la reunió que es faria amb llicència del batlle, Jaume Ballell, per tractar d'una qüestió d'ajut econòmic al marquès d'Aitona, baró de Llagostera.

A la reunió van assistir el batlle, els jurats Feliu Roura i Parera, Salvi Peret Ferrer i Jaume Noguera i Conill, i cinquanta-cinc homes, als quals es va exposar que *atès que per lo Excm. Sr. Marqués de Aytona, baró de dit Castell de Llagostera, per son procurador es estat proposat que per ocasió dels temps passats, lo dit Excm. Sr. Marqués se troba ab son patrimoni y hazienda molt empenyats, del que (com a bons y lleals vassalls) tenim vuy dolor y pesar (...).*

Els presents van acordar que, davant de tot el que havia passat, no estaven en condicions d'ajudar el baró, ja que a més del que van suportar s'hi afegia les moltes vegades que havien passat pel nostre poble els exèrcits, tant l'espanyol com el francès, els continuats allotjaments de soldats i les contribucions que havien pagat i que encara pagaven. De totes maneres a la fi van acordar que pel

carinyo que tenen y aportan a dit Excm. Sr. Marqués y per a que millor y ab més facilitat pugua desempenyar son patrimoni, se oferexen y prometen en donar mera y liberament a dit Excm. Sr. Marqués, llur baró, o per ell a son procurador general, sinquanta dobles de or en especie per esta vegada tant solament, conforme han fet las demás vilas y llochs de sos Estats de Cathalunya.

Ben segur que va costar arribar a aquest acord, atès que els temps no estaven per fer concessions, però cal recordar que en aquella època el marquès era el senyor, amb molt poder i prerrogatives, tot i que econòmicament es trobés sota mínims. A més, no devien voler ser diferents de les altres viles i llocs dels dominis del marquès d'Aitona, que havien promès ajudar-lo.

De tota manera van fer la promesa de donar les 50 dobles d'or, però van posar com a condició que *en ningun temps pugua esser treta en consecuencia ni exemple en altre ocasió de petició ni servey algú, sino tant solament per la exacció y cobranza de la dita oferta en servey per sa Excelencia y no per altre efecte.*

A més, aquesta promesa anava lligada a la consecució de la pau a Catalunya, que s'intuïa molt a prop, com així va ser, ja que tres mesos més tard s'acabava la guerra.

Un any després d'haver-se signat la pau amb el Tractat dels Pirineus entre Espanya i França, donarien les 50 dobles d'or en espècie; cosa que devien fer el 7 de novembre del 1660.

A la baronia de Llagostera i vila de Caldes de Malavella era costum que els barons, propietaris de la notaria, atorguessin l'arrendament i l'explotació que totes dues viles compartien.

Al segle XVII el procurador general del baró va llogar-la al notari de Llagostera, Jaume Axandri, amb l'acord que els llibres notariais dipositats fins aleshores a Caldes passarien a Llagostera –lloc on aquest residia- i que també s'hi traslladaria la notaria.

El tracte, quan va ser conegut al poble veí, va aixecar molta polseguera, fins a arribar a ser convocada una reunió dels membres de la Universitat de la vila, en què van exposar les seves raons contràries a aquest trasllat.

En els arguments, en què rebatien els exposats pel procurador general de la baronia defensant el canvi, donaven unes pinzellades sobre el comportament dels nostres avantpassats en situacions de perill i guerres que deixaven la vila deshabitada. Es desconeix si aquest raonament és cert o si va ser fruit de la inventiva per tenir un altre punt a favor seu en aquest assumpte.

El 17 d'agost del 1659 Francesc Torra del Pi, notari i escrivà públic de Caldes, va reunir-se amb el Magnífic Pere d'Albertí

i l'Honorable Jaume Ballell, batlle del castell de Llagostera, com a testimonis, junt amb Jaume Axandri, notari reial de tota la baronia, i l'Honorable Ramon Mir, batlle de la vila i terme de Caldes de Malavella.

La reunió va tenir lloc a Caldes, a casa del notari Torra del Pi.

Aquest va llegir als assistents una carta del procurador general del baró, dirigida al batlle de Caldes, que deia així:

Al Honorable Ramon Mir, que Deu guarde, batlle de Caldes de Malavella.

Avui he fet arrendament de la escrivania de exa baronia de Caldes y Llagostera al Sr. Jaume Axandri notari Real, natural de Llagostera y axí vos fas estas dos rallas avisantvos de assó y manantvos lo reconegueu per tal y fassau entregarli todas las escripturas de dita escrivania íntegrament, per a transferirlas a la vila de Llagostera per a convenir axí y ser del servey de sa Excia. attés que en Llagostera estarán ab més seguretat ditas escripturas, sent aquella molt més poblada y habitada que no exa de Caldes, advertintvos que assó tant solament será per aquest bienni, ab lo qual temps y favor de Deu confio que exa vila tornarà en son pristino³⁶ estat y las cosas en son degut lloch, per lo que li fareu tota

³⁶ Pristino: mot castellà equivalent a primitiu.

assistencia donantli tot favor y ajuda y en continent haureu rebuda esta. Deu vos guarde.

Blanes, Agost a 14 de 1659. Dr. Rafel Villosa.

Després de ser llegida la carta, el batlle va respondre dient *que está prompte per obehir dit ordre, que ho a entés per sa part.*

Tot seguit Jaume Axandri va requerir el notari Torra del Pi i el batlle perquè li entreguessin les escriptures com més aviat millor.

El notari va respondre que li havien fet l'arrendament de la notaria per dos anys, i com que va començar l'1 de setembre del 1657 encara li quedaven uns dies per acabar el contracte, però que en

finalitzar aquest s'oferia a entregar-li les escriptures, excepte les que ell havia fet, ja que entenia que estava en el dret de guardar-les durant sis mesos, però passat aquest temps també les hi entregaria. Axandri va estar-hi d'acord, li va semblar bé que mentre tingués contracte regís la notaria, tot i que a ell l'arrendament li havia començat el dia 15 d'aquell mes d'agost, ja que no el volia perjudicar en res.

Va acabar la reunió amb un acord total de totes les parts implicades. A pesar d'això es va convocar una reunió –amb llicència i manament del batlle– de la Universitat dels homes de Caldes per parlar d'aquesta qüestió. Va ser convocada a toc de campanes de l'església el dia 20

Els protocols notarials de la Notaria de Caldes i Llagostera són avui a l'Anxiu Històric de Girona.

del mateix mes i es va celebrar a la capella de Sant Guerau de la vila. Van assistir-hi un total de trenta-tres homes de Caldes, Franciac i Santa Seclina.

Ben segur que aquells dies els ànims dels caldens s'havien encès pel tema que ens ocupa, mentre es buscaven raons per exposar en la reunió a favor que es quedessin a la vila tant la notaria com els llibres, i també per no cedir-los a Llagostera.

Amb aquesta premissa, va començar la reunió dient que:

Atés que ha vingut a llur noticia que se intentaria o voldria transferir de la present vila de Caldes de Malavella a la de Llagostera, las escripturas de la notaria y escrivania pública de les dues viles, ab motiu de que dita vila de Llagostera está més poblada y habitada que no la nostra y per sols est bienni, dins lo qual se confia que la vila de Caldes tornarà en son pristino estat. E com de temps inmemorial a esta part ditas escripturas hagen acostumat de estar recondidas en esta vila de Caldes de Malavella y per dit temps y hage hagut y sia vuy casa propia del Excm. Sr. Marqués de Aytona, Senyor y baró de Llagostera y Caldes, destinada y a propòsit per la custodia de les escripturas y habitació del notari aque-llas regint y es erróneo lo motiu se pren de estar mes poblada la vila de Llagostera que la de Caldes (...).

Es va continuar explicant als reunits que els documents no es trobarien més segurs a Llagostera per ser més habitada, perquè s'havia comprovat que quan hi havia por els habitants, tant de la vila com del

terme, havien deixat les seves cases i pertinences exposades al perill que els soldats espanyols, o francesos, fessin amb elles el que volguessin, mentre ells fugien, cosa que a Caldes no havia passat mai en tot aquest temps de tantes calamitats. Per refermar aquest argument van posar com a exemple que l'any 1653 els soldats van cremar la notaria de Vidreres, amb tots els documents que s'hi guardaven, i que d'haver estat la notaria situada a Llagostera molt possiblement també l'haurien destruïda i amb ella els documents, *atés a la acostumada despoblació que acostumen fer los de Llagostera en arribarhi soldats.*

Una altra raó que van esgrimir va ser que a Caldes hi havia més comerç que a Llagostera, ja que molta gent de Sant Andreu Salou, Riudellots de la Selva, Campllong, Vilobí, Vallcanera, Riudarenes, i altres llocs, per les escriptures, documents, etc., anava a la notaria de Caldes, cosa que difícilment faria si aquesta era transferida a Llagostera.

També van recordar que mentre a Caldes hi havia dues fires cada any a Llagostera no n'hi havia cap, per tant, era un altre motiu perquè la notaria treballés més a Caldes, cosa que a la llarga també seria un benefici per al baró, ja que en l'esdevenidor podria cobrar més d'arrendament, alhora que la gent estaria tranquil·la en saber que els documents estaven més ben guardats que no pas a Llagostera.

Tots aquests arguments van ser exposats en la reunió per intentar frenar el que ja

estava decidit. Van nomenar Antoni Roig, sastre de Caldes, amb plens poders per fer les gestions oportunes davant del marquès d'Aitona o del seu procurador general.

L'endemà, el batlle de Caldes lliurava a Jaume Axandri, notari, un total de 421 volums, a més de nombrosos documents amb capbreus, processos, inventaris, esborranys, etc., segons consta en el resum que acompanyen el següent:

Memorial de les escriptures ha entregades lo honorable Ramon Mir, Batlle de Caldes de Malavella al D. Jaume Axandri, notari real, arrendatari de la notaria de Llagostera y Caldes, vuy als 21 de Agost 1659 en virtud de orde del Magf. Jutge ordinari de Caldes y Llagostera y del Magf.

Rafel Vilossa procurador general del Excm. Senyor Marqués de Aytona.

En la carta del procurador del baró al batlle de Caldes s'informava a aquest que el trasllat a Llagostera seria per un bienni, i que després es tornaria tot a Caldes, com fins aleshores havia estat. A pesar de les gestions fetes per Antoni Roig – nomenat en la reunió de la Universitat– davant les autoritats, no va obtenir cap resultat positiu. Igualment al llarg del temps van intentar-ho diverses vegades, però no van aconseguir mai el seu propòsit de recuperar la notaria i els documents.

El que sí van assolir va ser que el notari, o el seu substitut, actués cada dimarts a Caldes, tot el dia.

LA DEFENSA DELS PRIVILEGIS DE LA BARONIA

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 400, pàg. 42

44

El 6 de gener del 1671 van reunir-se a la plaça de la Creu –actual plaça del Mercat– Guerau Buada, batlle del castell i terme de Llagostera, i Jaume Prats, Ponç Valmanya i Jaume Llach, jurats o cònsols de la Universitat, per parlar d'un assumpte relacionat amb els presos i la precarietat de la presó.

Els jurats, per boca de Jaume Prats –jurat en primer ordre–, van protestar al batlle pel fet que *nosaltres tenim entés que demà sen voldria aportar de la presó del Castell de la present vila a la de Hostalrrich las personas de Joan Bach, Nunci de la present Baronia y Teresa*

Bach, sa muller y de alguns dies ensá presos y detinguts per Usia (...).

Protestaven perquè la baronia de Llagostera tenia uns privilegis referits al fet que les persones y habitants en dita Baronia no poden esser aportats en dit Castell de Hostalrrich presos, ni trets de dita Baronia sinó que assí sels ha de fer la causa y castigar siu merexen.

Després de fer palesa la seva protesta diverses vegades, a la fi van acceptar que els presos fossin portats al castell d'Hostalric, però només per aquella vegada i pel fet que el governador, en nom de la baronessa, els va prometre que faria

AMLLA. Col·lecció Ajuntament de Llagostera (S. Martí)

La plaça del Mercat, lloc de reunió dels jurats per falta de Casa de la Vila.

tots els possibles perquè s'arreglessin les presons de Llagostera, que en aquell moment estaven pràcticament derruïdes. Els jurats disposaven de la carta del governador en què donava les instruccions oportunes sobre la manera d'actuar, i els deia que per aquella vegada deixessin que s'emportessin els presos a Hostalric, al mateix temps que els demanava una còpia dels privilegis.

Aquesta és la carta datada el 3 de gener del 1671:

Honorables Jurats de la Vila de Llagostera. He feta notable admiració que hajan impedit al Batlle lo aportar los dos presos a estas presons per no tenir en exa Baronia presó alguna, o, alomenos que sia segura; ha aparegut al Sr. Dr. Janer y a mi que per esta vegada toleren que dit Batlle aporte demá dits presos, protestant

de la manera los aparega, y me enviaran una copia simple del thenor del Capítol del privilegi en lo de las presons, perquè jo puga enviarla al Sr. Dn. Miquel de Cortiada, y que si toca a su Excia. se fassan las presons, se posará luego en execció, assegurantlos que jo feré la instancia per dit fet. Y que nostre intent no es voler rompre els privilegis sinó observarlos, però si de castigar los delinquents y aliviar als vassalls del Marqués mi Señor del treball prenen en las guardas, jo espero que se ajustarán en lo sobredit, que altrament seria forsós haver de procehir contra los qui tal contradicció farán. Deu los guarde.

Hostalrriich, Janer als 3 de 1671.

Servidor de Usies.

Francesc Rovira de Robles.

Els jurats van recalcar novament al batlle que consentien, només per aquella vegada, que s'enduguessin els presos *sens emperó perjudici ni derogació de dits privilegis, hans be aquells volem resten salvos e ilesos, y que la extracció de dits presos de las presons del Castell de la present vila nos puga trauer en consecuencia, ni exemplar en temps algú*. També volien que, en cas que tots dos presos s'haguessin de castigar –tot i que consideraven que la falta era lleu–, es fes com era costum dintre la present baronia i, per tant, que fossin retornats a les presons del castell de Llagostera. Van demanar al batlle que mentrestant insistís davant del governador perquè arreglés les presons, o bé les fes noves. Per la seva part, el batlle va contestar que estava preparat per fer tot el que era de justícia i que la intenció no era perjudicar els privilegis de la Universitat de Llagostera. S'ignora com va acabar aquest fet dels

dos empresonats, si van ser o no restituïts i jutjats a Llagostera. El que se sap és que el governador i procurador general dels vescomtats de Cabrera i de Bas i de la baronia del castell i terme de Llagostera, elegit per la marquesa d'Aitona, en carta del 22 d'agost del mateix any va comunicar als jurats Salvi Llorens, Antoni Coll i Joan Esteve, escollits aquest any, que podien enderrocar un tros de torre que era sobre les presons velles i utilitzar les pedres per arreglar les dites presons. Cal destacar la fermesa dels jurats en defensar els privilegis concedits en favor dels habitants de la baronia pel rei Jaume I i respectats pels barons i senyors al llarg del temps. Com s'ha vist en aquest cas, es tractava del dret de les persones a ser jutjades i a complir la pena de presó, si els condemnaven, a Llagostera, dret avalat pels privilegis, que quan calia, les autoritats defensaven aferrissadament.

UN TESTAMENT

AHG. Notaria Caldes-Llagostera, Ll. 400, pàg. 154

45

El 5 de març del 1671 el propietari del mas Gascons³⁷, Joan Gascons, en trobar-se malament va decidir fer testament davant del notari. Aquest document tenia l'estructura habitual com els altres d'aquest tipus; també el seu contingut coincideix, en general, amb les disposicions testamentàries de l'època,

si bé en aquest cas l'aspecte espiritual hi té un pes especial.

El document consta de vuit pàgines de les quals quasi la meitat són dedicades a l'etern descans de la seva ànima, mentre que només dues i mitja són per a les qüestions terrenals, com poden ser els béns del testador i els seus beneficiaris.

³⁷ El mas Gascons del veïnat de Creu de Serra és un dels masos més antics de Llagostera. En el llibre de l'Hospici núm. 167, l'any 1382 Ramon Gascons n'era el propietari.

Les altres pàgines estan destinades a la presentació, a les conclusions i als testimonis.

Traslladats al segle XVII, molt possiblement ho trobariem normal, ja que les creences religioses estaven molt arrelades, al mateix temps que l'estament eclesiàstic tenia molta influència en la vida quotidiana dels nostres avantpassats. El notari, després de fer constar com a marmessors el reverend Joan Francesc Cadarcet, prevere i domer de les domes de Ganix i Mata - o el qui serà domer el dia de la seva defunció -, Pere Gascons, fill i hereu seu, Guerau Gascons, un altre fill, i els gendres Pere Granollers i Tomàs Adroher, passa a ressenyar el següent: Primerament encomano la meva ànima al Creador.

Vull i mano que tots els meus deutes i injúries siguin pagats i restituïts respectivament dels meus béns.

Elegeixo la sepultura del meu cos al cementiri de l'església de Llagostera, al fossar de la meva casa i mas Gascons, i que les exèquies em siguin fetes bé i degudament amb ofici major el dia del meu enterrament i amb assistència dels

sacerdots residents en dita església, donant-los la caritat acostumada.

Item. Vull i mano que després del meu òbit, i tan aviat com es pugui, per la meva ànima sigui dita i celebrada a l'església de Llagostera una novena de nou misses resades i un trentanari de trenta-tres misses resades, vulgarment dites de Sant Amador, per a la celebració de les quals deixo dels meus béns 2 rals de moneda barcelonesa corrent per cada missa, de caritat.

Item. Així mateix vull i mano que per la meva ànima siguin dites i celebrades tan aviat com sigui possible, a l'església de Llagostera, les misses resades següents: tres misses a l'altar major; tres a l'altar de Ntra. Sra. del Roser; tres a l'altar del Sant Crist; tres a l'altar del gloriós Sant Felip Neri a la capella de Sant Jaume i altres tres a l'altar de Sant Isidre. Per a la celebració d'aquestes misses deixo dels meus béns 2 rals de moneda barcelonesa corrent per cada una, de caritat.

Item. Així mateix vull i mano que per la meva ànima em siguin dites, a l'altar privilegiat de l'Hospital General de Santa Creu de Barcelona, tres misses resades;

Can Gascons del veïnat de Creu de Serra és un dels masos més antics de Llagostera.

a l'altar major de Ntra. Sra. de Montserrat, de la Muntanya, unes altres tres misses; a l'altar dels gloriosos metges Sant Cosme i Sant Damià de la parròquia de Sant Cebrià de Lladó, tres misses més; i a l'altar del gloriós Sant Grau del terme de Tossa, tres més. Per a la celebració d'aquestes, deixo dels meus béns la caritat necessària coneguda pels meus marmessors.

Item. Vull i mano que, tan aviat com es pugui, després del meu òbit siguin dits i celebrats, per la meva ànima, a l'església de Llagostera aquells dos oficis vulgarment dits novenal i cap d'any amb assistència de cinc sacerdots i el Mestre, si n'hi ha, compresos però els de la present parròquia, i amb ofici major com s'acostuma a fer. Per això deixo dels meus béns la caritat acostumada, coneguda pels meus marmessors. I si els sembla de donar aliment corporal als preveres i als altres –això és, parents i amics meus que assistiran als oficis– i un pa de caritat a cada u, com és pràctica i costum, ho faran deixant-ho a la seva bona disposició. I és la meva voluntat que tots dos oficis es facin en dos dies diferents i no tots en un dia.

Item. Mano que se celebri, per salut i repòs de la meva ànima perpètuament a dita església de Llagostera i tal dia com jo em mori, o el dia de Sant Joan, si els sembla als meus marmessors, un aniversari, i deixo dels meus béns per caritat i per a la celebració d'aquest 10 lliures barceloneses, les quals vull que siguin invertides en lloc segur conegut pels dits marmessors, i demano que el meu hereu sotaescribit pagui cada any per a la celebració de l'aniversari 10 sous de pensió.

Item. Vull i mano que dels meus béns i per salut i repòs de la meva ànima i dels qui jo tinc obligació, a la porta de l'església de Llagostera, sigui feta una almoina general el dia que els sembli bé als meus marmessors i només una vegada.

Fins aquí les disposicions i últimes voluntats del testador referides a l'especte espiritual i a un sistema, de fet, dels utilitzats per l'Església per obtenir rendes dels feligresos. El testament segueix amb les merament materials, que passarem per alt.

Al cel sia.

L'ALLOTJAMENT DELS SOLDATS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 402, pàg. 238

46

Durant molts anys Llagostera, igualment que altres poblacions, va haver d'allotjar les tropes de l'exèrcit, amb les despeses a càrrec dels vilatans que, a més, sovint havien de suportar tota classe d'humiliacions per part d'aquestes.

El 20 de juliol del 1673 va arribar al poble un grup de catorze militars i amb ells també els problemes.

Per tal que en quedés constància Salvi Peret Ferrer, pagès, i Jeroni Matheu, fuster, jurats o cònsuls de la Universitat

de Llagostera, van reunir-se a casa del domer reverend Miquel Valldejuli³⁸, junt amb el notari públic Jaume Axandri. Tot seguit tots dos jurats van exposar els fets: *Avui de matí entre vuit y nou horas de la matinada, es arribat en esta vila lo senyor Alferes Martino Serrano, de la Companyia del Capitá de Cavalls Martin López, ab trets soldats desmuntats, si be alguns dells a cavall, lo qual en virtut de un orde de tránsit que ens ha presentat del Senyor Don Félix de Marimón, Regent la Real Thesoreria del present Principat de Cathalunya, nos ha dit li fessam Bolletas y que les voldrá totas dins la present vila(...).*

Els jurats continuen relatant que obeint les ordres van procedir a estendre les catorze butlletes, però com solia ser costum les havien repartides entre les cases de vila i les de pagès. Així l'alferes i tres soldats serien allotjats dintre la vila, mentre els deu soldats restants s'estarien a diverses cases de pagès. Van procurar que aquestes fossin d'un veïnat proper al poble i, tenint en compte que marxarien a Barcelona, les cases assignades eren molt a prop d'aquest camí.

Quan van entregar les butlletes a l'alferes, aquest no hi va estar d'acord, perquè ell les volia totes dintre el poble. Per més que li van explicar –també als soldats– que sempre s'havia fet així i que tots coneixien molt bé les cases de pagès escollides, per haver-hi estat altres vegades, ni l'alferes ni els soldats no van voler acceptar cap butlleta i, actuant amb malícia, van anar tots a l'hostal

(J. Carró)

A la doma del Pi, situada a l'actual carrer Alt de Girona, va tenir lloc la reunió per tractar de l'allotjament de soldats.

amençant els dos jurats i tractant-los molt malament de paraula.

A continuació els jurats exposen la contesta i l'explicació que els va fer l'alferes Martino Serrano. (...) *es veritat li han fetas ditas bolletas en la forma dalt dita, però que ell no las ha volgudes acceptar que no fossan totas dins la vila, perquè los soldats desmuntats van cansats y perquè sen vol anar a la nit y no vol anar sercar los soldats fora la vila.*

Com sempre es van haver de suportar els abusos de l'oficial i dels soldats. Precisament aquests excessos, prepotència i injustícies, uns anys abans van ser una de les causes, i el detonant, de la Guerra dels Segadors. A pesar d'aquest precedent les coses no van millorar i els abusos, acompanyats d'insults i amenaces vers autoritats i veïns, van seguir produint-se.

³⁸ Miquel Valldejuli era domer de la doma del Pi. Per tant, la reunió va tenir lloc a la casa núm.10 del carrer Alt de Girona.

UN MIRACLE A SANT GRAU

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 403, pág. 337

47

L'últim dia de novembre del 1674 Francesc Rovira i de Robles, governador dels vescomtats de Cabrera i de Bas i de la baronia de Llagostera, es dirigia a Tossa, on l'endemà prendria possessió de la jurisdicció que tenia la marquesa d'Aitona en aquella vila.

L'acompanyaven Marc Vendrell, prevere i domer major de l'església de Vidreres, Salvi Vinyoles, sagristà de l'església de Caldes de Malavella, Joan Baptista Vila, clauer, d'Hostalric i Pere d'Albertí, donzell del castell de Llagostera. Per donar fe de l'acte de possessió els acompanyava el notari Jaume Axandri.

Al capvespre van arribar a la casa i capella de Sant Grau, on tenien previst sopar i passar la nit, per després continuar el camí fins a Tossa a primera hora del matí. Aquells viatgers cansats no es podien imaginar el que els succeiria poc després de la seva arribada, mentre els preparaven el sopar: ni més ni menys que presenciar un miracle.

El primer que el va veure –millor dit, escoltar– va ser Francesc Rovira i de Robles quan va entrar a la capella per fer les seves oracions, acompanyat d'un altre que portava una candela...

Deixem que el mateix governador ens ho expliqui amb tot detall:

Se estave fent lo sopar y jo Francisco Rovira y de Robles men aná a la Capella del Gloriós St. Garau y estant allí agenollat a las gradas del altar, fora de la peanya y contra la rexa per que estave

tancada, fent mas devocions en companyia de un fadri meu ques diu Pere Antoni, qui me feia llum ab una candela, y estant allí los dos sols, sentirem que estave cayent aygua dins la gerra, al costat del altar y molt cerca de la rexa hont estávem nosaltres los dos y estiguérem escoltant un bon rato y sempre sentiam lo matex, que aparexia un degoter de una teulada quant cau laygua dintre de algun vas que ja hi ha

El Santuari de Sant Grau

Foto cedida per Enric Rissech

aygua, que al caurer las gotas fa ruydo laygua. Anava cayent de tal manera que la una gota alcansave laltre.

L'home continua dient que van quedar bocabadats pel que estaven escoltant. Poc després Marc Vendrell va entrar a la capella i tot seguit va ser informat del que passava, dient-li que escoltés y *oiria lo miracle.*

Y axi, jo dit domer Vendrell me acostá a la rexa y oí lo matex y se conexia clar y distintament que era aygua que estave cayent dintra la gerra, per que dins de ella se oya lo ruido.

Aquest últim va sortir corrents, tot dirigint-se a la cuina de la casa per avisar la resta del grup i el capellà de Sant Grau, el reverend Soler, així com altres persones que es trobaven en aquell lloc, del que estava passant a la capella. Tots ells van testificar que *acudírem a la Capella, agenollantnos al costat de la rexa y posáremnos a escoltar y oyrem tots, clar, caurer laygua del modo que dalt está dit, dins la gerra del Gloriós St. Garau.* Van estar-hi prop d'un quart d'hora i l'aigua continuava caient de la mateixa manera. Després, en anar-se'n a sopar, des de la porta encara sentien caure l'aigua *y tant matex se sentia, de hont tots unánimes y conformes y sens duptar algú, resolguérem y estam molt certs, per haverho oit y haverho percibit molt be, ques miracle del Gloriós Sant.*

Estaven molt segurs que era una cosa sobrenatural. La gerra estava molt ben tapada i tot i això l'aigua entrava dintre. Precisament recordaven que, en arribar,

el reverend Soler els havia donat aigua d'aquella gerra i després de beure'n la va tornar a tancar. Això, tots ells ho recordaven molt bé.

Per estar completament segurs del que sentien només els calia destapar el recipient i mirar com l'aigua degotava dintre... però no ho van fer. De totes maneres aquest pensament també el van tenir, però es van fer enrere, ja que *es veritat també que al sentir lo dit miracle de caurer laygua a dita gerra, ningú de nosaltres se gozá atrevir anar obrir la gerra per veurer caurer dita aygua, per temor quel Gloriós Sant nons castigás, per que tots sabem molt be los grans miracles que obra lo Sant, ab la Sta. aygua de dita gerra, si no que tots férem nostras oracions alabant a Déu y al Gloriós St. Garau de la mercé nos havia fet de sentir tant gran miracle.*

El sopar devia transcórrer molt animat, comentant aquell succés tan prodigiós ja que, encara que en aquell temps fets d'aquest tipus eren més acceptats per la gent que no en l'actualitat, no era el mateix que els ho expliquessin que haver-ho presenciat. A més d'un devia costar-li agafar el son aquella nit.

Aquest miracle –tots els qui el van escoltar no van tenir cap dubte que d'això es tractava– devia passar a engrossir la llista dels que el sant havia fet fins aleshores, ja que entre els qui van presenciar-lo hi havia quatre valedors eclesiàstics, la qual cosa hauria de facilitar que acabés essent admès com a tal per la jerarquia.

L'ORIGEN DEL CARRERÓ MÉS PETIT DE LLAGOSTERA

48

AHG. *Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 444, pàg. 37*
APLL. *Llibre de capbreus del 1674, pàg. 105*

Al carrer Olivareta, al nucli antic, entre les cases núm. 37 i 39, hi ha el carreró més petit del poble, amb 1,30 metres d'amplària.

Moltes vegades ens havíem preguntat el perquè d'aquest carreró minúscul; per a què servia? Era públic o privat? Si era privat, ens estranyava que no fos tancat amb una porta.

Doncs bé, en les investigacions portades a terme per aclarir la història de Llagostera, vam trobar un document del notari Francesc Moragas del 7 de maig del 1728 que ens dissipa els dubtes i explica el perquè de la seva existència.

El document era de la venda d'un hort que Joan Barti, treballador, i el seu fill Narcís feien a Jaume Sureda, mestre de cases. Aquest hort estava situat més avall del carreró i per una part hi havia la propietat de l'Antoni Gros i per l'altra, la dels venedors Barti.

Per poder accedir a l'hort des del carrer van acordar el següent:

Nosaltres dits venedors prometem a vos dit comprador y als vostres donarvos camí per anar a dit tros de hort, essent aquell apte per poder passar amb una samal.

Aquest és l'origen del carreró que, tot i que amb el temps va quedar entre dues cases, s'ha respectat fins als nostres dies. Vist des del carrer, al costat dret hi ha la casa que era de l'Antoni Gros. Si es mira amb atenció es pot apreciar que es tracta

d'un immoble que en aquell temps devia ser una casa bastant important. En un llibre de capbreus del 1674 consta: "casa de nova construcció amb hort de terra". D'altra part, direm que el comprador de l'hort, Jaume Sureda, vivia a la casa que hi ha al davant del carreró, però en aquella època eren dues cases; la d'aquesta corresponia a la part entrant a mà esquerra, mentre a mà dreta hi habitava Jaume Gros, sastre de professió.

El carreró del carrer Olivareta en l'actualitat.

(J.Cantó)

Durant l'epidèmia de pesta dels anys 1652-53, entre les nombroses víctimes va haver-hi Joan Geroni i la seva dona Marianna, que en morir van deixar un fill petit, de nom Joan, com el seu pare.

Mesos més tard d'haver quedat orfe, per decisió del jutge de la cort del castell i baronia de Llagostera, se li va nomenar un tutor per administrar els béns deixats pels seus pares. El jutge havia parlat amb Josep Gros i li havia ofert aquest càrrec; ell hi va estar d'acord. El 28 de gener del 1653 Gros va prestar jurament i va fer inventari *de la Universal heretat y bens del pubill Geroni*.

De nou trobem Josep Gros, sastre de professió, que del 1656 al 1658 va ser batlle de Llagostera, el qual hem citat en uns quants capítols i de qui diem que *com a batlle devia ser un home amb temperament i ferm...*

Considerem que, segurament, era un home respectat i influent entre els seus convilatans però..., amb motiu d'aquesta tutela la seva integritat –suposada– es posa en dubte pels fets succeïts anys més tard.

Quan Joan Geroni ja era tot un home, treballant de fuster com havia fet el seu pare, va creure que era arribada l'hora que el tutor passés comptes del que havia administrat en nom seu, però Gros va començar a donar-li allargues, sense trobar mai l'ocasió d'aclarir-los. Això va durar força temps, per tant, la relació

entre tots dos es va refredar i després deteriorar, fins al punt que el jove Geroni va posar-li un plet, en no aconseguir cap resposta positiva per aclarir la situació financera de la tutela.

De ben segur que Gros no devia tenir els comptes gaire clars –sigui per mala fe, o per no disposar de molts justificants–, ja que l'any 1673 va demanar a Baldiri Gelats que anés amb ell davant del notari per declarar que li havia pagat 8 lliures per la feina feta el 1652 –en emmalaltir de pesta els pares del jove Geroni–, i així podria tenir el comprovant d'aquella despesa feta com a tutor.

El notari va estendre el document següent:

Jo Baldiri Gelats, teixidor de lli, del castell de Llagostera, de bon grat confesso i reconec que vós Josep Gros, sastre, del mateix castell, em vàreu pagar –naturalment en el temps que fóreu tutor encarregat de la persona i dels béns del pubill Joan Geroni, ara fuster de dit castell– 8 lliures en moneda barcelonesa. I eren evidentment³⁹ *per los treballs de fer las barrachas per abarracarse Joan Geroni fuster de la present vila y Marianna Geroni sa muller, pares de dit pubill Geroni que estaven encontrats del Contagi primer, que fou en la present vila en lo any Mil siscents sinquanta dos, las quals barrachas fiu jo y Hieronim Crexell, treballador de la vila, de orde de dit Joseph Gros*".

³⁹ Fins aquí, traduït del llatí; la resta, transcrit de l'original.

El 28 de febrer del 1676 la Reial Audiència del Principat de Catalunya va dictar sentència *ab la qual fou lo dit Joseph Gros condemnat en haver de donar compte y rahó al dit Joan Geroni, de la administració de dita tutela.* I dos anys més tard –26 d'abril del 1678–, en reial sentència, Gros havia de pagar a Geroni 639 lliures, 5 sous i 2 diners en moneda barcelonesa, a més, pels interessos unes altres 266 lliures, 16 sous i 4 diners.

En no estar-hi d'acord, Gros va apel·lar contra aquesta sentència ja que *pretenint com ha pretès fins vuy no esser debitor de las quantitats per dit pubill Joan Geroni demanadas y preteses, ni cosa alguna per rahó de dita Administració, ans be pretenia y ha pretès sempre esser ell cobrador de dit Joan Geroni y esser acreedor en los bens de aquell en moltas y diversas quantitats.*

Per tant, les posicions de l'un i de l'altre eren molt distants, mentre el temps passava sense aclarir-se la situació i les despeses dels diferents judicis augmentaven. Tot l'afer estava pendent per l'apel·lació presentada per Gros, i els anys anaven passant...

Llavors, aconsellats tots dos per *algunes bonas y honradas personas*, van decidir prescindir de la justícia i arribar a un acord ja que, si no, entenien que *se haurá de proseguir y finir y se gastarian moltas y difarents quantitats de diners com ja fins vuy sen hajen gastats molts, en lo*

molt temps que se es proseguida dita causa (...), com ja fins vuy han suportadas una part y altre moltas inquietuts y molestias, odís y malas voluntats que en si los plets acostuman a portar.

Així doncs, el 10 de setembre del 1682 van anar a la notaria per segellar l'acord següent:

Tots dos es van comprometre a renunciar definitivament a seguir pledejant, i van fer extensiva aquesta renúncia també als seus hereters i successors.

Josep Gros va fer entrega a Joan Geroni *de deu doblas de bon or y pes, efectivas y en specie, en las quals las ditas parts han amigablement concordat.* Geroni va firmar el rebut, i va donar per liquidat tot el que estava relacionat amb la tutela de Josep Gros.

D'aquesta manera es va acabar aquest llarg litigi entre tots dos, que posa al descobert que l'actual lentitud de la justícia no és cosa nova, sinó que s'arrossega des de lluny.

El fet de finalitzar amistosament, amb una liquidació de només 10 dobles d'or, quan la justícia ho taxava sobre les 900 lliures, ens deixa desconcertats. Serà que Gros tenia raó quan afirmava que no era deutor de les quantitats demanades pel que havia estat el seu pubill, sinó que més aviat era ell el que havia de cobrar? Si fos així, l'haurém de tornar a tenir en la bona consideració en què el teníem abans de localitzar aquesta història...

JOAN FONALLERAS ÉS NOMENAT EXACTOR DEL CONTRABAN

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 411, pàg. 193

50

No fa gaires anys, Llagostera era un poble de pas del contraban de tabac que arribava per via marítima a les cales de Tossa –Sant Llionç, Giverola, Pola, etc.–, i alguns vilatans es procuraven un sobresou traginant fardots a l'esquena a través de les muntanyes fins a arribar en un lloc determinat –generalment solia ser una casa de pagès–, on deixaven la càrrega. A partir d'aquí els estadants es feien càrrec del gènere, amagant-lo fins que es presentava l'oportunitat de treure'l amb menys risc. Quan arribava aquest moment, es traslladava al seu destí. Malgrat les retribucions que rebien tots

els participants, aquesta activitat els comportava un risc en cas que els agafessin ja que, a més d'altres perjudicis, s'exposaven a ser empresonats.

Feia molts anys que el contraban ja es practicava per aquestes terres. Al segle XVII el capità general de Catalunya va mirar de posar-hi remei nomenant exactor –cobrador– un llagosterenc.

El 19 de juliol del 1682 els jurats del castell de Llagostera Feliu Buada, Guerau Sureda i Bernat Castelló, amb Antoni Garriga, substituït del notari, i Joan Fonalleras, pagès, es van reunir a la plaça de Dalt, actualment de la Llibertat, per

L'accidentada costa entre Sant Feliu i Tossa era ideal per al contraban.

AMSF. Font de Pere Rius i Calvet (R. Gasso)

llegir el contingut de la carta del dia 15, escrita pel capità general de Catalunya Alexandre, duc i príncep de Bourbonville, en què nomenava Fonalleras exactor del gènere de contraban. L'escrit començava així:

Por quanto havemos entendido que en muchas partes y puertos assi de mar como de tierra y otras en este Principado de Cathalunya y sus condados, entran ropas y muchas partidas de mercaderias de contrabando sin denunciarlas al Tribunal de la Capitania General e introduciendo aquellas sin licencia de su Magestad y nuestra.

Por lo que es necesario y preciso que en dichas partes aya personas que cuyden no se hagan semejantes delictos, desafueros y danyos y contra otras partes donde es preciso le aya, es en la Vila de Llagostera, Obispado de Gerona y su distrito, y atendiendo a la legalidad, suficiencia, bondad y otras buenas partes que concurren en Vos Joan Fonalleras, labrador, os nombramos, eleximos y deputamos en uno de los exactores de la Capitania General de Cathalunya, para que como a tal cobreys los derechos de los de Contrabando llegaren a vuestro distrito, procediendo en dicha exacción en la forma que está dispuesto en instrucciones.

Continuava dient que el sou que cobraria per exercir aquest càrrec seria de 50 escuts de plata, cada any. També se li atorgava poder perquè en qualsevol lloc on sabés que hi havia robes o mercaderies de contraban, o que es passessin cavalls i armes sense llicència del Rei, o d'ell,

pogués confiscar-ho tot, però amb un notari per donar-ne fe. L'acta notarial l'hauria d'enviar *al Real Tribunal de la Capitania General de Barcelona* i cobraria d'acord amb el que hagués confiscat.

A més d'aquest sobresou gaudiria de tots els privilegis i les prerrogatives inherents a aquest càrrec oficial de capitania. Ja havia ordenat que tots els oficials, tant reials de la capitania com d'oficials i ministres de guerra, de mar i de terra, tinguessin i tractessin Joan Fonalleras com a exactor de la capitania i, com a tal, li donessin assistència, favor i ajuda sempre que ho demanés. Si no ho feien així s'exposaven a *caher en la indignación de Su Magestad y nuestra e incurrir en la pena de quinientos ducados de oro de Aragón (...)*. L'única condició que se li imposava era que jurés servir bé, fidelment i amb rectitud, aquest càrrec important.

Acabada la reunió els jurats van dir que es donaven per assabentats i que ho comunicarien a la Universitat i al Consell. El substitut del notari en va entregar una còpia al jurat primer Feliu Buada i després va anar a casa del batlle Pere Oliva a entregar-li'n una altra còpia. D'aquesta manera va quedar oficialitzat el càrrec i Llagostera va passar a tenir el seu exactor i vigilant del contraban al terme.

No tenim coneixement dels càstigs i les repercussions sofertes pels infractors en ser detinguts per aquest nou oficial encarregat de fer complir la llei i de perseguir els contrabandistes.

LA CONCILIACIÓ DELS CONFLICTES ENTRE VEÏNS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera, Ll. 418, pág. 270

51

Per solucionar les disputes entre els veïns, tant del poble com del terme, hi havia els "visuradors experts" que eren elegits per la Universitat. Aquest càrrec, l'exercien un home de la vila i dos de la pagesia durant un any.

Vegem un moment com actuaven aquests pèrits que sovint havien de fer d'homes bons.

El 17 de juliol del 1689 els tres visuradors, en companyia del batlle, Jaume Pla, i el substitut del notari, van anar a casa de Feliu Caldes a mirar els termes del seu hort –situat darrere la casa–, que per la part de sol ixent afrontava amb terra de cultiu dels cònjuges Damià Lluís Jaumot i Maria Jaumot. La casa, situada a l'actual plaça del Mercat, fent xamfrà al carrer de Santa Anna, era de les poques que hi havia compreses a l'illa formada per aquesta plaça i aquest carrer, juntament amb els carrers de Sant Pere, Santiago Rusinyol i Major.

Entre l'hort d'un i el terreny dels altres hi havia tres lledoners.

Feliu Caldes afirmava que dos d'aquells arbres eren dintre la seva propietat; segons demostrava un terme que es trobava en un cap, i seguint fins on antigament existia un terme vell a l'altra punta de l'hort, el resultat era que els arbres quedaven dintre el seu terreny. El problema era que només hi havia un terme, ja que l'altre –que anomenaven vell– havia desaparegut.

Can Caldes, una de les primeres cases construïdes fora muralles.

AMLLA. Fons AV 23 de febrer (J. Jovanet)

Per la seva part, el matrimoni argumentava que cap dels tres arbres no es podia considerar dintre de l'hort de Caldes *tant perque sempre ells dits conjuges y los llurs han fet aquells llurs propis y sempre han obtingut pcessió pacífica de aquells, tallant tots los anys las forchas [forques] ques fan de las branças de aquells per a girar palla y cultivant las sarments que estan arrimadas y aspradas de aquells, sens contradicció alguna de dit Feliu Caldes ni de algú dels seus.*

Aquesta era una raó per considerar que els lledoners eren dintre la seva propietat i l'altra era que el terme vell no havia estat situat on deia el veí, ja que se trobava molt més avall del lloch opues-to hont diu dit Feliu Caldes que existia y un pas molt bastant mes en avall. A més, aquest havia fet una paret per tancar l'hort, però no agafava cap dels arbres, sinó que quedaven en terreny dels veïns Lluís i Jaumot.

Vistes les al·legacions de totes dues parts els visuradors, després de mirar i remirar sobre el terreny, van dictaminar que la raó era de Feliu Caldes. Per tant –després de posar el terme que faltava–, van declarar que: *sentenciam, declaram y condemnam als dits conjuges Damiá Lluís y Jaumot y Maria Jaumot en haver de tallar els dits dos lladoners dins deu*

dies proxims, quedant en favor de dit Feliu Caldes tota la terra compresa dins los limits dels dits termes que fan llur divisió. I si alguna de les dues parts, dintre d'un termini de deu dies, aportava proves o escriptures, ajornarien la sentència i revisarien el cas.

Així acabava una altra picabaralla entre veïns. Durant segles els visuradors experts van actuar posant pau i dictant les sentències que consideraven justes.

Quant als lledoners, de fusta molt apreciada, principalment per fer forques tal com deia aquest matrimoni, recordarem que la plaça del Mercat antigament era la de la Creu i al segle XVII també se la coneixia com del Lledoner, la qual cosa fa entendre que hi devia haver un bon exemplar d'aquest tipus d'arbre.

LA COMPLEXA ADMINISTRACIÓ D'UN MAS

AHG. Notaria Caldes-Llagostera. Ll. 424, pàg. 23

52

Com és sabut, els masos eren a la base de l'economia agrària de segles enrere. Les seves activitats proporcionaven un ventall molt ampli de productes, l'explotació dels quals era certament complexa.

Donem a conèixer un contracte d'arrendament del segle XVII per la curiositat del seu contingut i sobretot per les obligacions a què estava sotmès el masover vers el propietari en aquella època. Vist amb la perspectiva actual, sembla que els masovers havien de

treballar molt per tenir un mínim de benefici, per culpa de les moltes imposicions exigides per l'amo. Tots els arrendaments de les cases rurals eren aproximadament iguals.

El mas Valmanya del Pi⁴⁰ era propietat del Dr. Antic Ribot de Girona i aquest l'arrendava a Jaume Roig. La data del contracte és del 7 d'abril del 1699, però no entrava en vigor fins pel Nadal de l'any següent i la durada era de cinc anys. En el seu contingut es feien constar les obligacions del masover, que com es

⁴⁰ Tots els indicis apunten que la casa del mas Valmanya del Pi, actualment desapareguda, estava situada a prop de la casa del mas Casassa, del veïnat de Gaià.

Foto cedida per Enric Rissech

L'agricultura i la ramaderia eren les activitats econòmiques bàsiques fins fa ben poc.

podrà observar eren moltes. A aquest pobre home se li exigia pagar un terç – de cada tres parts, una era per a l'amo – de la producció de grans d'aresta, com blat, mestall, civada, etc., i si per les circumstàncies que fossin deixava de sembrar algunes de les terres havia de pagar dues quarteres⁴¹ per cada vessana que no sembrava. Per totes les arrabassades que fes –això és, arrencar bosc per fer cultiu–, una vegada convertit en camp, els dos primers anys tenia una petita bonificació: el primer any, de cada set parts del gra recol·lectat una era per a l'amo i el segon, de cada set parts devia entregar-ne dues. I en arribar al tercer, ja pagava a terços com la resta del cultiu. Per cert, aquesta feina de fer arrabassada era molt feixuga, per què s'havia de fer amb tallans i destrals per netejar la malesa i a cops de magall per arrencar

les plantes de soca-rel; llavors es capolaven amb xerracs de mà manipulats per dos homes, un a cada cap. Una part del producte obtingut es destinava al foc de la llar i l'altra la convertien en carbó. Després d'aquesta primera fase, entraven en acció els bous amb els quals llauraven l'artiga, que convertien en terra de cultiu. L'arrendatari tenia obligació de portar vint-i-cinc quarteres del gra, de la part dels terços que li pertocaven a l'arrendador, a casa d'aquest, a Girona. No sabem el que podria trigar a fer aquest llarg camí, però ens ho podem imaginar, per la marxa lenta dels animals. També, cada any havia de donar-li un porc. L'amo tenia la llibertat de triar el millor dels que havia criat el masover i en el cas que no el volgués triar, aquest havia d'entregar-li'n un de 75 lliures carnisseres, que equivalien a 90 quilos. Si el porc era de

⁴¹ Quartera: mesura per a grans, equivalent a 60-65 quilos.

més pes, el masover no rebia cap mena de compensació; en altres contractes hem comprovat que l'arrendador sí que pagava la diferència que rebia de més, però amb una clàusula que deia que si no arribava al pes estipulat llavors era el masover el qui abonava la diferència, en diners.

Al contrari que en el cas del gra, en l'apartat del porc no especifiquen si l'havia de portar a Girona.

Cada any pel dia de Pasqua de Resurrecció havia de donar a Girona, al domicili de l'arrendador, un xai. I el dia de Nadal, un parell de gallines.

També, quan era la temporada havia d'entregar dos cistells de raïms i dos cistells de peres hivernenques.

El que s'ignora és si aquest trajecte per anar a portar el gènere el feien caminant o amb un animal de peu rodó, com pot ser un cavall o una mula. Fem referència a anar-hi caminant perquè en aquella època era bastant normal, ja que no tots els pagesos disposaven de bestiar equí per fer aquests trajectes, i com és natural no podien agafar una vaca o un bou, que eren els animals més corrents que tenien per fer les tasques de conreu.

Sobre aquest tema d'anar a peu, explicarem una anècdota d'una dona de Romanyà de la Selva, a la dècada dels anys quaranta (1940).

Llavors ella tenia uns vuitanta anys, i deia que quan era jove anava des de Romanyà fins a La Bisbal, a mercat, amb un cistell a cada braç, amb aviram, ous, o alguna cosa per vendre –calçada amb esclops,

si feia temps plujós– a través de les muntanyes de les Gavarres, per camins i corriols. Allà venia el gènere que portava i amb els diners aconseguits comprava articles que necessitava per a la casa. En aquella època era normal fer trajectes a peu.

Tornant a l'arrendatari del mas, aquest també tenia l'obligació de pagar totes les càrregues inherents al mas com eren la quèstia, el "llossal", el salí, la talla⁴², etc., i després entregar-ne els albarans per justificar la despesa a l'amo.

Cada any havia de plantar una dotzena de fruiters i dues dotzenes de plançons. Havia de reservar un tros de terra per fer cebes, alls, tomates, etc., exclusivament per a l'amo.

En cas d'haver de fer obres de necessitat al mas, havia de traginar el material, com: calç, pedra, sorra, teules, etc. Sempre que l'hagués d'anar a buscar dintre el terme de Llagostera, les tragines anaven a càrrec seu.

No podia vendre palla perquè l'havia de consumir per femar les terres de la dita heretat. L'últim any de permanència al mas –en cas que el deixés–, tenia l'obligació de segar l'anyada i deixar la meitat de la palla ben aconduïda per al nou masover, i si el Dr. Ribot en necessitava per al seu ús, tenia la llibertat de poder-la agafar.

Fins aquí totes les obligacions del pobre masover, que considerem que ja són prou, perquè fet i fet: què li quedava a ell?

Així era la vida del pagès arrendatari.

42 Quèstia : tribut en diners o en fruits que el senyor feudal cobrava dels seus súbdits. "Llossal": obligació de donar al senyor una part de blat per a la compra i manteniment dels útils o eines per treballar les seves terres. Sall: impost sobre la sal. Talla: repartiment d'un impost, de manera proporcional als béns, entre els qui han de pagar.

Com haureu pogut comprovar amb la lectura d'aquest llibre, us hem descrit un període difícil. Mentre desgranàvem cada un dels episodis hem anat explicant dificultats i penúries, especialment les dels més necessitats, però no tota la vida dels llagosterencs era això; hi havia també la vida rutinària, habitual, la més pròpia de cada un d'ells, la que els donava el coratge suficient per poder suportar les contrarietats i poder tirar endavant en els afers quotidians. Ens hem aturat a l'acabament del segle XVII; el següent s'iniciarà amb les mateixes condicions de vida que l'anterior, però més tard es començarà a notar una lleu prosperitat i un creixement que progressivament provocarà un canvi que donarà unes esperances de millora per als vilatans. Però això ja és una altra època, un període diferent de la nostra història que potser justificaria l'elaboració d'un altre llibre.

ABREVIATURES UTILITZADES I CENTRES CONSULTATS:

- (AMLLA) Arxiu Municipal de Llagostera*
- (APLL) Arxiu Parroquial de Llagostera*
- (AHG) Arxiu Històric de Girona*
- (ADG) Arxiu Diocesà de Girona*
- (ACG) Arxiu Capitular de Girona*
- (AHCG) Arxiu Històric de la Ciutat De Girona*
- (ACA) Arxiu de la Corona d'Aragó*
- (ACSCF) Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners*
- (AMSFG) Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols*
- (ACo.AG) Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Girona*
- (BPLL) Biblioteca Pública de Llagostera*
- (BPG) Biblioteca Pública de Girona*
- Registre de la Propietat de Girona*

Josep Cantó i Pagès (Llagostera 1926) i Antoni Mascort i Vert (Llagostera 1935) han participat des de la seva joventut en activitats culturals i cíviques. Van ser cofundadors de l'Agrupació Filatèlica i Numismàtica Llagosterenca l'any 1956 des d'on impulsaren, juntament amb altres membres de l'associació, l'edició de la revista local *Lacustaria* (1961-1967).

L'any 1997 van publicar el treball *Les muralles de Llagostera*, fruit de tres anys de recerca en diferents arxius, sobretot a l' Arxiu Històric de Girona, on van poder documentar el traçat de la muralla medieval a través de les afrontacions de les finques en els documents de compravenda.

L'any 2000 varen guanyar la segona edició de la *Beca Esteve Fa Tolsanas* amb el treball que teniu a les mans. Josep Cantó i Antoni Mascort han recollit en aquests *Episodis* un seguit de fets esdevinguts a Llagostera o a llagosterencs al llarg del s. XVI i XVII, que ens permeten aproximar-nos a la vida dels nostres avantpassats.

**AJUNTAMENT
DE LLAGOSTERA**

Amb la col·laboració de:

Diputació de Girona

